MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Araştırma ve Yayın Organıdır

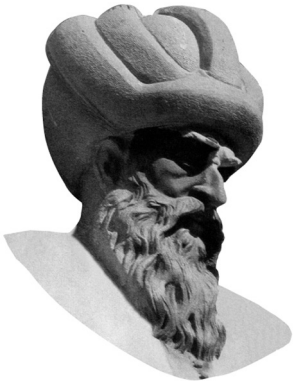
ISSN 1301-2762

5. Büyük Üstat Mesajı ..... Ömer KÖKER
7. Message From The Grand Master ..... Ömer KÖKER
9. Mimar Sinan Dergisi 49 Yaşında ..... Mimar SİNAN
17. Biju ve Regalyalarımızın Kökenleri Hakkında ..... Haluk SANVER
24. Ağaçların Masonik Anatomisi ..... Tamer AYAN
30. Kapadokya Locası - Yozgat 1918 ..... John BELTON
Çev./Der.: Celil LAYİKTEZ
37. 1875 Lozan Kongresi ..... Der.: Ahmet ŞENKUT
Çev.: Ali VERBAS
61. Mimar Sinan Araştırma Locası'nın Ellinci Yılı ..... Mimar SİNAN
78. Çırak Hiram, Üstat Hiram ..... M. Ender ARKUN
88. VITRIOL'den Vicdana Doğru ..... Erdal TÜRKER
98. Zamanın Durduğu Yer ..... Murad BABADAĞ
105. Karagöz ve Hacivat ..... Cem KARAGÖZLÜ
118. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN
119. Mimar Sinan Dergisi Yazı Kabulü ve Kuralları ..... Mimar SİNAN

YIL : 2015 NO : 168

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.
İnancınız sağlamsa, mutlaka başarırsınız.
Şânı Yüce Kur'an (III: 139)

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz Sahibi : AHMET ŞENKUT
Yazı İşlerini fiilen idare eden : ERGİN KOPARAN
DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR YAYINLANIR. ÜYELERE MAHSUSTUR. PARAYLA SATILMAZ.
ISSN 1301-2762

SAYI:168 • Nuruziya Sokağı No:9 34430 Beyoğlu – İstanbul
Tel: 0212 251 26 50 EYLÜL 2015

5.	**Büyük Üstat Mesajı**	**Ömer KÖKER**
7.	**Message From The Grand Master**	**Ömer KÖKER**
9.	**Mimar Sinan Dergisi 49 Yaşında**	**Mimar SİNAN**
17.	**Biju ve Regalyalarımızın Kökenleri Hakkında**	**Haluk SANVER**
24.	**Ağaçların Masonik Anatomisi**	**Tamer AYAN**
30.	**Kapadokya Locası - Yozgat 1918**	**John BELTON** **Çev./Der.: Celil LAYİKTEZ**
37.	**1875 Lozan Kongresi**	**Der.: Ahmet ŞENKUT** **Çev.: Ali VERBAS**
61.	**Mimar Sinan Araştırma Locası'nın Ellinci Yılı**	**Mimar SİNAN**
78.	**Çırak Hiram, Üstat Hiram**	**M. Ender ARKUN**
88.	**VITRIOL'den Vicdana Doğru**	**Erdal TÜRKER**
98.	**Zamanın Durduğu Yer**	**Murad BABADAĞ**
105.	**Karagöz ve Hacivat**	**Cem KARAGÖZLÜ**
118.	**Aramızdan Ayrılanlar**	**Mimar SİNAN**
119.	**Mimar Sinan Dergisi Yazı Kabulü ve Kuralları**	**Mimar SİNAN**

Kapak Kompozisyonu: Şinasi BARUTÇU

Rekmay Reklam ve Tanıtım A.Ş.
Cihan Sok. No: 12/B Sıhhiye - 06430 ANKARA
Tel: 0.312. 231 09 26 - 229 81 29

BÜYÜK ÜSTAT MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün kurup bizlere emanet ettiği laik demokratik Cumhuriyetimizin 92. yıldönümünü içimiz buruk ve yaralı bir yürekle idrak ediyoruz. Bir süredir artan terör olayları ve Ankara'da meydana gelen Türkiye tarihinin en kanlı terör eyleminde yaşamlarını yitiren vatandaşlarımıza rahmet, yaralanan insanlarımıza da acil şifalar diliyorum.

Yaşanan bu menfur olaylar sebebiyle vatandaşlarımızın içine düştükleri karamsarlık, üzüntü ve derin sıkıştırılmışlık duygularından bir an önce kurtulmalarını diliyorum.

Ülkemizin geleceği bakımından, devrimlerinin her zaman takipçisi olacağımız ulu önderimizin müsterih olmasını diliyoruz. Zira bizler kendisinin manevi mirasçılarıyız ve 1933 yılında Cumhuriyet Bayramı açılış konuşmasında söylediği şu sözlerin takipçisi olacağız.

"...Ben, manevî miras olarak hiçbir âyet, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım ilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü zorluklar karşısında belki gayelere tamamen erişemediğimizi, fakat asla taviz vermediğimizi, akıl ve ilmi rehber edindiğimizi tasdik edeceklerdir. Benim Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım

ortadadır. Benden sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevî mirasçılarım olurlar...".

Evet Atam... aklı rehber edinen bizler senin açtığın yoldan gideceğiz. Senin takipçin olacağız. Mirasçın sıfatını gururla taşıyacağız.

Tüm kardeşlerimin Cumhuriyet Bayramı kutlu olsun

Kardeş sevgilerimle,

Ömer KÖKER
Büyük Üstat

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brethren,

We are celebrating the 92nd anniversary of our democratic and secular Republic entrusted to us by our great leader Mustafa Kemal Atatürk with a broken heart in deep sorrow. I wish and pray for the mercy and grace of the Great Architect of the Universe for our citizens who have lost their lives in the recent escalating terrorist incidents and in the most violent terrorist attack of our history that took place in Ankara. I express my heartfelt condolences to their families and wish fast recovery to all people wounded in these incidents.

I also wish that our people who are suffering a pain, qualm and oppression because of all these disastrous events should be relieved soon.

In view of the future of our country we want our Great Leader rest assured because we all are his incorporeal inheritors and guardians of his reforms. Furthermore, we shall be the followers of his words that he has mentioned in his speech on the anniversary of the 10th Republic Day in 1933:

"...I am not devising any verse, neither any dogma nor any solid and rigid rules and regulations. My incorporeal legacy is wisdom and science. People who will live after me, might mention that we have not been able to reach certain objectives despite all the severe and radical difficulties we have faced, but they will all appreciate that we have never stepped back and will confirm that we have always been under the guidance of wisdom and science. What I have done so far for the Turkish Nation and what I want to achieve for the future is evident. Those who want to follow my path have to be under the

guidance of wisdom and science and should never leave this basic axis. Only such will deserve to be my incorporeal inheritors..."

Yes, our Great Leader... wisdom is our guide and we are following your path. We shall always be your follower. We shall carry your legacy with pride and honor...

I wish all my Brethren a happy Republic Day.

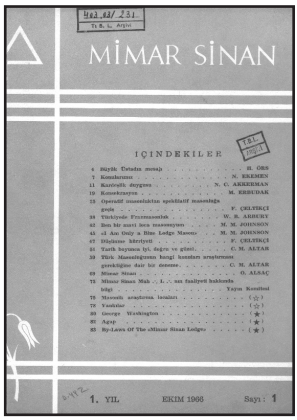
Fraternal regards,

Ömer KÖKER
Grand Master

MİMAR SİNAN DERGİSİ 49 YAŞINDA

Mimar SİNAN

The first journal of the Grand Lodge of Turkey was published from 1931 till 1935. The second journal had started in 1951 and published until 1966. Quarterly Journal Mimar Sinan was launched in September 1966. In the first 34 years the journal was edited in the Research Lodge Mimar Sinan. In other words Editorial Board was consisted of all the members of the Research Lodge. Since 2000 a separate editorial board has been in charge of the journal. On this occasion past editor-in-chiefs have to be commemorated. Late Brother Tayfun Tarhan edited 35 issues, late Brother Reşad Umur edited 55 issues, late Brother Osman Altınay edited 12 issues, and late Brother Tamer Ayan edited 36 issues.

MİMAR SİNAN

İÇİNDEKİLER

1. YIL EKİM 1966 Sayı: 1

Mimar Sinan dergisinin ilk sayısı

Büyük Loca tarihinde ilk dergi 1931 yılında yayınlandı. İlk sayısı Nisan-Mayıs 1931 tarihini taşıyan Büyük Şark dergisi, yayınını 1935 yılına kadar sürdürdü. Büyük Şark, içinde Masonluk üzerine yazı ve haberlerin yer aldığı, ilanlara da yer verilen otuz iki sayfalık bir dergiydi. Son sayısı 19. sayı olarak Nisan-Mayıs 1935'te çıkan Büyük Şark bazı sayılar ortak sayı olduğundan aslında 16 sayı yayınlanmıştır.

Büyük Loca, Ocak 1951'de de Türk Mason Dergisi adı altında yılda dört sayı çıkacak bir dergi yayınlamaya başladı. Türk Mason Dergisi, haberler de yayınlanmakla birlikte ağırlıklı olarak telif ve çeviri yazıların yer aldığı, genellikle üç forma (48 sayfa) bir dergi olarak yayınlandı. İlk sayıların ekinde Başkanlığını Reşat Mimaroğlu Kardeşin yaptığı, Necmettin Tahsin Erol, Muhib Kuran, Ferit Zühtü Örücü, Haydar Ali Kermen, İsmail Memduh Altar, Edvar Löbe ve

Hırant Noradunkyan Kardeşlerden oluşan bir heyet tarafından yazılan **Türkiye'de Hür Masonluk Tarihi** kitabı, Türk Mason Dergisi ile birlikte fasiküller halinde verilerek tamamlandı. Türk Mason dergisinin Nisan 1966'da 62. sayısı, Temmuz 1966'da 63. sayısı yayınlandı.

Eğitim ve Araştırma locaları kurulması konuları Büyük Görevliler Kurulu'nda konuşulurken, yayın konusu da gündeme gelmişti. Araştırma Locası'nın kurulmasına karar verilen 1965 Mayıs ayındaki Büyük Loca toplantısının ardından toplanan Büyük Görevliler Kurulu, 9 Mayıs 1965 toplantısında_dergi çıkarma işine önem verilmesi konusu üzerinde durarak bu konuda karar aldı. Büyük Görevliler Kurulu'nun 6 Haziran 1965 toplantısında da Araştırma Locasının ve dergi işlerinin birlikte yürütülmesine oybirliği ile karar verildi. Böylece Mimar Sinan Araştırma Locası, Masonik konularda ve Masonluk tarihi üzerine araştırmalar yapmanın yanı sıra dergi yayınlama görevini de üstlendi. Mimar Sinan dergisinin Ekim 1966'da yayınlanan ilk sayısında Mimar Sinan Araştırma Locası kurucularından, daha sonra ikinci Üstadı Muhteremi olacak Cevat Memduh Altar Kardeş Loca ve dergi ilişkisini şöyle anlatır:

"Mimar Sinan Locasının mühim görevlerinden birisi ve belki de en önemlisi Mimar Sinan Dergisinin yayınlanmasıdır. Yılda dört defa yayınlanması istenen bu derginin bu ilk nüshası, ilk seçme yazıları ve komünikasyonları okurlarının tetkikine arz etmektedir. Dergide yayınlanan yazılar genellikle seçme yazılardır. Bunların Mimar Sinan Muhterem Locası'nın amaçlarına uygun olması aranılmaktadır.

Mimar Sinan Muhterem Locası geniş bir kitaplık tesis etme çalışmalarına girişmiştir. Bütün Türk Masonlarının istifadesine arz olunacağı tabiî olan bu kitaplık, büyük bir boşluğu dolduracaktır. Bu kitaplığın yalnız İstanbul'a münhasır kalmaması için, Ankara ve İzmir Bölgelerinde de birer Mimar Sinan Kitaplığı kurulacaktır. Bu cümleden olmak üzere, kitaplığın yanında bir de Arşivin kurulması esas görülmüştür. Türk Masonluğunun, uyuma devrinden sonra oldukça dağılmış bulunan resmî vesikalarının yeniden derlenmesi, toplanması gerekmektedir.

Mimar Sinan Muhterem Locası bütün Türk Masonlarını kendisine yardıma davet eder. Mimar Sinan Muhterem Locası kurulduğu günden itibaren, İç Yönetmeliğindeki hükümler dairesinde, üç ayda bir Resmî olmak üzere her ay bir defa toplanmıştır. Bu toplantılarda çeşitli kararlar almış ve hazırlanmış olan birçok makale ve komünikasyonu incelemiştir." (Mimar Sinan, sayı:1, Ekim 1966)

Derginin ikinci sayısında "Yayın Komitesi" okurlara şu bilgiyi vermektedir:

"Bu devre MİMAR SİNAN dergisinin birinci nüshası hakkındaki olumlu tenkitleri tespit etmek, birinci planda tutulmuş ve ilerisi için bu tenkitlerden faydalanılması öngörülmüştür.

MİMAR SİNAN dergisi için abonman kaydına başlanılmıştır. Bazı muhterem localar matrikülünde kayıtlı bütün üyeleri ve hatta ilerisini düşünerek bir miktar daha fazla sayıda abonman kaydı için teşebbüse geçmiştir. Bu maksatla bir banka hesabı açılmıştır. Abonman kaydı talebinde bulunan birader veya localar bu hesaba yıllık 15 liralık abonman bedellerini yatırmak ve her muhterem locaya kifayetli miktarda gönderilmiş bulunan abonman kartlarını göndermek suretiyle istedikleri adrese dergi gönderilecektir.

MİMAR SİNAN dergisi için bütün teşebbüslerimize rağmen ne hariçten ve ne de localardan veya biraderlerden ilân alınabilmiştir." (Mimar Sinan, sayı: 2, Mart 1967)

Derginin üçüncü sayısında da Mimar Sinan Araştırma Locası Sekreteri Fikret Çeltikçi Kardeş'in Üstadı Muhteremlere yazdığı şu yazı yayınlanmıştır:

Aziz Üstadım, Tarih: 15.6.1967

1. Mimar Sinan dergisinin ikinci sayısı, abone olan bütün biraderlere dağıtılmıştır. Böyle olmakla beraber, biraderlerimizden bazıları dergilerini almadıklarını bildirmektedirler. Bunun sebepleri:

   a) Abone olmadıkları için kendilerine dergi gönderilmemiş,

   b) Abone oldukları halde adresleri adres listesine yanlış kaydedilmiş,

   c) Dergileri biraderlerin isteklerine uyularak localarına gönderildiği halde loca dolaplarından alınamamış olabilir.

   Bu kardeşlerimizin: Mimar Sinan Dergisi, Nuruziya Sokak, No: 25, BEYOĞLU – İSTANBUL adresine yazılı müracaatta bulunmaları ve dergilerini almamış olmanın sebeplerini öğrenmeleri gerekmektedir.

2. Dergiye abone olan biraderlerin sayısı, şu anda ancak (501) e yükselebilmiştir. Türkiye Büyük Locasına mensup bütün biraderlerin sayısını düşünerek, bastırılan derginin bu kadar az abone ile ne derece pahalıya mal olacağı anlaşılabilir. Bu itibarla biraderlerimizin

hepsinin abone olmalarını temin etmek bir zaruret haline gelmektedir. Malî sıkıntılarla bu derece uğraşmak, derginin kalitesini düzeltmek için harcanacak zamanı kullanmayı gerektirmektedir. Bu hususta da dergi işleri ile meşgul olan bizlere yardımlarınızı bir kere daha rica etmek isteriz.

3. Derginin beğenildiğini bildiren biraderlerimizin çoğunlukta olduğunu görmekle memnunuz, bununla beraber, bazı biraderlerimizin de tenkitleri olabileceği kanısındayım, bu biraderlerin, tenkitlerini açık şekilde Mimar Sinan Muhterem Locasına veya doğrudan doğruya kitabete [Büyük Sekreterlik] bildirdikleri takdirde, bu hususlar üzerinde ciddiyetle durulacağına emin olmaları gerekir.

4. Derginin yazıları belirli bir tertip dahilinde basılmaktadır. Halen takip ettiğimiz tertip şöyledir:

   a) Büyük Üstadın mesajı,
   b) Masonik esaslar,
   c) Mason tarihi,
   d) Güzel düşünceler,
   e) Araştırma,
   f) İç haberler,
   g) Dünyadan haberler,
   h) Tanınmış büyük Masonlar.

Bütün gaye, Masonluğa müteallik eski ve modern bilgileri, düşünceleri ve bunlarla ilgili tenkit ve denemeleri kardeşlerimize sunmaktır.

Dergi, Masonik gerçekleri esasları ile yansıtmak ve bilgili kardeşlerimizin gerçek açıdan hazırladıkları komünikasyonları neşretmekle görevlidir. Bu itibarla Mimar Sinan Dergisi «Magazin» veya resimli mecmua nevinden, her türlü yazıları toplayan bir mecmua değildir. Bununla beraber, çeşitli imkânlardan faydalanarak, dergiyi gayesinden inhiraf ettirmeden [saptırmadan] cazip bir hale sokmak için çalışmamız gerekir, ancak biraderlerin bizlere bu hususta da yardımcı olmaları icap etmektedir. Fakat bu hususta müteaddit müracaat ve yazılarımıza rağmen kardeşlerimiz maalesef beklenilen cevabı vermediler.

Yukarıda belirtilen tertip dahilinde veya bunlardan da ayrı her hangi bir konuda kardeşlerimizin yazılarını bilhassa beklemekte ve rica etmekteyiz. Türk Masonluğunun elli altmış yıllık millî varlığının canlı şahitleri hâlâ aramızda bulunmaktadır. Onların, bizzat veya genç biraderlerimizin yardımlarıyla aktaracakları gerçek bilgiler, dergimiz için baha biçilmez dokümantasyon olacaktır. Aynı suretle diğer konular üzerinde de biraderlerimizin yardımları büyük kıymet arz etmektedir.

Muhterem Üstadımızın, bütün bu hususlarda Mimar Sinan dergisi için yardımcı olmasını bir kere daha rica eder, bu vesile ile kardeşçe selâm ve sevgilerimin kabulünü dilerim.

MİMAR SİNAN MUHTEREM LOCASI KÂTİBİ
FİKRET ÇELTİKÇİ" (Mimar Sinan, sayı: 3, Eylül 1967)

Dergi ilk dönemde abone usulüyle dağıtıldı. Büyük Loca'nın 26 Nisan 1969 günü yapılan toplantısında o dönemde mevcut 2600 üyeye karşılık Mimar Sinan dergisi abonesinin 1000'i bulmadığından yakınılarak çözümler önerildi.

Mimar Sinan dergisinin 1980 yılında yayınlanan 35. sayısında da derginin yayını hakkında okurlara açıklama yapıldı. Arşivde Türkiye'deki Masonluk tarihi ile ilgili yeterli malzeme bulunmadığı ifade edilerek okurlardan istekte bulunuldu:

"Mimar Sinan Dergisinde düzenli bir şekilde yayınlanan «Ünlü Masonlar» serisinde, birkaç nüshadan beri, sadece yabancı Masonlara yer verilmektedir. Bunun sebebi Türk Masonlarının gerek resmi ve gerek Masonik hayat hikâyeleri hakkında yeterli malzemenin arşivimizde bulunmayışıdır.

Bu itibarla Türk kamu hayatında bir rol oynamış olan kardeşlerimizin gerek resmi hayatları hakkında (doğdukları ve öldükleri yıllar, yaptıkları görevler, verdikleri eserler gibi) ve gerek tekris edildikleri loca ile tarihi ve Masonik faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olan kardeşlerimizin bu hususları yazı ile bize bildirmelerini ve böylece hem Arşivimizin zenginleşmesine, hem de Derginizin yayınını sürdürmesine katkıda bulunmalarını rica ederiz.

Bir kaç sayıdan beri Dergide yayınlanan yazıların İngilizce başlıkları arka kapağa konulmaktadır. Bununla da yetinilmemekte, bu yazıların İngilizce bir özeti bütün yabancı Büyük Localara gönderilen nüshalara, ayrı sahife halinde, eklenmekte ve bir makalenin tam tercümesi istenildiğinde, bunun da ayrıca gönderileceği belirtilmektedir. Bu suretle Türk Masonluğunun sesini bütün dünya Mason camiasında duyurmak maksadı güdülmektedir. Şurasını ifade edelim ki, bu teşebbüsümüz büyük ilgi ile karşılanmış, başta Quatuor Coronati Locası olmak üzere, birçok yabancı Büyük Localar bu ilgilerini açıklamışlardır. Ayrıca aşağıdaki yazıların tam tercümesi istenmiştir.

- Mustafa GÜRSEL, Tarih Boyunca Masonluğa ve Masonlara Yöneltilen Saldırılar

- Tulü BAYTİN, Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti'nin Oluşum ve Gelişimi
- Suha UMUR. Nuruziya Sokağında Ellinci Yıl
- Mişel MARGULİES, Müstakil Türk Masonluğu
- Tuncay KESİM, Konfiçyüs
- Reşat ATABEK, XXI. Yüzyıla Bakarken" (Mimar Sinan, sayı: 35, Eylül 1980)

Mimar Sinan dergisinde, 1978 yılındaki 27. sayıdan itibaren Localarda verilen konferansların yayınlanmasına başlandı.

1979 yılında yayınlanan 31. sayıdan başlayarak yazıların başlıkları arka kapakta İngilizce olarak verildi. Yurt dışına gönderilen dergilerinin içine yazıların İngilizce özetleri de kondu.

Mart 1993'deki 87. sayıdan başlayarak Büyük Üstat mesajı İngilizce olarak da yayınlandı.

Mart 2001 tarihli 119. sayıdan başlayarak her bir yazının başında İngilizce özeti yayınlanmaya başlandı.

Dergide, Masonluk tarihine ışık tutan çok sayıda yazının yayınlanmasının yanı sıra belgeler de yayınlandı.

1951-1956 yılları arasındaki Umumi Heyet (Büyük Loca) toplantı tersimatları, Suha Umur Kardeş tarafından tasnif edilmişti. Suha Umur Kardeş ayrıca bu tersimatları yeniden daktilo ederek kopyasını çıkartmıştı. Zaman içinde (düzenleme ve yer değiştirmeler sonucu) orijinal tersimatlar bulunamadı ve kayıp olduğu zannedildi. Kayıp olduğu sanılan 1951-1956 Umumi Heyet tersimatları Mimar Sinan dergisinin 129. sayısından başlayarak Suha Umur Kardeş'in kopyaladığı daktilo metinden yayınlanmaya başlandı. Derginin 148. Sayısında (her sayı bir oturumun tersimatı yayınlanmaya devam ederken) tersimatların bulunduğu duyuruldu. Kayıp zannedilen tersimatlar, Kütüphanede camlı dolabın en alt rafında klasör içinde duruyordu. Klasörün üzerinde içeriğiyle ilgisiz bir etiket olduğundan uzun süre el değmeden durmuştu. 1951-1956 Umumi Heyet tersimatlarının yayınlanması 20 Mayıs 1956 tarsimatı ile Mimar Sinan dergisinin 163. sayısında tamamlandı.

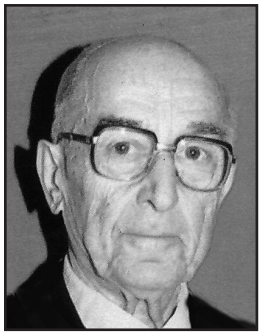
Mimar Sinan dergisi bazı sayıları belli bir konuya ayırarak özel sayılar yayınladı. 130. sayı "1909 Öncesi Türkiye'de Masonluk Tarihi Özel Sayısı", 135. sayı "1909-1935 Dönemi Türkiye'de Masonluk Tarihi Özel Sayısı", 143. sayı "Ezoterizm Özel Sayısı", 148. sayı "1909 Yılı Büyük Loca'nın Kuruluşu Özel Sayısı" olarak yayınlandı.

Mimar Sinan dergilerinde ilk 25 sayı bir yayın yönetmeni (editör) adı geçmemektedir. Derginin Mimar Sinan Araştırma Locası toplantılarında hazırlandığı, Loca Sekreteri'nin gerekli işleri koordine ettiği anlaşılmaktadır. Derginin 26. Sayısından başlayarak, dergi yine Mimar Sinan Araştırma Locası toplantılarında hazırlanmakla birlikte "Yazı işlerini fiilen idare eden" bir editör bulunmaktadır. Bu dönem boyunca editörlüğü,

1977'deki 26. sayıdan 1986'daki 60. sayıya kadar 35 sayı Muhterem Tayfun Tarhan Kardeş;

1986 tarihli 61. sayıdan Eylül 1997 tarihli 105. sayıya kadar 55 sayı Muhterem Reşad Umur Kardeş;

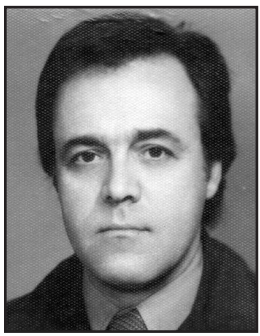
Aralık 1997 tarihli 106. sayıdan Ekim 2000 tarihli ancak 2001 başında çıkan 117. sayıya kadar 12 sayı Muhterem Osman Altınay Kardeş yürütmüşlerdir.

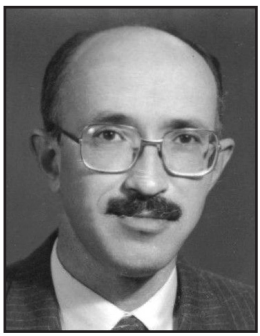
Önceki editörlerden
Muh:. Tayfur Tarhan Kardeş

Önceki editörlerden
Muh:. Reşat Umur Kardeş

Önceki editörlerden
Muh:. Osman Altınay Kardeş

Önceki editörlerden
Pek Muh:. Tamer Ayan Kardeş

2001 başından itibaren Mimar Sinan dergisinin yayınlanma görevi Mimar Sinan Araştırma Locası'ndan ayrılarak belirlenen bir Yayın Komitesi tarafından yürütülmeye başlandı. İlk Yayın Komitesi Başkanlığına Masonluk hakkında çok sayıda yayınlanmış makalesi ve kitabı bulunan dönemin Büyük Birinci Nazır'ı Pek Muhterem Tamer Ayan Kardeş getirildi. Aralık 2000 tarihini taşıyan ancak 2001 başlarında çıkan 118. sayıdan Aralık 2008 tarihli ancak 2009 başında çıkan 144. sayıya kadar 36 sayının editörlüğünü Pek Muhterem Tamer Ayan Kardeş yürüttü.

Mimar Sinan dergisi Eylül 1966'da başlayan yayın hayatını, Eylül 2015'de 49. yılında 168. sayısıyla sürdürmektedir.

BİJU ve REGALYALARIMIZIN KÖKENLERİ HAKKINDA

Haluk SANVER

Past Grand Secretary and Past Grand Junior Warden RW Brother Haluk Sanver passed away in İstanbul on May 11th, 2015 at the age of 68. Brother Sanver was a Past Master of Istanbul Lodge of Instruction. He also was a full member of Mimar Sinan Research Lodge. He had served as the Grand Representative of the Grand Lodge of Turkey near the Grand Lodge of New Brunswick for a long time. Recently, he was assigned as the Grand Representative of the Grand Lodge of Turkey near the Grand Lodge of Serbia. Brother Sanver wrote and published books and numerous articles on Freemasonry. In the article we publish as a tribute, Brother Sanver examines the history of the regalia and insignia in our Grand Lodge. He describes how the current regalia and insignia of the Grand Jurisdiction were adopted from the Grand Lodge of Scotland in mid 1960s.

Bir obediyansta kullanılan biju ve regalyaların, tıpkı işaret, selam ve kelimeler gibi, rit ve ritüellerlerin ayrılmaz tamamlayıcısı olduğunu düşündüğüm için, bu dönemin ana çalışma konusu içinde biju ve regalyalarımız konusunun da yer almasını arzu ettim.

Konuya ilk olarak 1967 Konvanımıza sunulmuş olan 1966 yılı çalışma raporundan bir alıntı ile başlamayı arzu ediyorum:

"Sayfa 2: A- Evvelce toplanan Türkiye Büyük Locası Umumi Heyetlerince verilen vazifeler:

1- Eşarp, önlük ve kordonlar:

Ancak gayri muntazam Fransa Grand Orient'i tarafından kullanılan bugünkü eşarp, önlük ve kordonlarımızın değiştirilmesi ve çalışmalarımızda muntazam obediyanslarınki gibi kuşanmamız emir ve talimatınıza uyarak, gerek Büyük Loca, gerekse Muhterem Localar ve tabiatıyla Bölge Mahfilleri vazifelileri için gerekli malzemeyi tedarik etmiş bulunuyoruz.

Bugünkü çalışmalarımızın yeni eşarp, önlük ve kordonları takmış olarak yürütülmesine karar vermenizi rica ediyoruz."

Bu kısa metinde Büyük Locamız tarafından evvelce kullanılan regalya ve bijuların Grand Orient de France kaynaklı olduğu ve mevcut biju ve regalyalarımızın kullanımı konusunda 1967 yılının Milat olarak alınması gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Yine aynı çalışma raporunun 4. sayfasından bir alıntı ile devam etmeyi arzu ediyorum:

"Bu vesile ile şu hususu da belirtmek isteriz ki, bu ritüeller manzumesi ile, bugüne kadar olan alışkanlıklarımızda bazı değişiklikler olacaktır. Nitekim, bizim "İs'at Ritüeli"miz icabınca vazifesini deruhte eden yeni Üstadı Muhteremin, bundan böyle "Installed Master" derecesini haiz – yani Üstadı Muhteremlik yapmış biraderlerden mürekkep - bir mecliste ve özel bir ritüele göre is'at edilmesi gerekecektir. Bu icabın yerine getirilmesi için, "Consecration" Töreni ile menşe intizamımızı sağlamış olan İskoçya Büyük Locasından gerekli yardımın esirgenmemesini istedik."

Üstadı Muhterem İs'at Ritüeli hakkındaki bu paragrafın bu konuşma kapsamında neden yer aldığı konusu bazı kardeşlerimin zihinlerini meşgul edebilir. Bu konuya tekrar döneceğiz, ancak bu noktada kısaca değinmeyi arzu ettiğim husus Üstadı Muhterem İs'at Ritüelimizin de İskoçya kökeninin burada açıkça belirtilmiş olduğudur.

1968 Konvanımıza sunulmuş olan 1967 yılı çalışma raporunun 3. sayfasından bir alıntı ile bu tezimi güçlendirmeyi arzu ediyorum:

"…Bu konu hakkındaki açıklamamıza son vermezden önce, şurasını sevinerek bildirelim ki, muntazam obediyanslarda tatbik edilmekte olan: "Eski Üstadı Muhteremler- Installed Master" derecesi, İskoçya Büyük Locası tarafından Türkiye Büyük Locasına tevcih ve bu dereceye ait işaret, kelime ve ritüeller tevdi olunmuştur.

Yeni ritüel metinlerinin ve yeni mevzuatın, uygulamalardan alınan ilhamlarla bünyemize uygun gerekli düzeltmeler yapılarak kesinlikle kabulünden sonra, bu derecenin icapları yerine getirilecektir."

Şimdi 1967 Konvanına geri dönerek konvan tersimatının 2. sayfasına bir göz atalım:

"a- Raporun yeni eşarp, önlük ve kordonlara ait olan 1. maddesi hakkında söz verildi.

Nuri Pere Birader uzun süredir beklediğimiz bu neticeyi memnuniyetle karşılar ve derhal kullanılmasını temenni ederim.

Büyük Hatip Abdullah Ecemen Birader'in mütalaası ile teklif reye kondu ve eşarp, önlük ve kordonların hemen kullanılması oybirliğiyle kabul edildi.

Büyük Üstad'a ait olan regalyanın, Türkiye'de gördüğü konukseverliğin ve yakın ilginin hatırasını tebcilen İskoçya Büyük Üstadı Lord Bruce Birader'in hediyesi olarak gönderildiğini bildiren mesaj okundu.1

– Celseye on dakika ara verildi –

Aynı vazifeli kardeşler, yeni eşarp, kordon ve önlükleri kuşanmış olarak yerlerini aldılar.

Çalışmaya devam olundu."

Böylece halen kullandığımız biju ve regalyaların kaynağının İskoçya Büyük Locası olduğunu tarihi belgelerimiz içinde tespit ettikten sonra İskoçya Büyük Locasının tarihine kısaca göz atmayı arzu ediyorum.

Birçok yazar Operatif Masonluğun İngiltere'den önce İrlanda ve özellikle İskoçya'da yerleşmiş olduğunu ve Spekülatif Masonluğa geçmeye neden olan "Kabul edilmiş" Masonların önce İskoçya'da ortaya çıktığını belirtirler.

Operatif Masonluğun İskoçya'da kurulması dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi efsaneler ve rivayetlerle süslüdür. İleri sürülen bir iddiaya göre 1150 yılında ve daha önceleri İskoçya'nın Kilwinning köyünde ve bu civarda Mason Locaları mevcuttu. Rivayete göre Kilwinning'de bir manastır inşa edilmesi istenmiş ve bu maksatla Avrupadan inşaat ustaları ve mimarlar getirilmiştir. Kilwinning'e gelen Masonlar çağrıda bulunan kişinin hakiki bir Mason olduğuna kanaat getirerek kendisini toplantının başkanı olarak seçmişlerdir. Bugünkü anlayışa göre bu başkan Üstadı Muhterem veya Büyük Üstat olarak seçilmiş olmaktadır. Bu öykü ne kadar gerçektir bilinmez. Ancak 12. yüzyılda Kilwinning köyünde gerçekten bir manastır inşa edilmiştir : Saint-Winning Abbey Manastırı. Sir John Sinclair'in "Statistical Accounts of Scotland" adlı muhtırasında bu toplantı kesin olarak teyit edilmektedir. Ayrıca 1150'de kurulduğu kabul edilen loca bugün dahi Kilwinning Ana Locası olarak tanınmaktadır.

Bugün menşeini Kilwinning köyünde başladığı kabul edilen Masonik faaliyetlere bağlayan sadece İskoçya Büyük Locası değil, aynı zamanda İskoçya ile ilgisi olmayan Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti'dir. EKSR mensupları Skoç Ritinin ilk defa Kilwinning'de ortaya çıkmış olduğunu

1 *Bu regalya Büyük Loca koleksiyonunda sergilenmektedir. (Ed.)*

ve oradan Kıta Avrupasına geçen kardeşler tarafından yeniden organize edildiğini ileri sürmektedirler.

Sonraki yıllarda politik alanda meydana gelen bu gelişmelere paralel olarak Operatif Mason localarında da birtakım gelişmeler gözümüze çarpmaktadır:

1475 yılında Edinbourgh'da Masonlar şehir otoritelerini mesleğin kurallarını belirleyen bir yasa çıkarmaya ikna etmişlerdir.

1583 yılında William Shaw Kral VI. James tarafından Operatif Masonluğun reorganizasyonunu temin için "Master of Work & Warden General" olarak atandı. 1598'de meşhur Shaw kurallarını açıklayarak meslek mensuplarının topluma karşı görevlerini ve yetersiz çalışma ve eksik güvenlik halinde meslek mensuplarına verilecek cezaları da ilan etti. Mesleğimizin tarihi açısından önemli olan ikinci Shaw yasasını 1599 yılında çıkarttı. Bu yasada daha o tarihte Mason localarında ezoterik bilgilerin muhafaza edilmekte olduğu ve ayrıca Kilwinnig Ana Locasının da o tarihte mevcut olduğu açıkça belirtilmekteydi. Bu yasada Mason localarının belirli zamanlarda toplanmaları, toplantıların kayıtlarının yani tersimatların ve üyelerle ilgili bilgilerin düzenli olarak tutulması isteniyordu. İskoçlar bu yasayı göz önüne alarak William Shaw'u Modern Masonluğun kurucusu olarak tanımlamaktadırlar.

Bir diğer yenilik ise, 17. yüzyıl içinde Operatif Mason localarına inşaat işleriyle hiçbir ilgisi olmayan bazı aydınların "Kabul Edilmiş Mason" olarak alınmaları ve localarda spekülatif çalışmalara ağırlık verilmeye başlanması olmuştur. Elimizdeki kaynaklar ilk defa Ediburgh'da bugün 1. no'lu Edinburgh Locasında (o günkü adıyla Mary's Chapel) 1634 yılında üç asilin Kabul Edilmiş Mason olarak mesleğimize alındıklarını belirtmektedir. Bu asiller Lord William Alexander, Kardeşi Anthony Alexander ve Sir Alexander Stratchen of Thornton'dur. Ancak daha önceden kaydı ve tarihleri elimizde tam olarak bulunmasa da Sir Robert Moray, hatta William Schaw ve yardımcısı James Boswell of Auchinleck'in mesleğe kabul edilmiş oldukları anlaşılmaktadır.

İngiltere'de 1717 yılında Londra Büyük Locasının kurulması ve bunun ertesinde yaşanan olaylar İskoçya'daki locaları fazla etkilemez. Ancak 1735 yılında İskoçya'da da bir Büyük Loca kurulması fikrinin gelişmeye başladığını görüyoruz. 30 Kasım 1736 tarihinde (St. Andrew yortusunda) o tarihte mevcut olan yaklaşık 100 locadan 33'ü bir araya gelerek toplandılar ve bu 33 locadan 31'nin iştiraki ile İskoçya Büyük Locası kuruldu. İlk Büyük Üstat olarak William St. Clair of Roslin Kardeş seçildi.

Toplantıya katılmayan 67 locadan çoğunun daha sonra mevcudiyetlerini sürdüremediklerini görüyoruz. Bu oluşumdaki tek sorun Kilwinning Ana Locasının, Ana Loca sıfatıyla herhangi bir otorite altına girmeyi kabul etmeyerek Büyük Locanın dışında kalmasıyla ortaya çıkmıştır. Ancak bu sorun da herhangi bir bölünme veya çok başlılık doğurmadığı gibi, Kilwinning Ana Locası da daha sonra 1807 yılında "0" numara ile İskoçya Büyük Locasına katılmıştır.

Bağımsızlığına fazlası ile düşkün 31 locanın bir araya gelerek kurduğu Büyük Loca elbette merkeziyetçilikten uzak olacaktı. Önce bütün localar kendi regalyalarının renklerini muhafaza etmek istediler ve daha sonra da uyguladıkları ritüellerin değişmesini arzu etmediler. Sonuç olarak bugün dahi İskoçya'da her loca regalyasının rengini ve izleyeceği ritüeli hür iradesi ile tespit etmek hakkına sahiptir.

Şimdi sizlere İskoçya Büyük Locası Büyük Görevlileri, Bölgesel Büyük Loca Görevlileri ve Loca Görevlilerinin kullanmakta oldukları biju ve regalyalardan bazı örnekler sunmayı arzu ediyorum. Ancak özellikle locaların kendi regalyalarını seçmek konusundaki hürriyetleri nedeniyle İskoçya Büyük Locası içinde bir regalya ve biju zenginliği yaşandığına dikkatinizi çekmeyi arzu ediyorum.[2]

Büyük Locamız dahilinde kullanılan regalyaların intizamın tesisini müteakiben 1967 yılında bugünkü şeklini aldığını görmemize karşın, bijularımızın kesin şekillerini düzenleyen ilk levha 26 Aralık 1979 tarihini taşımaktadır. O tarihteki Büyük Sekreter Suha Umur Kardeş'in imzasıyla yayınlanmış olan 10250 sayılı genelge ekinde Loca Görevlilerinin kordonlarına takılan bijular gösterilmekte ve eksik bijuların Muhterem Localarımıza gönderilmiş oldukları belirtilmektedir.

Bu meyanda özellikle son zamanlarda bazı kardeşlerimiz tarafından tartışılan Üstadı Muhterem Bijusu hakkında da bazı gelişmelerden bahsetmeyi arzu ediyorum.

Bazı kardeşlerimiz Üstadı Muhterem Bijusunun gönye olması gerektiğini belirtmekte. Bu iddialarına da delil olarak da halen kullanmakta olduğumuz Üstadı Muhterem İsat Ritüelinin şu cümlelerini göstermektedirler:

> "…Bijunuz gönyedir. Gönye bu makamda kaldığınız müddetçe, tuttuğunuz yolun doğruluğunu remzeder….."

---

2 Tebliğ sırasında bazı örnekler de gösterilmiştir. (Ed.)

Oysa sizlere konuşmamın başında da belirtmiş olduğum 1968 Konvan raporumuzda kesinlikle vurgulandığı gibi İskoçya'dan alınmış olan Üstadı Muhterem İsat Ritüelinin kütüphanemizdeki en eski baskısı olan 1973 yılı baskısında Üstadı Muhterem Bijusu farklı bir şekilde tarif edilmekteydi:

> "…Bu biju, Gönye, Pergel, bir dairenin Yayı ve Güneş'i remzeden bir yıldızdan meydana gelmektedir. Gönye, bu makamda kaldığınız müddetçe tuttuğunuz yolun doğruluğunu; Daire Yayı üzerindeki pergel bir Üstadı Muhteremin locanın idaresiyle ilgili olanlarını tespit etmesi gerektiğini ve bunların pergelin uçları arasında bulunan prensiplerle uyuşması gerektiğini remzeder…."

Görüldüğü gibi Üstadı Muhterem Bijumuz İs'at Ritüelinin orijinal şekli ile uyum halinde olmasına rağmen, bu riüelde tesbit edemediğim bir tarihte yapılmış olan kısmi bir değişik nedeniyle bahsi geçen farklılık ortaya çıkmıştır. Bu da biju, regalya, selam, işaret, kelime ve ritüellerin bir ritin birbirinden ayrılmaz parçaları olduğunu ve bu bütün içinde yapılabilecek kısmi değişikliklerin sistemin bütünlüğüne nasıl zarar verebileceğini göstermektedir.

Biju ve regalyalarımızın kökenleri hakkında edinmiş olduğum bilgileri, izlenimlerimi ve aklımda oluşan soru işaretlerini sizlerle paylaşmaya çalıştım.

Mimar Sinan Araştırma Locası, 25 Mart 2006

HALUK SANVER HAKKINDA

1947 İstanbul doğumludur. 1966 yılında Galatasaray Lisesini, 1970 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği bölümünü bitirdikten sonra, Kanada'da University of New Brunswick'te Kimya Mühendisliği dalında doktora yaptı. Ebru Sanver hemşiremizin eşi, Remzi Sanver ve Selim Sanver kardeşlerimizin babasıdır.

Petrol ürünleri ve kimyevi maddeler konularında çeşitli uluslararası firmaları temsil etmekte olan kendisine ait Serem Ltd. Şirketinin sahibi ve yöneticisi oldu. İngilizce ve Fransızcayı çok iyi, İtalyancayı ise iyi derecede bilen Haluk Sanver Şili Cumhuriyeti İstanbul Fahri Konsolosu idi.

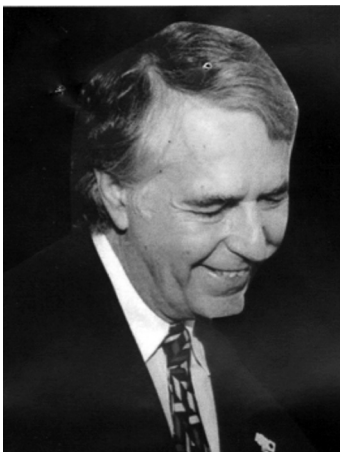
5 Haziran 1980'de Ülkü Muhterem Locasında tekris edilen Haluk Sanver, bu locada Hasenat Emini, İkinci Nazır, Birinci Nazır görevlerinde bulunduktan sonra 1997 -1998 yıllarında Ülkü Muhterem Locasının Üstadı Muhteremi olarak görev yaptı.

20 Nisan 2000'de Büyük Sekreterlik görevine seçilen Haluk Sanver daha sonra yeniden seçildiği 8 Aralık 2001 Büyük Loca Toplantısında Büyük İkinci Nazırlığa getirildi.

Haluk Sanver, 28 Mayıs 2005'de Mimar Sinan Araştırma Locası üyeliğine kabul edilmiştir.

Haluk Sanver, Kanada New Brunswick Büyük Locası'nın Dostluk Kefilliğini yürütmüş, daha sonra Sırbistan Büyük Locası Dostluk Kefili olmuştur.

Yugoslavya Büyük Locasının teşekkür nişanına, Bulgaristan Büyük Locasının Gümüş Şükran madalyasına sahiptir. 24-26 Mayıs 2002 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiş olan ve 13 Kardeş Büyük Locanın Büyük Üstat seviyesinde katılmış oldukları 4. SPI-Güney ve Doğu Avrupa Büyük Locaları konferansının başkanlığını ve 5-6 Temmuz 2003 tarihlerinde Moskova'da yapılan 5. SPI konferansının başkan yardımcılığını yapmıştır. Haluk Sanver Kardeş bunların yanında, Ekim 2000'de Edinburgh'daki Avrupa Büyük Sekreterler Konferansı, Mayıs 2001'de Madrid'deki Dünya Büyük Localar Konferansı, 28-30 EyIü1 2001'de Sofya'daki 3. SPI Konferansı, Ekim 2001'de Viyana'daki Avrupa Büyük Sekreterler Konferansı'nda Türkiye Büyük Locasını delegasyon başkanı olarak veya tek başına temsil etmiştir.

Haluk Sanver (1947 – 2015)

Haluk Sanver Kardeşin Localarda verdiği çok sayıda konferanslar ve dergilerdeki yazıları dışında 1999 yılında yazmış olduğu «Hiram Efsanesi» isimli bir kitabı mevcuttur.

Haluk Sanver Kardeş 11 Mayıs 2015'de Ebedi Maşrıka intikal etmiştir.

AĞAÇLARIN MASONİK ANATOMİSİ

Tamer AYAN

Past Grand Senior Warden RW Brother Tamer Ayan passed away in İstanbul on May 29th, 2015 at the age of 75. Brother Ayan was a Past Master of Istanbul Lodge of Instruction and past Editor in Chief of Mimar Sinan Journal. He edited our journal for 36 issues from 2000 until 2008. He also was a full member of Mimar Sinan Research Lodge. He served as the Grand Representative of The Grand Lodge of Turkey near the Grand Lodge of Moldova. He has published many books and numerous articles on Freemasonry. In this allegorical article he puts forward an idea which claims trees resemble Freemasonry. He compares trees and forest with the lodges and the grand lodges. Also he finds parallelism between the peculiarities of trees with the masonic bodies.

Ormanda dolaşmayı sever misiniz? Kentin gürültüsünden ve kirli havasından kurtulmak için ormanda soluklanmak yararlı bir alışkanlığa dönüştü.

Kentin yapaylığından, ormanın doğallığına geçişte, önce, bir şaşırır bocalar insan ve gördükleri başka bir dünyaymış gibi gelir; sonra, perde aralanıp, eski tanışlar ***çıkmaya başlar ortaya. Öncelikle ağaçlar, cins cins, boy boy, çeşit çeşit*** ağaçlar; ulu ağaçlar, bodur ağaçlar; eski ağaçlar, yeni ağaçlar; kuru ağaçlar, yeşil ağaçlar; fidanlar, çürümüş ağaçlar; ağaçlar, ağaçlar... BİRLİK DİRLİKTİR deyişini kanıtlar gibi, "Tek bir ağaç gibi HÜR; ama, bir orman gibi KARDEŞÇE'sine"yaşayıp; BARIŞ ve AHENK içinde boyutsuzlaşan görkemli DOĞA örneği... Masonik gözlükle ormanın ve ağaçların anatomisini gözlemlemek geldi içimden; acaba, ikisi arasında sembolik bir ilişki kurulamaz mıydı?

İlk olarak, yeryüzünden gökyüzüne eski ve ulu ağaç gibi uzanan evrensel MASONLUĞU düşündüm. Ulu ağacın köklerini, ortaçağdan antik çağlara

inen, Operatif Masonluk başta olmak üzere, çeşitli ulus ve kültürlerin meslek kuruluşları ya da diğer ezoterik kurumları oluşturmaktaydı; örneğin: Guildler, Korporasyonlar, Loncalar, Steinmetzenler, Como Ustaları, Tampliyeler, Rozkruvalar, Roma Kolejleri, Druidler, Mabet İnşacıları, Diyonisos İşçileri, Piramit Yapımcıları, dinler, misterler ve buna benzer kendi kaybolmuş adı kalmış daha daha niceleri...

Bu kökler bağımsızmış gibi görünse de; tarih süreci içinde, yeni kültürlerin eski kültürlerden etkilenmesi kuralına göre, birbirleriyle bağlantılıydı. Masonluğun doğal kökeni de, eylemsel ya da düşünsel tüm kurumlardan esinlenmiş, bir özgün eklektik törel ve erdemsel felsefe sistemi olmalıydı. Yoksa, Spekülatif Masonluğun köklerini, sadece Operatif Masonlukla sınırlamak, yüce evrensel gizemlerin yorumunu olanaksız kılacak kadar yalın bir yaklaşım ve belki de gereksiz yadsıma olurdu.

Ulu ağacın gövdesini, Evrensel Masonluğun spekülatif YAPI'sı ve DÜZEN'i oluşturmaktaydı; sağlam, dayanıklı ve kuvvetli; üzeri de, gövde dokusunun zarar görmemesi için kalın kabukla kaplı; tıpkı, Masonluğun koruyucusu ESKİ YÜKÜMLÜLÜKLER ve LANDMARKLAR gibi. Gövdeden çıkıp bütün dünyayı kuşatarak DÖRT BİR YANA yayılan dallar, çeşitli ülkelerin Büyük Locaları olmalıydı; BAĞIMSIZ, ama İLKELER yönünden gövdeye sıkı sıkıya bağlı. Nihayet, ana dallardan çıkan diğer dallar da ulusal obediyansların Localarıydı; kalın dallarla eski ve kalabalık Locaların, ince dallarla yeni küçük Locaların özdeşleştiği bu görkemli sistem, evrensel KARDEŞLİĞİ oluşturmaktaydı.

Sonra, her ağacın tek başına ayrı bir BAĞIMSIZ OBEDİYANSI simgelediğini düşündüm. Bu yakıştırmada; Gövde, Büyük Loca; ana dallar, Vadiler; dallar, Localar; meyveler, Masonlar olabilirdi. Ormandaki farklı ağaç cinsleri, değişik ulusların bağımsız Masonik örgütlerine denk düşüyordu.

Her ağacın ayrı bir yaşamı vardı ve hepsi de bağımsızdı; ama kökleri, aynı ormanın toprağından, aynı Masonik bilgiyle besleniyordu. Belki de kökleri, ayrılamayacak kadar karışmıştı birbirine. Ağaçlar kökleriyle toprağa iyice tutunmadıkları takdirde, eğilmeden duramazlar ve belki de ilk rüzgarda hemen devrilirlerdi. Buna benzer olarak, Locaların ve Masonların da, fiziksel, düşünsel ve ruhsal olarak Masonluğun derinliklerine nüfus edemedikleri takdirde, verimsiz ve ömürsüz olmaları kaçınılmazdı. Bu nedenle her Loca ve her Mason, bir sembolün, bir dersin

ya da bir öğretinin yorumunu, kökleri Masonluk içinde kalmak koşuluyla, sürekli olarak derinleştirmek ve yenilemek zorundaydı; tıpkı, ağaçların mevsimsel tomurcuklanmayla dinamik yaşamını sürdürmesi gibi.

Toprağm derinliklerinde birbirine karışan ağaç köklerine benzer olarak, yenilenen değişik özgün yorumlar da birbirlerini bütünleyerek evrensel düzeye yükselmekteydi; SEMBOLLER ve ALEGORİLER olarak... Ormandaki ağaçlardan bazıları devrilmiş, geriye çürümüş gövdeleri veya kökleri kalmıştı; tıpkı, tarihsel erozyonla kapanan Localar gibi. Ama bazen de, kurumuş kökten fışkıran yeni bir yeşil filiz, ÖLÜMSÜZLÜK ilkesini kanıtlayıp, yeniden çalışmaya başlayan Locaları anımsatmaktaydı. Bazen, koca bir ağacın gövdesinden ya da kökünden bir filizin boy attığına; tıpkı, eski bir Locadan yeni bir Locanın doğması gibi, tanık olunurdu. Bu filiz, ana gövdeden ayrılarak başka bir yere yeni fidan olarak dikilirdi ki, tek başına daha çabuk gelişip, ağaç olabilsin diye...

En sonunda, her ağacı ayrı bir LOCA gibi düşündüm. Ağaç, tüzük, kural, ilke, gelenek ve görenekler gibi kökleriyle bağlıydı Büyük Locasının mülkiyetindeki BEREKETLİ Masonluk toprağına. Ağacın gövdesi, Üstadı Muhterem; ana dalları, Envar; diğer kolları, öteki Loca Görevlileri ve meyveleri de Loca Kardeşleri olan Masonlardı.

Gövdenin meyvelerle olan ilişkisini, dallar ve kollar sağlamaktaydı. Ağacın gövdesi, kökleriyle topraktan aldığı besinleri dallarıyla meyvelerine aktardığı gibi, Üstadı Muhterem de AKIL VE HİKMET'le Masonik bilginin kaynağından özümlediği öğretileri, görevlileri kanalıyla, Kardeşlerine aktarmak ve onları Masonik yönden doyurmakla görevliydi.

Başarı, eski deyimlerle, TEMSİL- TEMESSÜL nitelikleri ve Masonik MUKTESEBAT'la doğru orantılıydı. Bu işlevin, HAKÇA, ADALET'e uygun ve EŞİT olarak HOŞGÖRÜ ile gerçekleştirilmesi, KUVVET ve GÜZELLİK öğelerini simgeleyen Nazırların ödeviydi. Her Kardeşin eşit bilgilendirilip bilinçlendirilmesi, gövdenin ve kollarının, METANET, İTİDAL, SABIR ve AKLISELİM'le sürdürmeleri gereken bir işlevdi; bu KARDEŞLİK ZİNCİRİ'nin kopmaması için, özenle yapılmalıydı.

Böylece, gövdenin kökleriyle Masonik bilgiden özümlediği KARDEŞLİK SEVGİSİ, kolların Yardım Çabası ile, meyvelerine HAKİKAT can suyu olarak iletilmekteydi. Çünkü, Kardeşler HAKİKAT'e ulaşabileceklerinin İNANÇ ve UMUD'u içindeydiler, bunu sağlayacak en önemli erdem

ŞEFKAT de, gerekli Masonik yardım aracıydı. Ağacın önemli öğelerinden biri Masonik düşüncelere özdeş yapraklardı.

Ağaçların yapraklarının farklı olması gibi, her Kardeşin Masonik düşüncesinin değişik olması doğaldı; ama, yapraklar nasıl dala bağlıysalar, değişik düşünceler de Masonluğun ilke ve kurallarına uygun olmalıydı. Aksi takdirde, sararan yaprak daldan kopup giderdi. Aslında düşen yapraklar, ormanın tabanında birikerek bereketli bir bitkisel toprak oluşturmaktaydı; düşünce yığınlarının doğal karışımı gibi. Bitkilerin yeşil yapraklarının fotosentez ödevine benzer olarak, Kardeşlerin de Masonik sembolleri ve alegorileri derine doğru yorumlama görevleri vardı.

Yorumları sırasında, İNANÇ temeline dayanmaları, AKIL ışığını rehber almaları, OLUMLU BİLİM'den ayrılmamaları gerekliydi; ancak, akıl sınırının ötesinde inanç dünyasına sokulabilmeleri için SEZGİ anahtarından yararlanmalıydılar. Çeşitli bitkilerin değişik yaprakları gibi, Kardeşlerin üretecekleri farklı fikirler de, dinamik Masonluk sistemi için çok değerliydi. Yaprağın yani Masonik düşüncenin önemi yadsınamazdı.

Yapraksız ağacın kısa zamanda kuruyup çürümesi gibi; bir Locanın da, zihinsel aktivite ve özellikle Kardeşlerin değişik fikir ve olumlu katkıları olmaksızın sağlıklı yaşayabilmesi kuşkuluydu. Masonik eğitimle, meyvelerin olgunlaşması özdeşti. Meyveyi yönelterek olgunlaştıran, renklendiren, tatlandıran, kokulandıran, besin özsuyunu ulaştıran ağacın gövdesi ve kolları olduğu gibi; Locasını YÖNETEN ve Kardeşleri EĞİTİP MASONLUĞU ÖĞRETEN de Üstadı Muhterem ve görevlileriydi. Ödevler tam olarak başarılırsa, ağacın meyve ürünü de bol ve bereketli olacaktı.

Tüm meyvelerin eşit olgunlukta olması ütopyasına karşın, bazılarının diğerlerine oranla olgunlaştıkları ya da daha ham kaldıkları bir gerçekti. Bu kimin kusuru ya da başarısıydı? Meyvenin mi, yoksa ağacın mı? Olgun meyveyi taşlamak akıla bir çözüm olmazdı; amaç, diğerlerini de aynı oranda olgunlaştırmak olmalı ve eğitim düzeyi yükseltilmeliydi. Belki de, bu olay doğal seçilme yasası ile açıklanabilirdi. Bir özdeyişte geçtiği gibi, AĞAÇ MEYVESİ İLE TANINIR'dı. Olgun, yetkin, bilgili, iyi yetişmiş Kardeşler, her Locanın özlemi ve hedefi olmalıydı.

Tıpkı, iyi meyve veren bir ağacın ününün artması ya da çürük çarık, yamrı yumru, ham ve mozalak meyvelerin ağacın değerini düşürmesi gibi. Tabii,

bu benzetme fiziksel değil, düşünsel anlamda değerlendirilmeliydi. Bu arada, MEYVELİ AĞAÇ TAŞLANIR özdeyişini de antimasonik eylemlerle özdeşleştirmek olanaklıydı.

Ağaçlar, doğanın nimetlerine kavuşabilmek için dallarını nasıl gökyüzüne uzatırlarsa; Masonlar da Evrenin Ulu Mimarı'na ŞÜKRAN'larını sunmak için kollarını göğe kaldırırlar. Tüm inisiyatik ezoterik kurumlarda ve çeşitli kültlerde kutsal bir öğe olan ağaç, Spekülatif Masonlukta da önemli bir semboldür.

Yazımı Dede Korkut'tan bir alıntıyla noktalıyorum. "Ağaç, Ağaç der isem sana arlanma ağaç!"

(Şakul Gibi, Sayı: 30, Ocak 1991, sayfa: 5-8.)

TAMER AYAN HAKKINDA

Tamer Ayan 7 Mart 1940'da Üsküdar'da doğdu. Haydarpaşa Lisesi, İstanbul Üniversitesi ve İngiltere Newcastle Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Jeoloji ve jeofizik mühendisidir. Yurtiçi ve yurtdışında mesleki yayınları ve binden fazla teknik raporu bulunmaktadır. Sevil hemşire ile evli ve Özgür, Özerk, Özata adında üç oğlu vardır.

Sevenler Muhterem Locasında 1986 yılında nura kavuştu. Güzel İstanbul Muhterem Locası kurucu üyesidir. Bu locada, Hatip ve Birinci Nazır görevlerinden sonra 1997 - 1998 dönemi Üstadı Muhteremidir.

25 Haziran 1994'de Mimar Sinan Araştırma Locası üyeliğine kabul edilmiştir.

TBL Ritüel, Tüzük, 90. Yıl Komiteleri üyesi, 1999'da Hisar Locası BL Müfettişi görevlerini yaptı. TYŞ 1995 yılı, TBL 1997 yılı hizmet ödüllerine layık görüldü. 2001 - 2002 dönemi TBL Büyük Birinci Nazırı ve aynı dönem Eğitim ve Öğretim Locası Başkanıdır. Moldova Büyük Locası Dostluk Kefilidir.

Tamer Ayan Kardeş, 2000 -2008 yılları arasında (118. sayıdan 144. Sayıya kadar) 36 sayı Mimar Sinan Dergisi'nin editörlüğünü yaptı.

Masonik ürünleri arasında Şakul Gibi, Tesviye ve Mimar Sinan dergilerinde çok sayıda makalesi ile muhtelif localarda 330 konferans ve paneli bulunmaktadır.

Tamer Ayan Kardeş, 29 Mayıs 2015 tarihinde Ebedi Maşrıka intikal etti.

Kitapları

1992 – 2005 Masonik Flora

1994 – 2000 Masonik Demirci

1994 – 1998 Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti Olgunlaşma

1995 Atatürk ve Masonluk

1997 Bilgi Çağı Masonluğu

1998 Çift Başlı Kartal

1998 Ham Taşın Evrimi

2001 Ham Taşın Evrimi I. Kitap / II. Kitap / III. Kitap / IV. Kitap

2000 Royal Arch

2000 EKSR ve Jüriprudans "Lektürler"

2007 Masonik Merdiven

2007 Masonik Gözle Yusuf

2008 Kalbimizde Saklı Kalan Atatürk ve Masonluk

KAPADOKYA LOCASI – YOZGAT 1918

John BELTON

Çeviren/Derleyen: Celil LAYİKTEZ

Freemasonry being universally spread over the surface of the World.

Hürmasonluk evrensel olarak dünyanın her yanına yayılmıştır.

During the WW1 soldier Freemasons founded Masonic lodges in PoW camps around the World. Lodge Cappadocia was the Lodge of Instruction located in the PoW camp in Yozgat, Central Anatolia-Turkey (then Ottoman Empire). There were several PoW camps in Anatolia and at least one other Lodge of Instruction. Soldiers were captured at the surrender of Kut-el-Amara after a siege that lasted from 7 December 1915 till 29 April 1916 and was taken prisoner of war ending up in Yozgat. Lodge Cappadocia had at least 8 members to start with in February 1918, some left and more came from other camps. They kept minutes of their activities in a notebook. This was kept by the WM and left to one of his lodges in London, Antiquity No.2, who in turn deposited it in the Museum of Freemasonry. In February this year the author was browsing through the exhibition in the Library and Museum of Freemasonry in London and from one display cabinet the word Cappadocia with some documents leapt out.

Hayatta daima gözlerimizi açarak, nereye gittiğimize bakmalı ve yola düşmüş sikkeyi toplamalıyız. Kişi mutluluğa açıksa, hayat sürprizlerle doludur.

Bu yılın Şubat ayında Londra'da Hürmasonluk Müze ve Kütüphanesinde bir sergide dolaşırken, bir teşhir reyonunda Kapadokya sözcüğü gözümü ısırdı. Bu tesadüfî gözlem beni buraya, karşınıza getirdi.

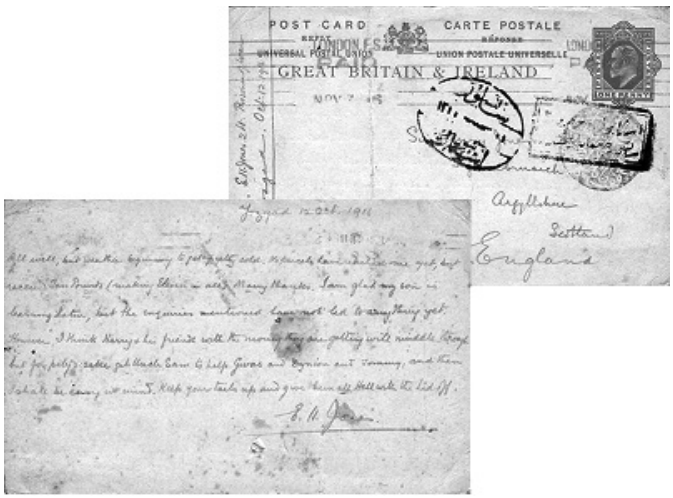
Günümüzde yazıldığı gibi Yozgat savaş esirleri kampı Kapadokya'nın 200 km ötesinde, Ermenilerin terk ettikleri duvarlarla çevrilmiş bahçeli altı büyük evden oluşuyordu. Anadolu'da birçok savaş esiri kampı ve en azından bir başka eğitim locası vardı.

Başta bu hikâyenin baş aktörlerinden birini tanıtayım – Elias Henry Jones.

1883 yılında Kuzey Galler'de doğdu. Babası üniversitede hocaydı. Parlak bir zekâya sahipti, İngiltere'nin en iyi ve eski üniversitelerden Oxford'da okudu.

21 yaşında Hindistan Memurluk Sınavı'[1]nı kazanarak Burma'ya (günümüzde Miyanmar) tayin edildi. 1906 - 1916 yıllarında orada, sonra da Birinci Dünya Savaşı'nda, Irak - Mezopotamya'da bir topçu alayında teğmen rütbesiyle görev yaptı. Beş aylık bir kuşatmadan sonra, Kut'ül Ammare'de esir düştü, Yozgat'a kadar yürüdü.

Jones'un Yozgat'a ulaştıktan hemen sonra, Ekim 1916'da ailesine yolladığı kartpostal teşhirdeydi.

Binbaşı Ernest George Dunn'u da tanıyalım:

1905'de Hindistan'da tekris edildi, 1911'de Hindistan'da Skoç Riti'ne devam etti, Kut'ül Ammare'de esir düştü. Sonraları 33°'ye erişti, 1943 – 56 yıllarında İngiltere EKSR'de Büyük Umumi Katip görevini yürüttü.

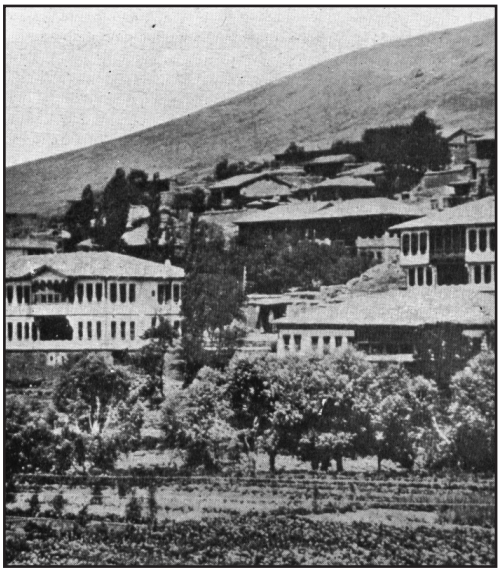
---

1 *Indian Civil Services Examination*

Dunn Eğitim Locası Üstadı Muhteremi olarak görev yaptı ve kuşkusuz daha deneyimli ve kendini mesleğe vermiş bir kardeşti. Hindistan'da 1905'de tekris edildikten sonra, gene Hindistan'da bir İskoç Royal Arch Şapitrine ve Skoç Ritine devam etti. İleri tarihlerde Skoç Riti'nin yüksek görevlerinde bulundu. Bir yerlerde bir fotoğrafı olmalı ancak bulamadım.

Dunn 1917'de, Yozgat'dan İngiltere Birleşik Büyük Locasına yazarak, sekiz kardeşle başlatacağı bir eğitim locası için berat istedi. Talebi reddedildi.[2]

İngiliz kuvvetleri Kut'ül Ammare'de[3] 7 Aralık 1915'ten 29 Nisan 1916'ya kadar süren bir kuşatmanın ardından teslim olduktan sonra, savaş esiri olarak Anadolu'ya, 1300 km kadar yol yürüyerek, şu an bulunduğumuz yere 200 km mesafede bulunan Yozgat esir kampına sevk edildiler. Bunca yolu yürürken, çizmelerini nasıl tamir ettiklerini merak ediyorum. Tarih kayıtlarına göre zor bir yolculuk olmuştu ve askerlerin bir kısmı yolu tamamlayamamıştı. Her ne halse, sonunda Yozgat'taki savaş esirleri kampına vardılar.

Yozgat'ın o günlerde savaş esirlerinin kendi yaptıkları bir fotoğraf makinasıyla gizlice çektikleri fotoğrafı.

---

2 *Günümüzde Kapadokya deyince Nevşehir, Kırşehir coğrafyası, Ürgüp Göreme peri bacaları havzası akla geliyor. Yozgatta kurulan locaya neden Kapadokya adını vermişlerdi? Kapadokya adı, Pers dilinde "Güzel Atlar Ülkesi" anlamına gelir. MÖ 332 yılında Büyük İskender Persleri yenilgiye uğratır, ama Kapadokya'da büyük bir dirençle karşılaşır. Bu dönemde Kapadokya Krallığı kurulur. MÖ 3. yüzyıl sonlarına doğru Romalıların gücü bölgede hissedilmeye başlar. MÖ 1. yüzyıl ortalarında Kapadokya Kralları, Romalı generallerin gücüyle atanmakta ve tahttan indirilmektedir. MS 17 yılında son Kapadokya kralı ölünce bölge Roma'nın bir eyaleti olur. Roma eyaleti Kapadokya'nın sınırları Doğu'da (Çorum, Yozgat dahil) yukarı Fırat Havzasından, Batı'da Frigya (Lycaonia), Güney'de Toros dağları ve Kuzeyde Karadeniz kıyıları idi. (C.L.)*

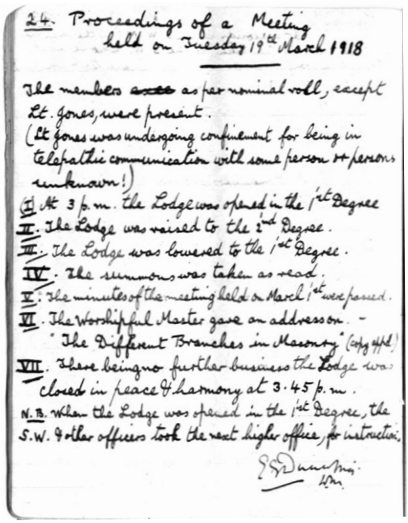
3 *Kut'ül Ammare savaşı.*

Britanya resmi kayıtlarına göre:

> "Yozgat kampı birbirlerine bağlı olmayan bol kavak ağaçlı yayla evlerinden oluşuyordu. Kamp kumandanı, "Eski ekolden, terbiyeli, dürüst ve sakin" bir Türk'tü. Kampa gerekli levazım sevkiyatı aksayabiliyordu, "ancak kamptaki hayat bir savaş esirinin arzulayabileceği" türdendi. Anadolu kamplarının her birinde aynı iyi şartlar yoktu. Afyon'da esirler dövülüyordu, Resulayn'da[4] ise bakım çok eksikti. Yozgat esirleri için zaman rahat geçiyordu. Noel Bayramında sahnede pantomimler düzenliyor, hokey oynuyor, kayak yapıyorlardı. Köyden temin ettikleri av köpekleriyle yaban tavşanı ve tilki avlıyorlardı. Osmanlıların esir kampları dikenli tellerle çevrili değildi. Esirler evlere, okul binalarına, otellere ve başka binalara yerleştiriliyorlardı, böylece, özellikle subayların, oldukça geniş hareket serbestlikleri vardı."

Esirler, kentin içinde serbestçe dolaşabiliyorlardı. Kumandan her biri 20 Liradan bir çift av köpeği satın alarak onlara vermişti. Av eti bulmak üzere dağda serbestçe ava gidebilirlerdi. Bu durum, yapacak işi olmayanların zihinlerini neyle meşgul edecekleri sorusunu getiriyor.

Hürmasonluk Yozgat'a oldukça geç, Şubat 1918'de gelir. Tersimatlarını bir defterde tutmuşlar. Üstadı Muhterem, sakladığı tersimat defterini Londra'da 2 numaralı Antiquity locasına vermiş, onlar da Hürmasonluk Müzesi'ne devretmişler. Locaya 8 üye ile başlamışlar, ayrılanlar, başka kamplardan yeni gelenler de olmuş.

24. Proceedings of a Meeting held on Tuesday 19th March 1918

The members as per nominal roll, except Lt. Jones, were present.
(Lt Jones was undergoing confinement for being in telepathic communication with some person or persons unknown!)

I. At 3 p.m. the Lodge was opened in the 1st Degree.
II. The Lodge was raised to the 2nd Degree.
III. The Lodge was lowered to the 1st Degree.
IV. The summons was taken as read.
V. The minutes of the meeting held 5 March 1st were passed.
VI. The Worshipful Master gave an address on - "The Different Branches in Masonry" (copy appd)
VII. There being no further business the Lodge was closed in peace & harmony at 3.45 p.m.

N.B. When the Lodge was opened in the 1st Degree, the S.W. & other officers took the next highr office, for instructn.

Tersimattan: 19 Mart 1918 Salı. Matrikuldeki bütün üyeler, Teğmen Jones dışında mevcut. Teğmen Jones, bazı kişi veya kişilerle telepatik iletişime girdiğinden hapis.

4 *Ceylanpınar'ın güneyinde bir Suriye şehri.*

Eğitim Locasını açtılar, dereceleri çalıştılar ve lektürler[5] tertip ettiler.

Teşhirdeki Tersimat defteri sayfasında kayıtlı ilginç bir olay var: Mazeretli Teğmen Jones "bilinmeyen kişi veya kişilerle telepatik ilişkiye geçtiğinden" tutuklanmıştı.

Nasıl zaman geçiriyorlardı? Ölülerin ruhları ile ilişki kurmak üzere Ouija tahtasını kullanmaya başlamışlardı. Bu da, iki yarışan takım şeklinde, rekabetli bir uğraşa dönüşmüştü.

Ouija tahtasını yaptılar. Tahtanın üzerinde olduğu masanın kenarlarına karşılıklı İki kişi oturuyor, tahtanın ortasında duran fincanın (bardağın) üzerine bir parmaklarını bastırıyor, fincan da masanın etrafında dolaşarak, değişik harflerin önünde duruyor ve böylece bir mesaj yazıyordu. Jones olayı yürüten kişiydi, Doktor O'Farrel de farkında olmayan suç ortağıydı.

Ruhlardan birçok mesaj geliyordu. Diğer esirler denemenin düzmece olduğunu ispatlamak için her çareye başvuruyorlardı – ancak Jones onları sürekli yeniyordu. Göz bağını denediler, Ouija tahtasını ters çevirerek harfleri söylecek kişiyi altına yatırdılar. Bütün bu olaylar Jones'un sonradan yazdığı "The Road to En-Dor" kitabında anlatılıyor.

Subay olduklarından görevlerinin kaçmak olduğunu hissediyorlardı. Ancak, Türkçe konuşmayan iki Avrupalı beyaz adam olarak, Anadolu'yu kat ederek kaçma şansları yok gibiydi.

İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetlerinde görevli Avustralya'lı teğmen pilot C.W. Hill'i sizlere takdim edeyim:

Avustralyalı pilotun Mason olup olmadığı bilinmiyor. Jones'la birlikte Ouija tahtasını kullanıyordu. O da, Jones gibi deli taklidi yaparak kaçabildi.

Jones boş zamanları doldurmak için zararsız ev yapımı Ouija tahtasının daha verimli tarzda da kullanılabileceğini düşündü. Gardiyanların saflıklarından istifade ederek, Hill ve Jones inanılması güç bir kaçma planı kurdular. Ouija tahtasının medyumunu oynayarak, daha önce toprağa gömdükleri paslı eski silâh gibi metal eşyaları ruhların mesajlarıyla bularak medyum kabiliyetlerini kanıtlamaya çalıştılar. Yurdu terk

---

5 Lectures, Anglo-Sakson ritüellerinde soru cevap şeklinde verilen bilgilerdir.

eden Ermenilerin Akdeniz sahillerine hazine gömdüklerine ve Ouija tahtası sayesinde bunların yerlerini belirleyebileceklerine gardiyanları inandırdılar. Akdeniz'e vardıktan sonra çalıntı bir kayıkla Kıbrıs'a kaçmayı düşünüyorlardı.

Bu kurnaz plan başarılamayınca, Jones ve Hill deli rolü oynamaya devam etmeye karar verdiler, böylece delilik nedeniyle ülkelerine geri gönderilebileceklerdi. Jones kampın tercümanıyla birlikte Haydarpaşa hastanesine yollandı, Hill de Gümüşsuyu Hastanesine.

Her ikisi de değişik milliyetlerden doktorlara deliliklerini kabul ettirdiler. Doktorlar, süreci uzatmaktansa memlekete göndermeye karar vermişlerdi. Hill'in sempatilerini kazandığı, ayrılmadan çektirip imzalayarak verdikleri fotoğraftan da anlaşılıyor.

AUTOGRAPH PHOTOGRAPH OF MAZHAR OSMAN BEY (CENTRE, SEATED) AND FIVE OTHER HAIDAR PASHA DOCTORS (PRESENTED TO THE AUTHOR BY TALHA BEY)

Mazhar Osman Bey[6] (ortada oturan) ve beş Haydarpaşa doktorunun çektirip imzaladıkları fotoğraf. (Talha Bey tarafından yazara armağan edilmiştir.)

İki esir subay Ekim 1918'de ülkelerine geri gönderilmek üzere İzmir'e yollandılar. Hill ile yine İskenderiye'de buluştular, oradan İtalya'ya gittiler.

---

6 *Haydarpaşa Askeri Hastanesi Akliye ve Asabiye Mütehassısı Mazhar Osman Bey [Usman].*

İngiltere'de evlerine vardıktan birkaç hafta sonra savaş bittiğinden, diğer Yozgat tutukluları da İngiltere'ye yollandı.

Yozgat'taki loca ve kardeşler hakkında bu kadar kısa sürede, resimler, kartpostallarla bunca ayrıntı bulabilmek beni hayrete düşürdü. Herkesin bulabilmeyi umacağı kadar ilginç bir hikayeyi bugün Anadolu'ya geri getirebildim.

Hakkında kitaplar yazılan garip bir hikâyenin sonuna geldik.

Bir locayı açmak için üç, locayı yönetmek için beş ve locayı mükemmel kılmak için yedi kardeşin bulunması gerektiğini hatırlayalım.

1918 yılında Cappadocia Locası da böyleydi.

Not: Savaş esirlerinin esir kamplarında kurdukları localar üzerine:

A. R. Hewitt, "Craftsmen in Captivity Masonic Activities of Prisoners of War", AQC, Transactions of the Quatuor Coronati Lodge No.2016, Vol: 77, 1964, pp: 79-104. (Kapadokya Locası, s: 83-84)

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nda çeşitli esir kamplarında çalışmış locaları ele alan bu yazının Yozgat'taki Kapadokya locası ile ilgili bölümü çevrilerek yayınlanmıştır:

A.R.Hewitt, "Esaret Altında Masonlar", Derleyen: Mişel Margulies, Mimar Sinan, Sayı: 32, 1979, s. 12-14.

"Yozgat'ta Bir Mason Locası", Tesviye, Sayı: 49, Nisan 2001, s. 17-18.

Ayrıca Elias Henry Jones'ın "The Road to En-Dor" kitabına internet üzerinden ulaşılabiliyor. (Ed.)

1875 LOZAN KONGRESİ

Derleyen: Ahmet ŞENKUT
Çeviren : Ali VERBAS

The Lausanne Congress of 1875 was a historic effort of eleven Supreme Councils to review and reform the Grand Constitutions of the Ancient & Accepted Scottish Rite of 1786. The Congress took place from 6–22 September 1875 with representation from the Supreme Councils of England (and Wales), Belgium, Cuba, Scotland, France, Greece (represented by Scotland), Hungary, Italy, Peru, Portugal and the hosting nation, Switzerland. On the closing date, nine representatives signed the final Declaration and Treaty.

Although many different aspects were discussed, concerns over the Deistic approach of a belief in a Creative Principle on the one hand and the Theistic approach of a belief in a Supreme Being on the other took such a precedence as to hinder other proceeding. Largely unknown to Freemasons these days, the Lausanne Congress and the events leading up to it, both on the European mainland and in the United States, as well as developments after its conclusion provide a remarkable insight into the politics of Grand Lodge foreign relations.

1875 Lozan Kongresi 11 Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti Yüksek Şûrası'nın 1786 Büyük Anayasalarını gözden geçirmek ve gerekirse reforme etmek için yaptıkları tarihi bir toplantı ve girişimdir. Kongre 6-22 Eylül 1875 tarihleri arasında İsviçre'nin Lozan şehrinde yapılmış ve İngiltere (ve Galler), Belçika, Küba, İskoçya, Fransa, Yunanistan (İskoçya tarafından temsil edilmiştir), Macaristan, İtalya, Peru, Portekiz ve ev sahibi ülke İsviçre Yüksek Şûra'ları katılmıştır. Kapanışa kalan 9 Yüksek Şûra'nın temsilcileri bir Prensipler Beyannamesi ve İttifak Sözleşmesi imzalamışlardır.

Birçok değişik konunun ele alınmasına rağmen, bir "Yaratıcı Prensip" e inanan Deistik görüş ile bir Yüce Varlığa inanan Teistik görüş arasında çıkan anlaşmazlıklar kongreye damgasını vurmuş ve diğer konular bu anlaşmazlığın gölgesinde kalmıştır. Bugünün Masonları tarafından pek bilinmeyen bu kongreye giden yoldaki olaylar ve kongre sonrası Kıta Avrupasında meydana gelen gelişmeler Hür Masonlukta büyük bir kırılmaya yol açmıştır. Bu araştırma okurlara Büyük Locaların dış ilişkilerindeki politik manevralar konusunda da iyi bir fikir verecektir.

Hür Masonluğun dünyadaki en yaygın riti olan Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti'nin özel bir tarafı vardır. Nizamın her Yüksek Şûrası işlerini (*bunları ona dikte edecek daha üst bir merci olmamasına rağmen*) temel kurallar olan **"1786 Büyük Anayasaları"** na uygun olarak yürütürler. Bu Anayasaların VIII. ve XII. maddeleri her Yüksek Şûra'ya kurulduğu devlet, krallık veya imparatorluk sınırları içinde özerklik (bağımsızlık) verdiği şeklinde yorumlanır. Ancak "**1786 Büyük Anayasaları**"nın bu maddelerinin ileriki yıllarda çıkan bazı sorunları halletmekte yetersiz kaldığı da görülmüştür.

A.B.D. Güney Jüridiksiyonu Yüksek Şûrası'nın (Ana Yüksek Şûra) efsanevi Hakim Büyük Amiri Albert Pike Amerikan İç Savaşı bitip (1865) Ana Yüksek Şûra Charleston'dan Washington'a taşındıktan (1870) ve kendisi başyapıtı olan "**Morals ve Dogma"** yı kaleme aldıktan (1871) sonra dünyadaki Yüksek Şûralar arasındaki ahengin bozulmasına sebep olan bazı sorunlara çare bulmak üzere bütün Yüksek Şûralara birer mektup yazarak onları 1874 yılında A.B.D. nin başkenti Washington'da toplanacak bir Yüksek Şûralar Genel Kongresine davet etti. Bu kongrede Yüksek Şûralar arasında daha sıkı münasebetler tesis edilmesi; ritüellerin standardize edilmesi ve yeni Yüksek Şûraların nasıl kurulabileceği gibi konular görüşülecekti. Ancak bu Genel Kongre sonuçta Washington'da değil İsviçre'nin Lozan şehrinde ve 1875 yılında toplanabilmiştir.

Bu kongrede olanlar ve bunların talihsiz sonuçları Dünya Masonluğunda bir kırılmanın başlangıcı olmuş ve Dünya Masonluğu Muntazam ve Gayrimuntazam Masonluk olarak ikiye bölünmüştür.

Kongre Hazırlıkları

Kongre Lozan'da açılmadan önce katılacak olan bütün Yüksek Şûralar'dan gündem ile ilgili önerileri istendi. Albert Pike, kongre onun girişimiyle

toplanıyor olmasına rağmen, kendisi gelemediği gibi bir temsilci de göndermedi. Buna mukabil 12 maddelik uzun bir sirküler gönderdi. Bu maddelerden sadece son ikisi Yüksek Şûraların arasındaki jüridiksiyon sorunları ile ilgili idi. Sirkülerin geri kalanı önermekte olduğu Ulusal Yüksek Şûraların üzerinde olacak bir üst kuruluşa ait çok detaylı bilgileri kapsıyordu. Bu üst kuruluş, Ulusal Yüksek Şûralara standart bir ritüel ile çalışma usulleri dikte edebilecek; Yüksek Şûralar arasında çıkacak anlaşmazlıkları çözebilecek güçte olacak; ayrıca tüm Yüksek Şûraların kabul edeceği bir de Anayasası bulunacaktı.

İngiltere Yüksek Şûrası böyle bir üst kuruluşa ve ritüellerde standardizasyona ihtiyaç olmadığı kanaatindeydi ve bunu 1873 yılının Mayıs ayında Albert Pike'a gönderdikleri bir mektupta şu şekilde belirtmişti:

"İstenilse dahi ritüellerde tam bir standart elde etmek imkânsızdır. Mesela, bu ülkede 18. derece tam bir Hıristiyani derece olarak çalışılır. Halbuki A.B.D. ve diğer ülkelerde Hür Masonluğun evrenselliği açısından bu derecenin içindeki Hıristiyani unsurlar çıkarılmaktadır. Sadece bu noktaya dahi bu ülkedeki Eski ve Kabul Edilmiş Ritin üyeleri asla izin vermeyeceklerdir."

İngiltere Yüksek Şûrası'nın kongre gündemi hakkında farklı teklifleri bulunuyordu. Tekliflerinin ilk üç maddesi tanışma ile ilgiliydi. Kongre o güne kadar tanınan Muntazam Yüksek Şûraların bir listesini hazırlamalı ve bundan sonra kurulacak yeni Yüksek Şûraları tanımak için herkesi bağlayıcı kriterler tespit edilmeliydi. Çalışma usullerinde standart olunması konusunda da değişik bir görüş ileri sürüyorlardı: " Ritin derecelerinin işaretleri, kelimeleri ve dokunuşlarında ve mümkünse Regalya ve Bijularında katı bir standart olmalıydı; her Yüksek Şûra ritüellerde ve hatta "1786 Büyük Anayasaları"nın yorumunda dahi ufak sapmalar yapabilme yetkisine sahip olabilmeliydi; Yüksek Şûraların diğer jüridiksiyonların işlerine karışmaları yasaklanmalıydı; bir üst kuruluş yerine kongrenin nihayetinde katılan bütün Yüksek Şûraların üzerinde anlaşacakları bir "Evrensel Mutabakat Metni" hazırlanarak kabul edilmeliydi."

Hazırlanan gündem, Yüksek Şûraların önerileriyle birlikte kongrenin sekreterliğini yürütecek olan İsviçre Yüksek Şûrası tarafından 1875 yılının ilkbaharında tüm Yüksek Şûralara gönderildi. Kongre Lozan'da

6 Eylül 1875 günü açıldığında, o sırada dünyada mevcut Yüksek Şûraların yarısından azının temsilci gönderdiği görüldü. İngiltere (ve Galler), İskoçya, Belçika, Fransa, Peru, Portekiz, İtalya (Torino), Küba (yerine Kolon), Macaristan, Yunanistan (İskoçya delegesi Mackersey tarafından temsil edilmekteydi) ve ev sahibi İsviçre Yüksek Şûraları katılmaktaydılar. A.B.D. Güney ve Kuzey Jüridiksiyonları, İrlanda, Orta ve Güney Amerika'dan 6 Yüksek Şûra kongreye katılmamışlardı.

Yaratıcı Prensip (Creative Principle)

Lozan Kongresi genel celselerle başlamak yerine değişik konuların küçük komitelerde görüşülmesiyle başladı. Görüşülen ilk madde elbette ki Albert Pike'ın teklifi olan "Üst Kuruluş" idi. Belki Albert Pike kongreye kendisi gelebilseydi, daha sonra çıkabilecek bazı anlaşmazlıkları önleyebilirdi. Çünkü Pike E.K.S.R. ni de Sembolik Masonluk gibi evrensel olarak görüyor ve ezelden beri tüm Muntazam Masonik kuruluşların şart koştuğu gibi "***Adayın inandığı dinin kabul ettiği Kutsal Kanun Kitabının içinde Evrenin Ulu Mimarının vahiyleri olduğunu kabul etmesi ve yaradana inandığını ifade etmesinin***" gerektiğini söylüyordu. İngiltere Yüksek Şûrası bundan daha da öteye giderek obediyansındaki üyelerinin teslise dayalı Hıristiyan inancında olduklarını beyan etmesini de şart koşuyordu. Ne Albert Pike ne de Britanya Yüksek Şûraları Ulu Yaradana inancın olmadığı bir (Muntazam) Masonluk düşünmüyorlardı.

Ancak Pike'ın teklif ettiği Yüksek Şûralar üstü olacak kuruluşun anayasası görüşülmeye başlandığında Hür Masonluğun bu temel ilkesine (Kıta Avrupası delegelerinden) üstü kapalı olarak itirazlar gelmeye başladı. Albert Pike'ın o yıllarda Avrupa'da ve bilhassa Fransa'daki entelektüeller arasında moda olan "**Liberal din**" hareketinden ne derecede haberi vardı bilinmiyordu. Ancak haberi vardı ise bile, Kıta Avrupası Masonlarının arasındaki bu eğilimin gücünü küçük görmüştü. Britanya Delegeleri ise böylesine temel bir konuda, böyle büyük bir itirazın gelebileceğini hem tahmin etmemişler, hem de bu konuda hazırlıksız yakalanmışlardı. Ancak diğer yandan Pike'ın teklifi olan Yüksek Şûralar üstü olacak kuruluşun anayasasının da katılan tüm Yüksek Şûra delegelerinin kabul edeceği bir **"Evrenin Ulu Mimarı"** tanımının olması gerekiyordu.

"Liberal Entelektüel" ler agnostik idiler. Yaradılışın bir "ilk sebebi" olduğuna inanıyorlardı. Onlara göre yaratılmış olan dünyayı anlayabilmek ancak içindeki maddi nesneleri gözlemlemekle mümkün olabilirdi. Bu

tanıma göre idrak edilemeyen "İlk Sebeb"in doğası ve (*bunun tabii sonucu olarak*) şahsiyeti bilinemezdi. Dolayısıyla Yahudiliğin, Hıristiyanlığın ve Müslümanlığın temeli olan her şeye kadir olan Tanrı'nın şahsiyeti (personal God) ve vahiy reddediliyordu.

Kongrenin daha başında görüşmelerin tıkanmaması için İngiltere delegasyonu Evrenin Ulu Mimarı tanımı için şöyle bir uzlaşı formülü önerdi:

"**Hür Masonluk kuruluşundan beri beyan ettiği şekilde Yaratıcı Prensibin** (Creative Principle) **varlığını "Evrenin Ulu Mimarı" ismi altında beyan eder."**

Her ne kadar İngilizler bu tanımı "**Tanrının şahsiyetine inanç**" olarak anladıklarını belirtmiş olsalar dahi, "**Yaratıcı Prensip**" ve bu ibareyi Evrenin Ulu Mimarına bağlayan "**ismi altında**" ibaresi bu kongrede bütün yapılanlara ileride gölge düşürecekti.

(Hatta kongrede meydana gelecek olaylardan sonra İngiltere Yüksek Şûrası ileride Albert Pike tarafından "bir Masonun Ulu Yaradana olan inancını ifade etmesi şartını" inkâr etmekle bile suçlanacaktır.)

İskoçya delegasyonu (ki Yunanistan'ı da temsil ediyordu) bu tanım kabul edildikten 2 gün sonra Lozan'dan ayrıldı. Ayrılmanın zahiri gerekçesi olarak da müzakerelerin Fransızca yapılmasını gösterdiler. Ancak ayrılırken kongre sekreteryasına bıraktıkları mektupta ayrılmalarının gerçek sebebini açıkça belirtmişlerdi:

*"**Yaratıcı Prensip**" fikrine alışık değillerdi ve bu fikir İskoçya Yüksek Şûrası'nın görüşleri ile de uyuşmuyordu. İskoçya Yüksek Şûrası'na göre "*Ülkelerinde ***Masonik ilkeler ezelden beridir aynı şekilde algılanmakta ve uygulanmaktaydı. Hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde yaratıcı bir Tanrı'ya inandığını açıkça belirtmeyen herhangi bir kimse Birinci Derece'ye (***Masonluğa***) tekris edilemezdi***".*

Kongre Kararları

Evrenin Ulu Mimarı'nın tanımının belirlenmesi konusunda varılan uzlaşmadan sonra Kongrede yürütülen müzakereler daha yumuşak ve akıcı bir hale dönüştü. Sonuçta şu kararlar alındı:

a) "1786 Büyük Anayasaları"nın ihlal edilemez ve değiştirilemez olduğunu savunan birçok Skoç Riti mensubu olmasına rağmen Kongrede ele alınan değişiklikler Yüksek Şûraların çoğunluğu tarafından kabul ediliyorsa uygulamaya konulabilecekti.

b) Albert Pike'ın tercümesini yapmış olduğu Latince "**1786 Büyük Anayasaları**"nın ana çerçevesi muhafaza edildi. Ancak, I. maddede yeni maddelerin eskilerin yerine geçeceği açıkça belirtildi. Yine I. maddede 1762 Anayasası hükümlerinin değil, 1786 Anayasası hükümlerinin geçerliliğinden bahsedildi. "Mevcut tüzüklerle ters düşmedikçe" bu yeni maddeler "uygulamada kalacak ve muhafaza edilecekler" ancak, bir çelişki olması halinde ya kadük olacak ya da yürürlükten kaldırılacaklardı.

c) İntizamı tartışmalı olan bazı Yüksek Şûraların gerekli onaylar almadan kurulmasına engel olmak ve herhangi bir Hakim Büyük Umumi Müfettiş'in kendi isteğine göre bir Yüksek Şûra teşkil etmesi, derece ve diploma vermesi hususlarına kısıtlamalar getirildi. Hakim Büyük Amirlerin "Konfedere Yüksek Şûra"nın delegesi olma şartı getirildi (Madde II).

d) Bir Yüksek Şûra'nın nasıl oluşturulacağı hakkındaki statü değiştirildi: Yüksek Şûralar artık "en az dokuz ve en fazla otuz üç aktif üyeden" oluşacaktı. Burada en göze çarpan değişiklik "Herhangi bir Yüksek Şûra'nın kurulduğu ülkedeki çoğunluğun inandığı dini" Şûra'nın belli bir orandaki üyeleri tarafından ikrar edileceği şartının kaldırılmış olmasıydı (Madde V. I) (*Bu değişiklik aslında Albert Pike'ın "Evrensellikçi" görüşüne ve* ***"Yaratıcı Prensip"*** *fikrini getirenlerin görüşlerine son derece uygundu).*

e) Madde V. III, mevcut ülkelerin siyasi coğrafi durumlarını meşrulaştırmak amacı ile yeniden yazıldı. Kanada Yüksek Şûrası'nın kurulmasından bu yana artık Kuzey Amerika'da sadece 2 Yüksek Şûra bulunmuyordu. "Kuzey Amerika'yı teşkil eden anakara ve çevre adalar ile tüm Eyalet ve Bölgelere" şamil olan bir Şûra'nın yanı sıra Orta ve Güney Amerika'yı kapsayan ve 1786 Anayasası ile adedi 2 ile kısıtlanmış olan düzenli Yüksek Şûraların sayısı bu değişiklikle 9 adede ulaşıyor ve hepsinin düzenli oldukları kabul edilmiş oluyordu. Bunun da ötesinde, 1786 Anayasası'nın, "**Krallık ya da İmparatorluk, Avrupa'nın**

büyük ülkelerinde sadece tek bir Yüksek Şûra kurulabilir" açık hükmüne rağmen Büyük Britanya Adalarında kurulmuş olan 3 Yüksek Şûra da meşruiyet kazanmış oluyordu.

f) Madde XI'de yapılan bir değişiklikle İngiltere Yüksek Şûrası'nın uzun zamandır talep etmekte olduğu "**30, 31 ve 32.inci Derecelerin iki Hakim Büyük Umumi Müfettişin yazılı onayı ile yetkilendireceği bir Hakim Büyük Umumi Müfettiş tarafından (her üçünün de 33.üncü derece olması kaydı ile) tevcih yolu ile verilebileceği**" konusu hükme bağlanıyordu.

g) Bütün Yüksek Şûralar bir "Konfederasyon" vücuda getirecek tarzda bir birlik teşkil edeceklerdi. Mevcut bulunan Yüksek Şûraların delegeleri ve ***"İttifak Sözleşmesi"*** hükümleri dolayısı ile ***"Muntazam"*** oldukları kabul edilen tüm bu kurumları **"Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti'ne bağlı tüm Yüksek Şûraların gönülden bir birliktelik ve bir Konfederasyon"** olarak tanımlamayı kabul ediyorlardı.

h) Bu değişikliklerin yanı sıra bazı diğer değişikliklere de yer veriliyordu. Örneğin artık çağdışı olan ve mevcudu kalmayan "Pek Münevver Kutsal İmparatorluk Hazine Emini" sıfatı kaldırılıyordu.

i) Her derecenin merasim esaslarına (loca dekorasyonu; görevlilerin unvanları; derecelerin işaret, dokunuş, nida ve alkışları; sembolik yaşlar; mürur ve mukaddes kelimeleri; bijular, derece tabloları ve avadanlıklar) bir şekil veriliyordu.

j) Hakim Büyük Umumi Müfettişlik unvanı ve sıfatı "ad vitam" (yaşam boyu) verilecekti.

k) Yüksek Şûra'daki görevlerin süresi 9 yıl olacaktı.

Lozan'da yapılmış olan bu değişiklikler Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti'nin dünya çapında yayılması sırasında kendi kendisini haklı çıkartacak ve bu kongrenin hazırladığı belgeleri kabul etmeyen Yüksek Şûralar tarafından dahi gelecekte uygulanacaktı.

22 Eylül 1875 tarihinde (*"Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti" ne bağlı tüm Yüksek Şûralar tarafından uygulanmak üzere")* kongreye katılan Yüksek Şûra delegeleri görüş birliğine varıp üç belge imzaladılar.

1) İttifak Sözleşmesi,

2) Prensipler Beyannamesi,

3) Amaçlar Manifestosu.

Buraya kadar her şey gayet güzeldi, ancak Kongrede kabul edilen belgelerden ikisi çok geniş kapsamlı çekişmelere yol açacaktı.

İttifak Sözleşmesi (Treaty of Alliance)

Bu belgelerden ilki olan "İttifak Sözleşmesi" nin ilk maddesi intizamı tartışmalı olan bir jüridiksiyon nedeni ile ortaya çıkan sorunun çözümüyle ilgiliydi. Belki İtalya Yüksek Şûrası'nın ortaya sürdüğü öneri tartışılabilirdi, ama ilk iki maddede yer alan tanımlar tam bir bomba etkisi yaratmıştı:

"3 Departmanı olan Cezayir, Oran ve Konstantin ve sömürgeleri ile birlikte ***Fransa.****"*

"Britanya Tacı altındaki sömürgelerle birlikte Galler ve İngiltere."

Birinci satırda yer alan tanım görünüşte oldukça masum gözüküyordu, ama bu hali ile bile Amerika Güney Jürisdiksiyonu ile Fransız Grand Orient'i arasındaki tartışmaların fitilini ateşlemeye yetiyordu. *Dünyada kurulan ilk Yüksek Şûra olması sebebiyle Ana Yüksek Şûra diye anılan A.B.D. Güney Jüridiksiyonu Yüksek Şûrası daha önceleri Fransız toprakları olan Louisiana'da Fransa Grand Orienti'nin patenti ile kurulmuş olan Louisiana Yüksek Şûrası ile bu eyalet ABD' ne katıldıktan sonra anlaşmazlığa düşmüştü.* Fransız Grand Orient'i, Louisiana'da kurulmuş olan bu gayrimuntazam Yüksek Şûra'yı tanımıştı. Güney Jüridiksiyonu Yüksek Şûrası ise "Sandwich Adaları" olarak bilinen Hawaii bölgesini kendilerine bağlamıştı. Fransızlar da buna karşı çıkmış ve Kongreyi haklılıkları konusunda ikna etmişlerdi. İkinci satırdaki İngiltere'nin tanımı dolayısıyla İskoçya Yüksek Şûrası'nın bu sözleşmeyi kayıtsız şartsız imzalaması beklenemezdi.

Bu belgenin ikinci ve müteakip maddelerinde Albert Pike'in kongre öncesinde tüm delegelere dağıttığı gündem taslağında öne sürdüğü maddeler yer alıyordu. Yüksek Şûralar üstü bir kurum teşkil edilmeyecekti

ama müşterek hedefler, bu sözleşmede imzası olan Yüksek Şûra üyelerinden teşkil edilecek bir komite vasıtası ile belirlenecekti.

Üçüncü maddede bir sonraki kongrenin 1878 yılında Roma'da yapılacağı daha sonraki kongrelerin bundan sonra 10 yılda bir yapılacağı öngörülüyordu.

"İttifak Sözleşmesi" nin dördüncü maddesinde ise Lozan şehrinde tertiplenmiş olan bu Kongre'de temsil edilmeyen ancak muntazam olarak kurulmuş ve tanınmış olan tüm kardeş Yüksek Şûraları da bu Sözleşmeye ve dolayısıyla da Konfederasyona katılmaya davet ediyordu. Çağrı yapılan Ülke Yüksek Şûraları şöyle sıralanıyordu: **Amerika Güney ve Kuzey Jüridiksiyonları, Arjantin, İskoçya, İrlanda, Şili, Kanada, Kosta Rika, Meksika, Yunanistan, Kolombiya, Uruguay ve Venezüela**. Söz konusu madde Konfederasyona katılmak isteyen Yüksek Şûraların "1786 Büyük Anayasaları"nı Kongrede düzeltilmiş haliyle kabul edeceklerini de hükme bağlıyordu.

Sözleşmenin yedinci maddesine göre beş Hakim Büyük Umumi Müfettişten oluşacak bir ***"Şûra Mahkemesi"*** teşkil edilecek (*her ülkenin kendi jüridiksiyonuna ait kararlara saygılı kalınmak şartıyla*) Yüksek Şûralar arasında çıkabilecek bir takım anlaşmazlıkların çözümü yoluna gidilecekti. Bu mahkemenin kararları bir sonraki Yüksek Şûralar kongresinde temyiz edilebilecekti. *(Karar verme konusunda son derecede hantal kalınacağından bu prosedürün işlerlik kazanması biraz zor gözüküyordu.)*

Prensipler Beyannamesi (Declaration of Principles)

Kongrede kabul edilen ikinci belge ise ***"Prensipler Beyannamesi"*** idi. Birçoklarına göre bu da son derecede masum bir beyanname idi. Daha sonraları ortaya çıkacak olan tahribatın tohumları aslında bu belge ile ekilmişti. Belgede Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Ritinin ***"Yaratıcı Prensip"*** ilkesine dayandığı ve ***"Evrenin Ulu Mimarı"*** ifadesinin pek bir anlam ifade etmediğine vurgu yapılarak "Masonluk Evrenin Ulu Mimarı ismi altında "Yaratıcı Prensip"in varlığını benimser" deniliyordu. Ayrıca "Masonluk gerçeklerin araştırılmasına hiçbir sınır koymaz. Herkesin özgürlüğünü güvence altına almak için koşulsuz bir tolerans gösterir. Her ulustan, ırktan, dinden iyi insanlara açıktır. Cehalet ile savaşmayı görevi bilir. Dinsel ve politik tartışmalar yapılmasını yasaklar" denilmekteydi.

Fırtına Kopuyor

Lozan Kongresinde alınan kararların bu kongreye katılmayan Yüksek Şûralara bildirilmesinden bir kaç hafta öncesinde, İngiltere Yüksek Şûrası katılan delegeler tarafından hazırlanmış olan son derece kapsamlı bir rapor ile 12 Ekim 1875 tarihinde Kongrede olan biten her şeyi öğrenmişti. Akabinde Yüksek Şûra düzeltilmiş yeni Anayasayı kabul etmiş ama kendi bildikleri yolda ilerlemeye devam etmişlerdi. *(Örneğin İngiltere Yüksek Şûrası'nın toplantı tersimatında "Sözleşme" ile ilgili tek satır bilgi yer almıyordu. Diğer iki belge ile mukayese edildiğinde bu belgenin daha az önem taşıdığı ve bu nedenle söz edilmediği düşünülebilir. Ancak,* ***"Evrenin Ulu Mimarı adı verilen bir Yaratıcı Prensibe"*** *duyulacak imanın Avrupa'nın liberal agnostiklerinde ne derin bir önem taşıdığını bilmeyen kişiler tarafından takdir edilmesi de beklenemezdi.*) İngiltere Yüksek Şûrası'nın yaptığı ilk iş Hindistan ve Cebelitarık Yüksek Şûraları'na birer mektup göndermek oldu. İskoçya Yüksek Şûrası bir şekilde bu iki Yüksek Şûraya sızmıştı. Mektupta İskoçya Yüksek Şûrası'nın sadece İskoçya içerisinde egemen olabileceği belirtiliyor ve İskoç Atölyeleri ile kurulacak ilişkileri topyekün yasaklanıyordu.

İngiltere'nin bu çok ani hamlesinden rahatsız olan İskoçya Yüksek Şûrası şiddetli bir karşılık verdi. İsviçre Yüksek Şûrası'na gönderdikleri mektupta kendi jüridiksiyonları ile ilgili alınmış olan kararları protesto etmekle kalmıyor, "Evrenin Ulu Mimarı" nın şahsiyetine duydukları saygıyı da sürdüreceklerini belirtiyorlardı. Bu mektubun bir kopyasını İngiltere Yüksek Şûrası'na, bir kopyasını da Albert Pike'a göndermekten de geri kalmıyorlardı.

1876 Şubatında İngiltere Yüksek Şûrası, birer kopyasını İskoçya ve Amerika Güney Jürisdiksiyonuna gönderdiği ve İsviçre Yüksek Şûrası'na yazdığı mektupta söz konusu şikayetleri ele alıyordu. Bu mektup şu açıdan önemliydi, zira İngiltere'nin kesin pozisyonunu ortaya koyuyordu. Mektup, Hakim Büyük Amir Lord Carnarvon, Büyük Umumî Kâtip Shadwel Clerke ve Raportör Hugh Sandeman tarafından imzalanmıştı. Bu uzun mektupta yer alan en önemli hususlar:

... ***"Prensipler Beyannamesi"*** *kapsamında Tanrı'nın şahsiyeti fikrine karşı çıkan herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.* ***"Yaratıcı Prensip"*** *ifadesi tarihsel olarak "Evrenin Ulu Mimarı" ndan daha önce kullanılan bir ifadedir ve bu ifadenin şahsi bir* ***"Varlık"*** *ile özdeşleştirilmesini anlayabilmek son derece zordur.*

"İngiltere ve Galler Yüksek Şûrası, kuruluşundan itibaren Britanya Tacı'na bağlı tüm ülkelerde ve sömürgelerde münhasır bir egemenlik sergilemiştir. Bu egemenlik Mackersey Kardeşin İskoçya Büyük Umumi Kâtibi olana kadar tanınmış ve hiç sorgulanmamıştır. Fransızlar tarafından kurdurulmuş olan İskoçya Yüksek Şûrası'na kendi ülkeleri dışında Yüksek Şûra kurma ya da berat verme yetkisi verilmemiştir."

Burada belirtilen hususlardan ilki bir Yüksek Şûra'nın kendi samimi görüşünün ifadesi olarak nitelendirilebilirdi. Bir Yüksek Şûra mensuplarından sadece tek bir "Evrenin Ulu Mimarı" na değil, bunun yanı sıra Teslisi de içeren Hıristiyani bir Tanrı'ya da iman etmelerini isteyebilirdi. İkinci husus ise biraz daha aldatıcı idi. İngiltere Yüksek Şûrası'na 1845 yılında Amerika Birleşik Devletleri Kuzey Jüridiksiyonu tarafından verilmiş olan kuruluş beratında, bırakın "*Britanya Tacına bağlı tüm ülkeler ve sömürgeleri", "Galler"* den bile söz edilmemekteydi. Böylece, İngiltere'nin de kendi ülke toprakları dışına çıkamayacağı sonucu bu berattan kolayca çıkarılabilirdi. Ancak 1876 Anayasasının V.III maddesindeki "İmparatorluk" ifadesinden dolayı yukarıdaki gibi bir yorum yapılmış olduğu; Britanya İmparatorluğu ifadesi geleneksel ve yaygın kullanım olarak (dolayısıyla "de facto" olarak) tüm sözü edilen bölgeleri kapsamaktadır diye de düşünülmüş olabilirdi.

İskoçya'nın ilk husus konusundaki cevabı hiç gecikmedi. Şayet İngiltere Yüksek Şûrası'nın ifade ettiği ***"Yaratıcı Prensip"*** geçerli ve kullanılması zorunlu bir ifade ise neden şimdiye kadar hiçbir yerde ya da yazılı bir metinde yer almamıştı? İrlanda Yüksek Şûrası da benzer bir şekilde reaksiyon gösterdi. Onlar son derece kısa ve öz bir şekilde Kongrenin "**herhangi bir Masonik inancı herhangi bir Masonik teşkilata dayatamayacağını**" vurguladılar. Bunun sonucunda da İrlanda ve İskoçya Yüksek Şûraları "Konfederasyon"a katılmayı reddettiler. Bunun akabinde, Lozan Kongresinde alınmış olan kararlara karşı olabilecek en yıkıcı hamleyi yaptılar. Tüm Yüksek Şûralar arasında bir uyum sağlanması hayalinin aksine, İskoçya Yüksek Şûrası ikinci bir Konfederasyon kurulması teklifinde bulundu. Dünyadaki Yüksek Şûralar artık iki kampa ayrılacaklardı.

Albert Pike duruma müdahale ediyor

16 Nisan 1876 tarihinde İskoçları desteklemek amacı ile deyim yerindeyse, Albert Pike sopayı eline aldı. ***"Yaratıcı Prensip"*** ifadesine

karşı çıkan bu üç Yüksek Şûra'nın olağanüstü bir tesadüf olarak İttifak Sözleşmesinin Jüridiksiyon maddesinden etkilenmiş olan üç Yüksek Şûra olduğu söylenebilir. Bu üç Yüksek Şûrayı Amerika Güney Jürisdiksiyonu, İskoçya ve İrlanda Yüksek Şûraları oluşturuyordu ve bunlardan son ikisi henüz denizaşırı bir ülkede Yüksek Şûraya berat vermemişlerdi.

Albert Pike'ın İskoçya Yüksek Şûrası'na yazdığı mektup bayağı keskin ifadeler taşıyordu:

"İngilizlerin ***"Yaratıcı Prensip"*** *konusundaki kanaatleri camiada mayalanmalara ve kabarmalara"* yol açacaktı. Ayrıca, "Şayet bu ifadeyi adapte etmeye kalkarsak kargâhlarımız terkedilecek ve ritüellerimiz de anlamsız bir hale**"** gelecekti. Albert Pike durumu, "*yeni bir putperestlik*" olarak yorumluyor ve bunun sadece ibadeti değil, dini de çarpıtacağını belirtiyordu. İngiltere Yüksek Şûrası'nın Hıristiyan üyelerinin bu ifade ile ne demek istedikleri konusunda da onlara herhangi bir ayrıcalık tanımıyordu, böyle bir niyetleri olamayacağını vurguluyordu.

Tüm bu eleştirilere karşılık olarak ve İngiltere Yüksek Şûrası'nın da isteği ile Büyük Şansölye John Montagu, Kongrede yer alan olaylarla ilgili kapsamlı bir muhtırayı kaleme aldı ve eski görüşlerini detaylı bir biçimde tekrarladı. "Muhtıra" nın da büyük bir bölümü İngiltere'nin pozisyonunun yasal haklılığını ortaya koyan son derece akıllıca tasarlanmış ifadelerden oluşuyordu. ***"Prensipler Beyannamesi"*** nde öngörüldüğü şekliyle ve bu muhtırada yer alan ifadeler ve yaptığı yasal yorumlar belki tarafsız bir mahkemeye götürülse epey ses getirirdi. Ancak, bu olayları 140 yıl sonra tarihsel bir perspektif içerisinde incelediğinde, Montagu'nun çatışmanın ana nedenini ortaya koymakta başarısız olduğunu söylenebilir.

Aslında Kongrede alınan kararlardan sonra ortaya çıkan bu çatışmanın ardında yatan ana nedenin egemenlik konusu olduğunu kavramak gerekmektedir. Hiçbir Yüksek Şûra elde etmiş olduğu egemenlik hak ve yetkilerinden herhangi bir fedakârlık yapmaya yanaşmıyordu. Ayrıca, tüm taraflarda milliyetçi duygular kardeşlik sevgisi ve paylaşımının üzerine çıkıyordu.

1876 ve 1877 yılları boyunca uzlaşmak için çeşitli adımlar atıldı, birçok girişimler yapıldı ama bir sonuca ulaşılamadı. Politik hırslarını Kanada Dominyonunu kurmuş olmakla tatmin etmiş olan ve benzer bir konfederasyonu Güney Afrika'daki İngiliz sömürgelerinde kurmak isteyen Lord Carnarvon, politik konumunun zamanının büyük bir bölümünü aldığını öne sürerek İngiltere Yüksek Şûrası Hakim Büyük Amirliği

görevinden istifa etti. Yerine, Lord Skelmersdale geçti. Ama bu değişiklik bile İngiltere'nin pozisyonunda herhangi bir değişikliğe yol açmadı.

Albert Pike Ana Yüksek Şûra'nın Konfederasyona katılım isteğini bir kez daha çok açık bir ifade ile reddetti. Öncelikle "Konfederasyon" fikrine karşı çıkıyor ve "Konfederasyon" sebebiyle Amerika'da İç Savaş çıktığını hatırlatıyordu. Bilahare meydana gelecek olan gelişmeler ışığında ortaya çıkacağı gibi ifadelerini sürdürmeye devam etti. *"Kabul etmeye ikna oldukları değişiklik Fransız Ateizmine sağlanan bir taviz niteliğindedir"*. Ancak, buna karşılık, tıpkı kendisi gibi, İngiltere Yüksek Şûrası üyelerinin herhangi bir Ateisti Mason camiasına almayacaklarına dair inancını da vurgulamaktan vazgeçmiyordu. İngiliz Yüksek Şûrası'na "Zaten hiç kimse sizin kararlı delegelerinizin Hür Masonluğa bilinçli bir şekilde ihanet edeceğinden hiç şüphe duymamıştı. Tanrı sizi affetsin!" demekten de geri kalmıyordu.

İngiltere Yüksek Şûrası İskoçya ile ısrarlı bir şekilde Britanya Tacı altındaki sömürgelerde yer alan Masonik kurumların egemenliği konusunda bir uzlaşma arayışı içerisine girmişti. Bu sorun Kongre sırasında ortaya çıkıp şiddetlenmemişti. Lozan Kongresi sonucunda ortaya çıkmış, kartopu gibi büyümeye başlamış ve sürüp gitmekte olan bir problem yumağına dönüşmüştü. 1889 senesinin Ekim ayına kadar sorun kardeşçe bir çözüme doğru ilerleyememişti. Ancak bu tarihten sonra Britanya Adalarında yer alan Yüksek Şûralar arasında örnek bir uyum sağlanabilmiştir.

Tanrı'nın Şahsiyetine İman Yine Ana Konu Oluyor

1875 yılı sonundan önce ise Kongre Sekreterliği görevini de yerine getiren kurum olan vazifeşinas İsviçre Yüksek Şûrası Kongrede düzenli olduğu kabul edilen bütün Yüksek Şûralara toplantı zabıtlarını göndermiş; 1877 senesinde, İsviçre Yüksek Şûrası Umumi Katipliği, 1875 Konvanında yaşanmış olan büyük çekişmelere rağmen ***"İttifak Sözleşmesi"*** inde de öngörülmüş olan Üçüncü Yıl Konvanı hazırlıklarına başlamıştı.

İki İtalyan Yüksek Şûrası arasındaki rekabet nedeni ile İtalya'nın yapmış olduğu seçimin geçersiz olduğu hususunun İngiltere Yüksek Şûrası tarafından ileri sürülmüş olması da bu çalışmaları hızlandırmıştı. Konu ile ilgili görüşmeler sürdürülürken İskoçya Yüksek Şûrası, muhtemel rakip üye şûralarla alternatif bir Konfederasyon kurulması hususunda bir konvan gerçekleştirme çabalarını açıklamaktan geri kalmıyordu.

Gerçekten de Edinburgh kentinde böyle bir konvan toplandığında, bu toplantıya Amerika Güney Jürisdiksiyonu bir delegasyon göndermiş ve Lozan Konvanına katılmamış ve ***"İttifak Sözleşmesi"***ni imzalamamış olan İrlanda, Yunanistan ve Kosta Rika da bu konvanda yer almışlardı.

Üçüncü Yıl Konvanı'nın yeniden toplanması için İngiltere Yüksek Şûrası yeni bir gündem hazırlamıştı. Amaç, karar verme sürecinin kolaylaştırılıp hızlandırılmasıydı. Yapılacak iki değişiklik ile "Evrenin Ulu Mimarı"nın tanımı açıklığa kavuşturulacaktı.

"İttifak Sözleşmesi"*nin giriş bölümünde yer alan* ***"Üstün Güç"*** *(Force Superieure) ibaresi ile* ***"Prensipler Beyannamesi"****nde yer alan* ***"Yaratıcı Prensip"*** *terimi Tanrı'nın şahsiyetine olan inancımız konusunda bazı yanlış anlaşılmalara yol açmıştır. Bu terimlerin* ***"Yüce Yaradan"*** *(Supreme Createur) ifadesinin yerini almış olması özellikle İngilizce konuşan Yüksek Şûralarda rahatsızlıklara neden olmuştur.*

Bu yüzden "İttifak Sözleşmesi"*nin 2.nci ve 3.üncü paragraflarında yer alan ifadelerin "Konfederasyona bağlı herhangi bir Yüksek Şûra "Yüce bir Yaratıcıya ve onun şahsiyetine" inanmayan diğer Masonik oluşumlarla kardeşlik ilişkisi içerisine giremez ya da mevcut olan ilişkilerini sürdüremez" ifadesi ile değiştirilmesi öngörülmektedir."*

Bu önerilerin ortaya çıkartılma zamanlaması gerçekten de olağanüstüydü. Bu dönemde İngiltere Yüksek Şûrası, Fransa Yüksek Şûrası ile henüz kardeşlik ilişkileri içerisindeydi. Oysa, 13 Eylül 1877 tarihli Fransız Grand Orienti Genel Kurulu'nda, kendi jüridiksiyonlarına bağlı localara üye bir Mason olmak için herhangi bir adayın "Evrenin Ulu Mimarı"na ya da "Gerçek ve Yaşayan bir Tanrı" ya inancını açıklamasına gerek olmadığına dair bir karar alınmıştı. Anayasal çerçeve olarak Fransız Grand Orienti ile Fransa Yüksek Şûrası birbirlerinden tamamen farklı iki kurumdu, ancak çok yakın kardeşlik ilişkileri bulunuyordu. Albert Pike'ın haklılığı ortaya çıkmıştı.

Fransa Yüksek Şûrası 24 Ekim 1878 tarihinde bir **"Şölen"** tertiplemiş ve bu şölene İngiltere Yüksek Şûrası üyelerini de davet etmişti. İngiltere Yüksek Şûrası, uzun tereddütlerden sonra John Montagu, Shadwell Clerke ve Hugh Sandeman Kardeşlerin Paris'in Trocadero Meydanı'ndaki Büyük Salon'da tertiplenecek olan bu Şölen'e katılmasına karar vermişti. Ancak, bu kararı vermeden önce de "Nizam'ın Büyük Patronu" ve aynı zamanda İngiltere Birleşik Büyük Locası Büyük Üstadı Galler Prensi'nin onayını

almayı da ihmal etmemişlerdi. ***"Şölen"*** Fransızların "Açık Masonluk" ya da "Açık Gece - Tenue Blanche" olarak adlandırdıkları ve katılmış olan 6.000 kişinin arasında kardeşlerin eşlerinin ve çocuklarının da bulunduğu bir etkinlikti. Gecenin açılış konuşmasını Fransa Yüksek Şûrası Hakim Büyük Amiri Isaac Adolphe Crémieux yapmıştı. Montagu'ya göre konuşmada "Yüce Yaradan" konusuna pek değinilmemiş ama "ruhun ölmezliği" konusu daha ön plana çıkartılmıştı.

"Şölen"in ertesi günü Fransa Yüksek Şûrası bir toplantı tertiplemişti. Bu toplantıya ***"Şölen"***e davetli olan İngiltere ve Belçika delegasyonlarının yanı sıra, İsviçre Yüksek Şûrası Hakim Büyük Amiri Amberny de katılmıştı. Toplantı sonucunda kardeşçe alınan bir karar neticesinde Konfederasyonun bir sonraki kongresinin 1880 senesine ertelenmesi, toplantının Roma'da yapılması ve gelecek 10 yıl süresince de sekreterlik görevinin İngiltere Yüksek Şûrası tarafından yürütülmesi kabul edildi.

Ancak, bu kararın sonrasında tartışmalar biraz alevlendi. Avrupa Kıtası temsilcileri İngiliz delegasyonuna ***"Yaratıcı Prensip"*** ibaresinin "**Evrenin Ulu Mimarı**" ifadesinin "Tanrı'nın şahsiyeti " algısına yol açmasını engellemek için bilinçli olarak öne çıkartıldığını ağızlarından kaçırdılar. Hatta, Fransız Büyük Şansölyesi, şayet İngiltere'nin görüşünü kabul ederlerse, üyelerinin üçte ikisinin Fransız Grand Orienti'ne tebenni edeceklerini ileri sürdü. Akabinde, Fransa Yüksek Şûrası Hakim Büyük Amiri ile şahsen yaptıkları görüşmeden de bir sonuç çıkmadı. Hakim Büyük Amir Crémieux "İngiliz kardeşleri de memnun edecek bir formül bulunması" hususu dışında herhangi bir ifade kullanmadı.

"Yaratıcı Prensip" konusunun Fransızlar tarafından bu kadar açıklıkla ifade edilmesinin ardından *(Lozan Kongresinde bu ifadenin arkasındaki manayı anlayamayan*) İngiltere Yüksek Şûrası bu ifadenin Masonik prensiplere ihanet olarak algılanması gerektiğini öne sürdü. İsviçre Yüksek Şûrası'na yazdıkları bir yazıda, 1876 yılı Mayıs ayında Konfederasyon üyesi Yüksek Şûralara gönderdikleri "Muhtıra" da Lozan Prensipler Beyannamesinde belirtilen hususlara hiçbir itirazın gelmediğini vurguluyorlardı. Bu deklarasyonda çok açık bir ifade ile "Tanrı'nın varlığı" "Evrenin Yaratıcısı ve Yöneticisi" olarak yadsınamaz bir şekilde kabul görmüştü. İngiltere Yüksek Şûrası, anlaşmaya imza atan bazı ülke Yüksek Şûralarının ***"Yaratıcı Prensip"*** tanımının aslında muğlak bir ifade olduğunu belirtmelerinden dolayı dehşete kapıldığını ileri sürüyordu. Böylece Tanrı'nın varlığına inanmayan bazı üyeler Eski ve Kabul Edilmiş Rite kabul edilmiş olacaklardı.

Daha önce Albert Pike'ın da ifade etmiş olduğu bazı hususlar keskin ifadelerle sürdürülüyor ve yazının devamında, "***Tanrı'ya ve Ruhun Ölmezliğine olan inancın ortadan kalkması halinde bütün törenlerin anlamsızlaşacağı***" vurgulanıyordu. "***Yemin Kürsüsü üzerinde bulunan Kutsal Kitapların 'bir şekil ve bir aldatmacadan' daha fazla bir anlam ifade etmeyeceği, merdivenin sağ yönünün tümüyle ortadan kalkacağı ve Hür Masonluğun tüm yapısının istikrarsız ve anlamsız bir şekle dönüşeceği***" ifadelerine yer veriliyordu. Yazı, üye ülkelerin bu tutumlarını sürdürmeleri halinde İngiltere Yüksek Şûrası'nın Konfederasyon'dan çekileceği beyanı ile son buluyordu.

Bu yazıya şaşırtıcı bir şekilde hemen bir karşılık verilmedi. İsviçre Yüksek Şûrası bir sonraki konvanın kararlaştırıldığı tarihte Roma'da yapılması talebini yenilemekten başka bir şey yapmadı. Sanki bu konvanın ***"Yaratıcı Prensip"*** konusunun enine boyuna tartışılacağı bir forum şekline dönüşeceğini umuyorlardı. Ama İngilizlerin yeni açıklaması İsviçre'nin bu beklentisini boşa çıkardı. Şayet üye ülkeler Kongre'nin açılışından önce "Tanrı'nın şahsiyetine" olan inançlarını ifade etmezlerse İngiltere Yüksek Şûrası bu toplantıya katılmayacaktı.

Belçika Yüksek Şûrası bir taviz önerisinde bulundu, fakat İngiltere Yüksek Şûrası bunu kabul etmedi ve İsviçre Yüksek Şûrası Hakim Büyük Amiri Amberny'e, tek bir formülü kabul edebileceklerini bildirdiler: ***"Başlangıcında da beyan ettiği gibi Hür Masonluk Evrenin Ulu Mimarı ile tanımlanan Tanrı'nın varlığına ve ruhun ölmezliğine inancını beyan eder****. Toplantı öncesinde tüm üye ülkeler bu formülü kabul ve beyan ettikleri takdirde İngiltere Yüksek Şûrası Kongreye katılacaktır,*" ifadesi ile de noktayı koydular.

1880 yılının Şubat ayında İsviçre Büyük Sekreterliği, İngiltere Yüksek Şûrası'na Konfederasyona üye bazı Yüksek Şûraların (kesin sayı belirtmeksizin) talep ettikleri beyanı kendilerine yazmış oldukları bir yazı ile kabul ettiklerini bildirdi. Ancak, bu sefer de gelecek konvanın nerede toplanacağı konusunda belirsizlikler yaşanmaya başlandı. İsviçre Yüksek Şûrası, İngiliz Yüksek Şûrası'na toplantı yerinin Londra, Paris ya da Brüksel şehirlerinden biri olarak ve tarihinin de hemen tespit edilmesi konusunda adeta yalvarıyordu. Buna karşılık Fransa Yüksek Şûrası toplanacak olan konvanın "formül" konusunun enine boyuna tartışılacağı bir ortam olacağı hususundaki görüşünü sürdürüyordu. Sonuçta, merkezi

Torino kentinde bulunan İtalya Yüksek Şûrası ile yapılan bir dizi görüşme neticesinde bundan sonraki kongrenin Torino'da yapılması kararlaştırıldı.

Montagu İngiltere Yüksek Şûrası'nın üyeleriyle birlikte "Konfederasyon" fikrinin aslında bir hata olduğu sonucuna varmıştı. Bundan sonra toplanacak ilk konvanda Konfederasyonun sonlandırılması kararı alınmalıydı. Tüm üye Yüksek Şûralar birlikten ayrılacaklar, yine eskisi gibi kendi jüridiksiyonları içersinde "**hakim ve bağımsız"** Yüksek Şûralara dönüşeceklerdi. Dünyadaki diğer Yüksek Şûralarla olan ilişkilerinde ise tamamen özgür olacaklardı.

Ancak, İngiltere Yüksek Şûrası bir sonraki konvanı bekleme gereğini de hissetmedi. Sonraki dört ay boyunca Konfederasyon'un bir an önce dağıtılması yönünde çalışmalar yapmaya başladı. Konfederasyon sürdürülürse ilişkilerin daha da bozulacağı savını ileri sürdüler ve Konfederasyon'dan ayrılma taleplerini yinelediler. Belçika Yüksek Şûrası da İngilizlere katıldı ve İngiltere Yüksek Şûrası'nın çekilmesi halinde, Belçika Yüksek Şûrası'nın da Konfederasyon'dan çekileceğini beyan ettiler.

12 Ağustos 1880 günü İngiltere Yüksek Şûrası Konfederasyon üyesi tüm Yüksek Şûralara barışçıl ve saygın ifadeler içeren şu yazıyı gönderdi:

"Britanya Tacı altındaki sömürgelerle birlikte İngiltere ve Galler Yüksek Şûrası için, 1875 yılında Yüksek Şûraların tarafından kurulmuş olan Konfederasyonla ilgili ortaya çıkmış olan çeşitli sorunların uzun süredir herhangi bir çözüme kavuşturulamamış olması nedeni ile bu Konfederasyon üyeliğinin devam ettirilmesinin herhangi bir avantajı ya da kazanımı kalmamıştır. Bu nedenle bu Konfederasyon üyeliğinden çekilme zamanımızın geldiğini üzülerek bildirmek zorundayız.

Bu hususun belirtilmesinden sonra Yüksek Şûramız tüm Kardeş Yüksek Şûralar ile kardeşlik ve dostluk ilişkilerinin sürdürülmesi hususundaki istek ve arzusunu bu vesile ile bir kez daha tekrarlamaktadır."

Torino kentinde bir "tasfiye" konvanı yapıldı ve "Konfederasyon" da Anayasalarda yapılan değişikliklerle ortadan kaldırıldı. İsviçre Yüksek Şûrası "Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Ritine mensup Mason kardeşlerin birbirleri ile daha sıkı bağlar kurmaları" yolundaki arzusunu tekrarladı ve İngiltere Yüksek Şûrası da, Yüksek Şûralar arasındaki ilişkilerin yeterince dostane olduğunu vurguladı.

İngiltere Yüksek Şûrası ile ABD Güney Jüridiksiyonu arasındaki yakınlaşmanın yeniden tesis edilmesi ile ilgili herhangi bir resmi kayıt bulunmamaktadır. 1890 yılına kadar yapılmış olan yazışmalarda süregelmekte olan samimi ilişkiler görülebilmektedir. Yeni yüzyıla girildikten sonra İngiltere Yüksek Şûrası ABD'deki bütün Jüridiksiyonlara gayrimuntazam kurumların engellenmesi konusunda her türlü desteği vermiştir.

1875 Lozan Kongresi Sonrası

1) İngiltere Yüksek Şûrası açısından "Uluslararası konvanların Masonik uyumu arttırdığı" tezi doğru çıkmamış ve bundan böyle bu tip toplantılara katılmama kararı almıştır. Örneğin, 1888 yılında Belçika Yüksek Şûrası bir davette bulunmuş ve İngiltere Yüksek Şûrası başlangıçta bu daveti reddetmiştir. Sonradan, bu konvanın uluslararası bir toplantıdan ziyade daha dar kapsamlı bir buluşma olacağı anlaşılınca o dönem Büyük Kâtip olan Hugh Sandeman Kardeşin gönderilmesine karar verilmiştir. 1888 senesinin Haziran ayında "Amis Philantrophes" (Hayırsever Kardeşler) Hakim Şapitri tarafından organize edilen bu toplantıda Hugh Sandeman Fransız Grand Orienti Hakim Büyük Amiri Frederic Desmons Kardeş ile bir araya gelmişti. İlginç olan şu ki, o dönemde gerek İngiltere Yüksek Şûrası, gerekse İngiltere Birleşik Büyük Locası Fransız Grand Orienti ile olan ilişkilerine son vermişlerdi. Aynı toplantıda Belçika Yüksek Şûrası ve Hollanda Areopaj üyeleri de yer almışlardı. Ertesi gün Dinant yöresine yapılan bir gezinti sırasında Sandeman, Desmons Kardeş ile sohbet etme imkânı bulmuş ve Fransız Grand Orienti'nin bu özel durumunun nereden kaynaklandığı konusunda bilgi sahibi olmuştu. Sandeman öğrendiklerini daha sonra şöyle özetlemiştir: *"Fransız Grand Orienti Tanrı'nın varlığını inkâr etmiyordu, ama son derece engin bir hoşgörü ve toleransın hüküm sürdüğü bir ortamda böyle bir inancın şart olmaması gerektiğine inanıyorlardı. Hele herhangi bir adayın diğer insanlarla aynı inanca sahip olmaması nedeniyle Hür Masonluğa kabul edilmemesini hiç hoş karşılamıyorlardı."* Desmons Kardeş ayrıca Fransız Grand Orienti bünyesinde sadece "Materyalistler" in kabul edildiği iki loca kurulduğunu belirtmişti.

Sandeman Fransızların yorumunu dinledikten sonra İngiliz Hür Masonları için "***Tanrı'ya inanç şartının mesleklerinin en önde gelen köşetaşı olduğunu***" vurgulamış ve **"*Hür Masonluğun özünün bu inançta yattığını***" belirtmişti. Ayrıca "Şayet bu landmark olmazsa bir kurum, ne kadar iyi niyetli olursa olsun, İngiliz anlayışına göre Hür Masonluk olarak addedilemez" açıklamasını yapmaktan da geri durmamıştı. Muntazam bir locaya mensup hiçbir kardeş Masonluğun bu Landmarkını tartışma hakkına bile sahip olamazdı.

2) Brüksel'de 1902 yılında toplanması gereken konvan ancak 10 Haziran 1907 tarihinde (*Lozan'dan 32 yıl sonra*) toplanabilmiş ve Brüksel'deki bu toplantıya 20 Yüksek Şûra katılmıştır. Başarılı geçen bu konferansın ev sahibi Belçika Yüksek Şûrası'nın Hakim Büyük Amiri Pek Münevver Goblet d'Aviella tarafından yayınlanan raporu Ek-1 de sunulmuştur.

3) 1907 yılında Brüksel'de yapılan konvandan sonra adına artık **"Konferans"** denilen toplantılar *(savaş yılları dışında*) planlanmış bir şekilde yapılabilmiştir. 1912 Washington; 1922 Lozan; 1929 Paris; 1935 Brüksel; 1939 Boston; 1956 Havana; 1961 Washington DC; 1967 Brüksel; 1970 Barrankuil; 1975 Indianapolis; 1980 Paris; 1986 Washington DC; 1990 Meksiko; 1995 Lozan; 2000 Rio de Janeiro; 2005 Sydney; 2010 Toronto; 2015 Lizbon.

KAYNAKLAR

- C. John Mandleberg, The Lausanne Congress of 1875, Heredom Vol. 6 1997,
- Michel Brodsky, AQC Vol. 99, 1986, sf.152
- Alex Horne, AQC Vol.80, 1967, sf. 301

EK : Viktor Sidi Kardeş tarafından derlenerek Türkçe'ye çevrilmiştir.

ESKİ VE KABUL EDİLMİŞ SKOÇ RİTİ YÜKSEK ŞÛRALARININ 1907 YILINDA YAPTIĞI BRÜKSEL KONFERANS ÇALIŞMALARI HAKKINDA BELÇİKA YÜKSEK ŞÛRASI'NA HÂKİM BÜYÜK AMİR TARAFINDAN SUNULAN RAPOR

(1907)

Geçen Haziran ayının 10'undan 15'ine Brüksel'de Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Ritinin uluslararası bir konferansın hangi amaç ve hangi şartlar altında yapıldığı hakkında yeterince bilginiz bulunmaktadır.

Bugün, bu kurulun, beş yılı aşkın bir süreden beri bu toplantının hazırlanması gerektiğini aralıksız betimleyenlerin tüm beklentilerini gerçekleştirmiş hatta bu beklentileri aşmış olduğunu bildirmekten sevinç duyuyorum.

Bu toplantının aşağıdaki açılardan bir başarı teşkil ettiği kesinlikle söylenebilir:

1° Temsil edilen Yüksek Şûraların sayısı nedeniyle (sayısını göz önünde bulundurarak) (1875 yılında) Lozan'daki Kongreye sekiz Yüksek Şûra temsilcileri katılırken, hali hazırda dünyada (Skoç) Ritin yönetimini paylaşan 26 Yüksek Şûranın yirmisinin delegeleri bu son konferansa katılmışlardır;

2° Müzakerelere hemen hemen hep oybirliğiyle yön verilmiş ve bir an bile bu tavırdan en küçük bir sapma olmamıştır. Başlangıçta Latin ve Anglo-Sakson unsurların temaslarında bir miktar çekince olabilmişse dahi kardeşçe temas ve teatiler neticesinde birkaç saat içinde bu durumun ortadan kalkmış olduğu ilave edilmelidir;

3° Üretilen çalışmanın toplamı (miktarı) nedeniyle, bazı kongrelerdeki alışkanlıkların aksine, bütün üyeler genel kurullarda olduğu kadar kısmi (bölümsel) toplantılarda da dikkate değer mevcudiyet göstermiş, fakat dahası, öğlene doğru iki saatlik bir dinlenme süresini kullanmalarını sağlamak dahi müşkül olmuş, bu aralar katılımcıların birçoğu tarafından redaksiyon ve tercüme işleri ile değerlendirilmiştir;

4° Alınan kararların özellik ve düzeyleri nedeniyle:

A. Aldığı kararları hiç kimseye zorla benimsetmeyi iddia etmeden, Konferans öncelikle Yunanistan ve Mısır topraklarında Ritimiz üyeleri arasında bölünmeye yol açan rekabetlerin sona erdirilmesi konusunu ele almıştır. Mısır konusunda; iki seneyi aşan bir süreden beri firavunlar ülkesindeki iki Yüksek Şûranın bundan sonra tek bir Şûra olarak birleşmesini sağlamak için yaklaşmalarına çalışan Belçika Yüksek Şûrası'nın etkisi (müdahalesi) ile bir dereceye kadar hazırlanmış olan bu neticenin büyük oranda Pek Münevver Sakakini 33° Kardeşin gösterdiği fedakârlık ve etkinlik neticesinde alındığı da eklenmelidir.

B. İspanya'daki Masonluğun durumu açıklığa kavuşturulmuş ve bu ülkenin Yüksek Şûrası Kardeşliğimize kabul edilmiştir. Konferans İspanya ve Mısır'ın Ekosizme dahil edilmelerinden başka bir netice elde etmeseydi bile Ritin övgüsüne mazhar olacaktı.

C. Konferans Ritimize çok zarar veren uyuşmazlık kaynaklarını ortadan kaldıran sabit bir kural oluşturmuştur. Bu kural henüz bir Yüksek Şûra bulunmayan ülkelerde Yabancı Yüksek Şûralar tarafından kurulmuş olan Atölyelerin, Ulusal Yüksek Şûraların kuruluşlarından veya tanınmalarından önce, kendilerini kuran Obediyansın jüridiksiyonu altında kalabileceklerini, fakat gelecekte (daha sonra) yalnızca yerel yüksek otoritenin yeni atölyeler kurma yetkisine sahip olacağı koşulunu koymaktadır.

D. Skoç Ritin temel esaslarının yalnız ve yalnız "1786 Büyük Anayasaları" olduğu ekseriyetle kabul edildi ve böylece Lozan Kongresi tarafından yapılması ele alınan ve bazı Yüksek Şûralarca red edilen anayasal değişiklik denemelerinin yol açtığı zorlukların son izleri silinmiş oldu. Konferans, Amerika Birleşik Devletleri Güney Jüridiksiyonunun himayesi altında kaleme alınacak bu Anayasanın eleştirel bir baskısının nüshalarının, Hakim Büyük Umumi Müfettişlerine dağıtılmak üzere Yüksek Şûralara temin edilmesine karar vermiştir.

E. Konferans Yüksek Şûralar arasında anlaşmazlık çıktığı takdirde hakemliği açıkça tavsiye etmiştir. Bu neticeye varmanın çıkış

noktasının, konunun, davaya yabancı olan bütün Yüksek Şûraların önüne getirilmesini öneren 1786 Büyük Anayasaların tüzüklerinde zaten var olduğu gözlemlenmelidir. Bu arbitrajın organizasyonu için ilgili tüm taraflara tam serbestlik bırakılması yararlı görülmüştür.

F. Konferans en zengin jüridiksiyonlarda çok sayıda kişiyi kandıran (tuzağına düşüren) gayrimuntazam ve yasadışı organizasyonlarla mücadele etmek için alınacak önlemlerle ilgilenmiştir. Delegeleriniz diğer delegelere, gayrimuntazam kuruluşların verdikleri zarar konusunda, Belçika'da Yüksek Şûra ile Büyük Doğu arasındaki antlaşma ile sağlanan dostluk düzenini açıklamayı atlamayarak, bu düzenin ülkemizin şu ana kadar yararlandığı bağışlık düzeyinde önemli bir rolü olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

G. Konferans, diplomaları imzalama yetkisi verilen Büyük Görevlilerin isimlerinin yayımlanması konusunda farklı Yüksek Şûralar arasında daha sıkı ve daha etkin ilişkiler sağlanması için tedbirler almıştır.

H. Konferans, bir sonraki konferansta Büyük Temsilcilerin görevlerinin tekrar düzenlenmesi, çeşitli Skoç Riti Derecelerindeki kelime, işaret, dokunuş ve darbelerin farklılık arz etmemeleri (standardizasyonu - birliği) için çalışma kararı almıştır.

I. Ritin sinesinde bir genel bilgilendirme organizasyonu tesis etmek mevzubahis olmadığından, Konferans, Yüksek Şûraların bireysel olarak Neuchatel'de kurulan Masonluğa değin "Bilgilendirme birimi"ne katılmalarında aşağıdaki şartlar dahilinde bir sakınca olmadığına karar vermiştir:

1° Her Yüksek Şûra bu birime kendisi ile ilgili bilgilerden başka bilgiler sağlamayacaktır;

2° Birim, *Uluslararası Mason Kongreleri* kurumundan bağımsız olacaktır;

3° Birimin, Skoç Riti muntazam yetkililerinin kendisine gayrimuntazam olduklarını bildireceği kuruluş veya şahıslarla ilişkiye girmeyi red edeceği kararlaştırılmıştır. Neuchatel'deki birimin bu şartları yerine getirmeye hazır olduğunu bildiğimizi addediyoruz.

J. Konferans, Amerika Birleşik Devletlerinin her iki jüridiksiyonunun ve Kanada Jüridiksiyonunun takdim ettiği davet üzerine beş sene sonra Kuzey Amerika'da yeni bir celse yapacağına karar vermiştir.

K. Nihayet, Konferans, alınan kararların ve Konferans raporunun, bedelinin temsil edilen bütün Yüksek Şûralar arasında eşit olarak paylaştırılacağı tek bir cilt halinde yayımlanması için Belçika Yüksek Şûrası'nı görevlendirmiştir.

L. Konferans aynı zamanda Belçika Yüksek Şûrası'ndan Almanya Büyük Locasının sembolik locaları nezdinde özel bir görev üstlenmesini de talep etmiştir. Bu Büyük Locaların Obediyanslarında Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Ritini uygulamayı arzu eden ve Tüzüklerinde, kişisel olarak dahi azalarının Üstat derecesi üzerinde bir dereceyi almalarını engelleyen bir madde nedeniyle Rite katılamayan birçok Mason olduğu gözlenmektedir. Bunun neticesinde bir oy eksiği ile Konferans aşağıdaki kararı ekseriyetle oylamıştır:

"Konferans Belçika Yüksek Şûrası'nı gerçekten de Hamburg Büyük Locası ve Almanya'daki diğer Muntazam Büyük Locaların azalarına sembolik üç derecenin üzerindeki Skoç Riti derecelerini alıp almamayı yasakladıkları konusu hakkında bilgi edinmesini rica eder ve bu durumun varlığı halinde bu yasakları kaldırmayı kabul edip etmeyeceklerini araştırmasını talep eder."

Belki de zaman böyle dostça bir adımın atılması açısından müsaittir. Almanya tam bu sıralarda sadece yüksek dereceler değil sembolik Localar tesis etmek için gayret sarf eden sözde Skoç bir kuruluşun girişimleri nedeniyle rahatsızlık içindedir. Sembolik derecelerde çalışan Büyük Localara, iyi niyetli tarafsızlıkları karşılığında sadece Muntazam Büyük Loca üyelerine 3'üncü derece üzerinde dereceler vermeyi üzerine alan muntazam bir Skoç kuruluşunun tesisinden en önce onların çıkarları olacağı anlatılmalıdır.

Sıraladığım kararlar Yüksek Şûraları, Şûraların temsilcilerinin görevlerini onayladıkları oranda bağlayacaktır. Katılmayı kabul edip etmediğiniz konusunu ve daha sonra, müstakil (ayrı-ayrı) oylarla Konferansın size vermeyi dilediği görevi kabul edip etmediğinizi bildirmeniz gerekecektir.

Konferansta alınan kararlar her ne kadar büyük önem arz etmiş olsa da, muhtemelen daha çok önem arz eden başka bir şey daha vardır. Bu da aralarında beş Hâkim Büyük Amir ve dört Hâkim Büyük Amir Kaymakamı bulunan önde gelen Yüksek Şûraların temsilcilerinin birbirleri ile yüz yüze temasını, Ekosizmin durumu hakkında fikir teatisinde bulunmalarını ve Ritin bütün jüridiksiyonları arasında samimi birlik hissiyatının karşılıklı olarak kuvvetlendirilmesini sağlamış olmasıdır.

Ekosizmin (Skoç Masonluğunun) bu gerçekten evrensel kuruluna ev sahipliği yapmış olmak Belçika Fran-Masonluğu için çok büyük bir şereftir. Münevver misafirlerini ağırlamak için elinden gelen gayreti sarf etmiş olmasından ve hemen konferansın ertesi günü tanzim etmiş olduğum bir gündemde, mecburen iki lisanlı bir celsenin karmaşık organizasyonu ve toplantılarımızın yapı ve cazibesini arttırmak için yardımlarını rica ettiklerimiz arasında hiçbir olumsuzluk ile karşılaşmadığımızı gözlemlemekten büyük memnuniyet duydum. Konferans üyeleri kardeşlerimizin gösterdikleri içten misafirperverlik için sıcak teşekkürlerini Belçika Yüksek Şûrası'na iletmem için beni resmen görevlendirmişlerdir. Bizimle birlikte olmanın sağlamış olduğu derin izlenimleri gizlememişler ve bunun bir nişanesi olarak, Belçika Yüksek Şûrası'na bu fazlası ile kısa misafirliklerinin anısını hep hatırlatacak şahane bir sanat eseri hediye etmişlerdir.

Hâkim Büyük Amir
GOBLET D'AVIELLA, 33°

İsimleri aşağıda zikredilen Yüksek Şûralar bugüne kadar Konferans kararlarına katıldıklarını bildirmişlerdir:

Amerika Birleşik Devletleri (Güney Jüridiksiyonu), Fransa, Amerika Birleşik Devletleri (Kuzey Jüridiksyonu), Kanada, İsviçre, İtalya, Küba, Guatemala, Brezilya, Arjantin Cumhuriyeti, Paraguay, Uruguay, Venezuella, Mısır, Yunanistan, İspanya, Peru, Şili, Belçika.

Yakında Portekiz, Meksika ve Dominik Cumhuriyeti Yüksek Şûraları'nın katıldıklarına dair bilgilerini ulaştırmalarını bekliyoruz.

MİMAR SİNAN ARAŞTIRMA LOCASI'NIN ELLİNCİ YILI

Mimar SİNAN

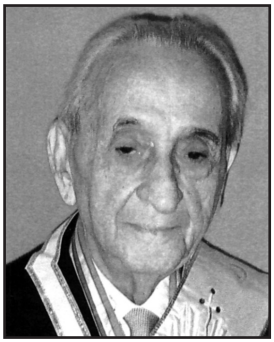
Mimar Sinan Research Lodge is celebrating her 50th anniversary this year. First efforts to constitute a lodge of research was started in early 1960s. Lodges of research in several Jurisdictions were examined. Correspondence exchanged with the Grand Lodge of Scotland. After a long study it was decided to take Quatuor Coronati Lodge No. 2076 as a model. During the Grand Lodge Communication of 1965, a resolution to constitute the Mimar Sinan Lodge of Research was passed. The chief aims of the lodge were to study the history of Freemasonry and also on various aspects of Freemasonry and publish them. Papers were delivered in the lodge. A quarterly journal was edited and published. Research Lodge has also published 32 books until today.

Mimar Sinan Araştırma Locası, 2015 yılında ellinci kuruluş yıldönümünü kutluyor. Bu nedenle Nisan ayında yapılan toplantıda Araştırma Locası'nın kuruluş günleri ve kısa bir tarihçesi anlatıldı. Aşağıda söz konusu konuşma, Mimar Sinan Araştırma Locası tarihinden bazı belgelerle birlikte sunulmaktadır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın 1956 yılı sonunda bütün locaların katılımıyla reorganizasyonunun ardından Eğitim ve Araştırma konuları 1963 yılında gündeme getirildi.

Büyük Loca'nın 27 Nisan 1963 tarihindeki toplantısında Büyük Sekreter Nafiz Ekemen Kardeş tarafından verilen bir önergeyle, "Türkiye Büyük Locası'nın idaresi altında Masonik tedrisât Locası kurulması" önerildi.

Büyük Görevliler Kurulu'nun ertesi gün, 28 Nisan 1963 tarihinde yapılan toplantısında Masonik Alanda İlmi Araştırmalar Komitesi" kuruldu.

Mimar Sinan Araştırma Locası'nın İkinci Üstadı Muhteremi: Pek Muhterem Cevat Memduh Altar Kardeş

Komite'ye, Cevat Memduh Altar, Velit İsfendiyar, Necdet Egeran, Macit Erbudak, Hulusi Selek, Sacit Öncel Kardeşler üye olarak alındı. Büyük Sekreter Nafiz Ekemen Kardeş'in de komite çalışmasına katılmasına karar verildi.

Bu günlerde Büyük Loca, ana akım Büyük Localar ile tanışma konusunda belirgin bir yol almıştı. Peru, Bolivya, Ekvator, Almanya, İsviçre "Alpina", Hollanda, Avusturya, Kansas, Colorado, Michigan, Rhode Island Büyük Localarının ardından 1963 yılının 14 Şubat'ında, İskoçya Büyük Locası, 22 Mayıs'ında New York Büyük Locası Büyük Loca'yı tanıdı. Kuzey Amerika Büyük Üstatlar Konferansı'nın "Tanıma Enformasyon Komisyonu" da Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Büyük Loca'lara Türkiye Büyük Locası'nı tanıma konusunda tavsiyede bulundu.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 27 Ekim 1963 günkü toplantısında Cevat Memduh Altar Kardeş, Araştırma ve Eğitim Localarının kurulması için çalıştıklarını ve dost obediyanslardan bu konuda malzeme istediklerini belirtti. 19 Ocak 1964 tarihli toplantıda Araştırma Locasının tüzüğünü hazırlamak için Almanya ve İskoçya Büyük Localarındaki benzerlerinin yönetmeliklerini incelemek gerektiği bildirilerek, adı geçen Büyük Localardan bilgi istenmesine oy birliği ile karar verildi. Necdet Egeran, Nafiz Ekemen, Cevad Memduh Altar, Velit İsfendiyar ve Faiz Poroy Kardeşler bir yönetmelik hazırlamak üzere görevlendirildi.

18 Nisan 1964 tarihindeki Büyük Loca toplantısında okunan Büyük Görevliler Kurulu'nun 1963 yılı faaliyet raporunda, "Büyük Loca İdaresinde Masonik tedrisat Locaları kurulması" yer aldı. Raporda konunun ilk anda göründüğünden daha karmaşık olduğu, kardeş obediyanslardan getirilen bilgilerin yeterli olmadığı belirtildi. Raporda, aynı şekilde bütün düzenli obediyanslarda bulunan "Araştırma-Ouatuor Coronati Locaları" konusunda da çalışma yapıldığı yazıldı. Bu arada, İstanbul vadisindeki bazı Kardeşlerin, kişisel girişimleri ile, uyku halinde bulunan Localardan kalan evrak ve kayıtları büsbütün kaybolmaktan kurtarmak çabasında oldukları eklendi.

Büyük Sekreter Nafiz Ekemen Kardeş, 20 Mayıs 1964 tarihinde İskoçya Büyük Locası Büyük Sekreteri Alexander Buchan'a mektup yazarak

bir Quatuor Coronati Araştırma Locası ile bir Eğitim Locası kurmayı arzuladıklarını söyledi. Bu amaca yönelik tüzük, usul, program gibi bilgileri istedi.

İskoçya Büyük Locası Büyük Sekreteri Alexander Buchan Kardeş, 25 Mayıs 1964 tarihinde Nafiz Ekemen Kardeş'e cevap verdi. Buchan Kardeş'in Ekemen Kardeş'in mektubunu ilettiği İskoçya Büyük Locası Büyük Birinci Nazırı ve Masonik Araştırma konularıyla ilgili, George Draffen Kardeş 26 Mayıs 1964 tarihli mektubuyla Nafiz Ekemen Kardeş'e Araştırma ve Eğitim locaları hakkında bilgi verdi.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 21 Haziran 1964 toplantısında kurulacak Araştırma Locası için bilgi rica edilen İskoçya Büyük Locasından gelen levha okundu, gerekli teşekkür cevabının verildiği belirtildi. Konuyu inceleyerek gelecek oturuma kadar Araştırma Locası için bir program hazırlamak üzere Büyük Üstat Kaymakamı Necdet Egeran ve Büyük Birinci Muhakkik Cevat Memduh Altar Kardeşler görevlendirildiler.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 1 Kasım 1964 günkü toplantısında Büyük Üstat Kaymakamı Necdet Egeran ile Büyük Birinci Muhakkik Cevad Memduh Altar Kardeşlerin hazırladıkları Araştırma ve Eğitim Locaları hakkındaki notlar görüşüldü. Hulusi Selek, Sacit Öncel, Halit Arpaç Kardeşler düşüncelerini söylediler; bu açıklamaların ışığı altında Necdet Egeran ve Cevad Memduh Altar Kardeşler tarafından bir tüzük tasarısının hazırlanmasına karar verildi.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 10 Ocak 1965 toplantısında, Cevad Memduh Altar Kardeş ile Enver Necdet Egeran Kardeşin birlikte hazırladıkları Araştırma ve Öğretim Locası tüzük tasarısının çoğaltılması ve bir sonraki toplantıda ele alınması kararlaştırıldı.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 14 Mart 1965 toplantısında Quatuor Coronati Locası hakkında Cevat Memduh Altar Kardeş'in hazırladığı "Araştırma Koleji - Quatuor Coronati Locası" tasarısı okundu. Görüşmeler sonucunda, Cevat Memduh Altar, Sacit Öncel ve Nuri Pere Kardeşlerin hazırlayacakları yeni tasarının yıllık rapora alınarak Genel Kurul'un tasvibine sunulması kararlaştırıldı.

Hazırlanan tasarı Büyük Görevliler Kurulu'nun 14 Mart 1965 toplantısında görüşüldü ve Büyük Loca toplantısına sunulması kararlaştırıldı. Konu, 1-2 Mayıs 1965 günlerinde yapılacak Büyük Loca gündeminde "Araştırma

Koleji -Quatuor Coronati- tüzüğünün müzakeresi" olarak yer aldı. Büyük Loca'nın 2 Mayıs 1965 tarihindeki ikinci toplantı gününde Araştırma Locası tüzük tasarısının okunmasından, Cevat Memduh Altar ile Fikret Çeltikçi Kardeşlerin sundukları bilgilerden sonra, Araştırma Locasının, isim ve loca numarası sahibi olarak kurulması kabul edildi. İsmini tayin etmek yetkisi de dahil olmak üzere Araştırma Locasına ait tüzüğün dilediği şekilde tâdili ile yürürlüğe konması için Büyük Görevliler Kurulu'na yetki verilmesine oybirliği ile karar verildi.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 9 Mayıs 1965 toplantısında "Quatuor Coronati" Locasının öncelikle kurulması, iç tüzük taslağının yeniden ele alınması, dergi çıkarma işine önem verilmesi konuları üzerinde durularak karar alındı. Büyük Görevliler Kurulu'nun 6 Haziran 1965 toplantısında, Pek Muhterem Fikret Çeltikçi Kardeşin önerisi üzerine, Quatuor Coronati Locası ve dergi işlerinin birlikte yürütülmesine oybirliği ile karar verildi.[1]*

Büyük Görevliler Kurulu'nun 22 Ağustos 1965 tarihindeki toplantısında Araştırma Locası Tüzüğü görüşüldü. Fikret Çeltikçi Kardeş hazırladığı metni okudu. Cevat Memduh Altar Kardeş ilk metni kendisi hazırlamış olduğu için ilk sözün kendisine verilmesini rica etti ve Fikret Çeltikçi Kardeşi hazırladığı eserden dolayı tebrik etti. Mimar Sinan Araştırma Locası - Quatuor Coronati'nin 43 numara ile kurulmasına, hazırlanan metnin çoğaltılmasına ve tamimine oybirliği ile karar verildi.

Büyük Sekreter 43 numaralı Mimar Sinan Muhterem Locası adındaki Araştırma Locasının kurulduğunu 21 Eylül 1965 tarih ve 1993 sayılı levha ile ilan etti.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 26 Aralık 1965 toplantısında Büyük Loca Tüzüğü gereğince kurulması gereken dört komiteden, "Kültür İşleri Komitesinin" Mimar Sinan Muhterem Locası tarafından üstlenilmesine, oybirliği ile karar verildi.

Büyük Görevliler Kurulu aşağıdaki 10 Kardeşi Mimar Sinan Araştırma Locası kurucu üyeleri olarak seçti ve tayin etti.

1. Naki Cevat Akkerman
2. Orhan Alsaç
3. Necip Alsan

---

1 Bu tarihte Büyük Loca'nın, yayınına Ocak 1951'de başlanmış olan "Türk Mason" dergisi her sayısı 48 sayfa civarında olmak üzere yayınlanmaktadır. Derginin 58. Sayısı Nisan 1965'de, 59. Sayısı Temmuz 1965'te yayınlanmıştır.

4. Cevat Memduh Altar
5. Fikret Çeltikçi
6. Macit Erbudak
7. Şevki Kayaman
8. Hayrullah Örs
9. Cemil Sena
10. Raşit Temel

Büyük Sekreter Nafiz Ekemen Kardeş, Büyük Üstat Hayrullah Örs Kardeşin, Mimar Sinan Araştırma Locası'nın ilk toplantısı için biraraya gelmek üzere 15 Ocak 1966 günü, saat 15.00'te İstanbul'daki lokalimizde toplantıya davetini, 4 Ocak 1966 tarih ve 2169 sayılı levha ile Kurucu Kardeşlere gönderdi.

Kurucu üyelerden Hayrullah Örs, Fikret Çeltikçi. Cevat Memduh Altar, Macit Erbudak, Şevki Kayaman ve Necip Alsan Kardeşler ilk toplantıda hazır bulundular, Naki Cevat Akkerman, Orhan Alsaç ve Raşit Temel Kardeşler mazeretlerini bildirdiler.

Mimar Sinan Araştırma Locası, tüzüğü gereği yılda dört defa toplanmakla birlikte Loca Görevlileri aylık toplantılar yapmaktaydı. Mimar Sinan Araştırma Locası'nın ikinci toplantısı "Görevliler aylık toplantısı" olarak 13 Şubat 1966 günü yapıldı.

22, 23, 24 Nisan 1966 günlerinde bir araya gelen Büyük Loca toplantısından sonra Mimar Sinan Araştırma Locası, 24 Nisan günü toplanarak ilk Loca Görevlilerini seçti. Mimar Sinan Araştırma Locası'nın bu toplantısı, Büyük Loca'nın, 1966 toplantı davetiyesinin altındaki bir notla şöyle belirtilmişti:

"Not: 24 Nisan 1966 tarihli toplantıdan sonra Mimar Sinan Muhterem Locasının ilk umumî heyet toplantısı yapılacaktır."

24 Nisan 1966 tarihindeki bu toplantıda 9'u kurucu olmak üzere, 12 asli üyeden 9'u hazır bulundu. Bir kurucu ve iki seçilmiş üye mazeret bildirdi.

Bu arada, **Mimar Sinan** Dergisinin ilk sayısı Ekim 1966'da yayınlandı.

Mimar Sinan Araştırma Locası'nın kuruluşunu duyuran, Kardeşleri Mimar Sinan Locası'nda çalışmaya çağıran levhalar yayınlandı.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 4 Aralık 1966 günkü toplantısında Mimar Sinan Araştırma Locasının kurulmasından ötürü İngiltere, İskoçya, Almanya, Meksika Büyük Localarının tebriklerini bildiren levhalar okundu.

22 Nisan 1967 tarihli Büyük Loca toplantısında, Mimar Sinan Araştırma Locası'nın kuruluşu ve çalışmaları hakkında **şu bilgiler** verildi:

"MİMAR SİNAN Muhterem Locası iç yönetmeliğinin mümkün mertebe icaplarına uygun olarak mutat vazifeliler toplantılarını akdetmiş ve 21 Nisan l967 tarihinde de üçüncü resmi toplantısını yapmıştır.

MİMAR SİNAN Muhterem Locası İç Yönetmeliği hükümlerine uyarak, son resmî celsesinde yaptığı seçim neticesinde, aslî üye sayısını 23'e çıkarmaya muvaffak olmuştur. Bir müddet bu aslî üyelerle faaliyet gösterecektir.

Diğer taraftan MİMAR SİNAN Muhterem Locası aldığı bir kararla, localar nezdinde MİMAR SİNAN Muhterem Locasının temsilciliğini yapmak üzere korrespondan üyeler [Muhabir Üye] tayin etmek kararını almıştır. Şimdilik yalnız İSTANBUL bölgesindeki localar için temsilci korrespondan üye tayini mümkün olmuştur. En kısa zamanda ANKARA ve İZMİR locaları için de temsilci muhabir üye seçilecektir."

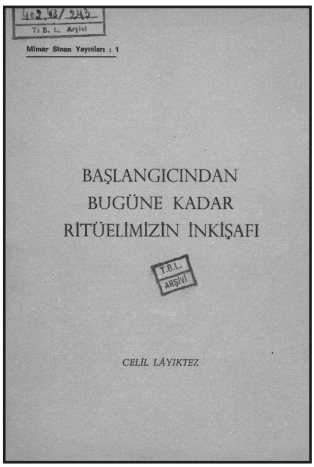
1960'lardaki toplantılarda, elde bulunan davetiye ve tersimatlardan anlaşıldığına göre toplantılarda tebliğ sunulması ve Mimar Sinan dergisi aday yazılarının görüşülerek derginin hazırlanması çalışmaları birlikte sürdürüldü.

Mimar Sinan Araştırma Locası'nın ilk Üstadı Muhteremi: En Muhterem Hayrullah Örs Kardeş

Büyük Üstat Hayrullah Örs Kardeş, 1971 yılında, İngiltere Birleşik Büyük Locası'na bağlı 2076 numaralı Quatuor Coronati Araştırma Locası Üstadı Muhteremine, 3 Kasım 1971 tarihli bir mektup yazdı. Büyük Üstat, Mimar Sinan Araştırma Locası Üstadı Muhteremi olarak imzaladığı mektubunda Celil Layiktez Kardeşin Quatuor Coronati Araştırma Locası İsad törenine katılacağını bildirdi. Bu mektuba Quatuor Coronati Araştırma Locası sekreteri, ünlü tarihçi Harry Carr, 12 Kasım 1971 tarihli mektubuyla "Büyük Üstat" diye hitabederek cevap verdi.

Bu ilk temastan sonra, Celil Layiktez Kardeş, İngiltere, İskoçya ve İrlanda arşivlerine ulaşarak bazı belgelerin kopyalarını getirme imkânını buldu. Celil Layiktez Kardeş, bilindiği gibi daha önce de Fransa arşivlerinden Türkiye ile ilgili belgeleri bulup Büyük Loca arşivine getirmişti.

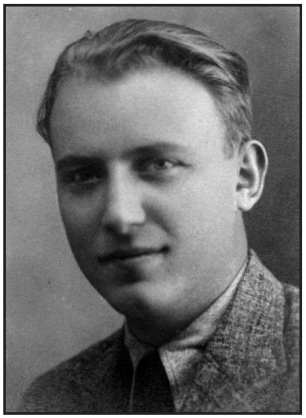
Mimar Sinan Araştırma Locasının ilk kitabı: Ritüelimizin İnkişafı

Büyük Görevliler Kurulu'nun 13 Şubat 1972 tarihindeki toplantısında, Celil Layiktez Kardeşimiz tarafından hazırlanan, **"Başlangıcından Bugüne Kadar Ritüelimizin İnkişafı"** kitabının Mimar Sinan Dergisine ek ve üyelere mahsus bir broşür halinde bastırılması konusunda Mimar Sinan Muhterem Locasının esasen yetkili bulunduğuna ve buna ait sarfiyatın da Mimar Sinan Locasına verilmiş olan tahsisattan yapılması gerektiğine oybirliğiyle karar verildi. Böylece bu eser Mimar Sinan yayınlarının ilk kitabı oldu.

Mimar Sinan Araştırma Locası, 1970'lerde zaman zaman gündeme geldi ve çalışmaları hakkında Büyük Görevliler Kurulu'nda görüşmeler yapıldı.Loca'nın kurucu üyelerinden Cevat Memduh Altar Kardeş, Büyük Üstat Ekemen Kardeş'e yazdığı bir mektubunda Mimar Sinan dergisinin düzenli yayınlanamamasından yakındı.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 12 Mayıs 1974 günkü toplantısında, Büyük Üstat Nafiz Ekemen Kardeş, Mimar Sinan Locasının, araştırma Locamızın yeni kabul edilen Büyük Loca Tüzüğü esaslarına göre yeniden ele alınarak teşkilâtlanmasını sağlamak üzere harekete geçmek gereğine işaret etti. Büyük Görevliler Kurulu'nun 7 Temmuz 1974 tarihindeki toplantısında, Mimar Sinan Locası Kütüphanesine hangi kitapların alınması gerektiğine karar verecek bir Komisyonun, Büyük Üstat tarafından kurulmasına karar verildi. Büyük Üstat, Mimar Sinan Locası hakkında konuşarak, Locanın yeniden düzenlenmesi ve üyelerin tazelenmesi gerektiğini ifade etti.

Mimar İnan Araştırma Locası'nın onuncu yıldönümü münasebetiyle 2 Mayıs 1975 günü, kuruculardan Fikret Çeltikçi Kardeş, Locanın tarihçesini özetleyen şu konuşmayı yaptı:

Kuruculardan
Pek Muhterem
Fikret Çeltikçi Kardeş

"Mimar Sinan Muhterem Locası'nın resmî kuruluş tarihi: 2 Mayıs 1965 dir. Yani bundan günü gününe tam on yıl önce. Çok büyük istek ve hevesle kurulmuş müesseselerin maksat ve gayeleri ile ilgili çalışmalar daima ön plânda tutularak bu çalışmaları uzun yıllar sürdürebilmesi ve maksat ve gayeden uzaklaşmadan yaşayabilmesi oldukça güç bir iştir. Mimar Sinan Muhterem Locası bu güç işi başarabilmiş nadir müesseselerden biridir. Mimar Sinan Muhterem Locası'nın ilk on yılını, bilinen olanak eksiklerine rağmen, amaçlarından uzaklaşmadan ve sapmadan idrak edebilmiş olması bir başarı sayılmalıdır. Mimar Sinan'ın onuncu yıl dönümü münasebetiyle tertiplenen bu toplantının locanın hayatına yeni bir şevk katacağına eminim. Bu güne kadarki sessiz çalışmalarının bütün Türk Masonları tarafından dikkatle izlenmekte olduğundan şüphem yok. Bundan sonra bu ilgi bir kat daha artacaktır.

Bu on yıl içinde Mimar Sinan Muhterem Locası kuruluş amaçlarından ayrılmadan kendisini devamlı şekilde oluşturma gayretinde bulunmuş, bunun için kendini sık sık yenileme teşebbüslerine girişmiş ve bunu yaparken üzerine aldığı güç görevi başarabilmek için otokritiğini yapmaktan hiçbir zaman kaçınmamıştır.

Bundan on sene önce Büyük Locamızın Genel Kurul toplantısında bütün kardeşlerimizin içtenlikle belirttikleri bir arzudan söz etmeden Mimar Sinan hakkındaki faaliyetleri anlatmak mümkün değildir. O tarihte Türk Mason Obediyansı artık normal bir çalışma dönemine girmiş bulunuyordu. Bu suretle o ana kadar gereğince karşılanamamış olan bir ihtiyaç üzerinde durulması fikri belirmişti. Uzun yıllardan beri bir takım sorular kardeşlerimizin ağzından düşmüyordu: Türk Masonluğunun ilk kuruluş yıllarından beri nasıl bir gelişme gösterdiği, dünya Masonluğu yanında hangi mevkide olduğu, tarihî olayların gerçekçi bir incelemeye tâbi tutulması ile ilgili araştırmalarımızın neden yapılmamış olduğu gibi sorular bunlar arasında bulunuyordu. Yazılı veya "gayrı mektup" [yazılı olmayan] Mason ilkeleri tam bir açıklıkla hepimizce biliniyor muydu? Masonik tarihî bilgiler yanında semboller, lejantlar gerçek durumlarıyla nelerdi? Bunların üzerinde hepimizin hiçbir kuşkuya düşmeksizin iştirak edebileceğimiz olanlar hangileri idi? Hepimizin müştereken bilmemiz gereken ilkeler veya esaslar nelerdi? Bir kuşaktan öbürüne

devredebileceğimiz lejantlar, semboller ve alegoriler arasında doğru veya yanlış olanlar geleneklerimize karışmış olabilen fantezist karakterde «innovations»lar [icatlar] var mıydı?

Bu sorulara kesin cevap vermek için gerekli dokümanlardan, kitaplıktan ve arşivden yoksun bulunmakta idik. 1935 yılındaki duraklamadan önce Masonluğa intisap etmiş olan kardeşlerimizin pek azı bildiklerini yeni kardeşlerine aktarabilmekte, bu da çoğu zaman bir vesika halini almaktan uzak kalmakta idi.

Speculatif Masonluğun kuruluş tarihi olan 1717 yılından pek kısa bir süre sonra Türkiye sınırları içinde locaların açılmış olduğu yabancı obediyansların arşivlerinde vesikalarla belli edilmiş olmasına rağmen bizim kendi obediyansımızın bu hususta ciddi bir vesikasına rastlayamıyoruz. Bunun sonucu olarak kardeşlerimiz Türk Masonluğunun ne 1909'dan öncesi üzerinde bir bilgiye sahip idi, ne de 1909'dan sonraki devre için rivayet ve kişisel bilgilerden fazla bir bilgiye!.. Halbuki dünyanın hemen her tarafında kurulmuş Mason obediyanslarının, özellikle Batı Avrupa ve bilhassa Anglo-Sakson memleketlerinde kitaplık ve arşivlerinde binlerce ve hatta yüz binlerce eser, inceleme ve doküman yer almış olduğunu birçoklarımız çok iyi bilir. Bunlar arasında Türk Masonluğunu ilgilendiren vesikaların da bulunduğundan şüphemiz yoktur.

1909'dan sonraki Türk Masonluğunu ilgilendiren tarihî incelemeler hiç yoktu denemez. Şu kadar ki bu incelemelerin de tarihî gerçekleri yanlışsız aksettirdikleri söylenemez. Bu incelemelerden ikisini burada zikretmeden geçemeyeceğim: Bunların birincisi Merhum Kemalettin Apak Biradere aittir. Bu bir nevi referans kitabı nev'inden bir deneme eseridir. İkincisi de yine merhum Mim Kemal Öke Biraderin başkanlığında çalışan bir heyet tarafından kaleme alınmış olan "Türkiye'de Hür Masonluk Tarihi" adlı eserdir. Bu iki eserde de bilimsel açıdan birçok eksikliklerin ve hataların mevcudiyetini ileri süren kardeşlerimiz bulunmaktadır. Bunların dışında ise fazla bir şey bulmak güçtür.

Bundan başka eski mükellefiyetlerle ilgili olduğu kadar, gayrı mektup diye adlandıra geldiğimiz lejantlar, alegoriler ve semboller hakkında da kardeşlerimizin zihinlerinde yer etmesi gereken doğru bilgilerden de yoksun olduğumuz belliydi. Böyle olunca, Büyük Locamız içinde, bu eksiklikleri gidermek maksadıyla bir araştırma locasının kurulması fikrinin oluşması pek tabii idi. Bu suretle 2 Mayıs 1965 günkü toplantısında Büyük Loca Genel Kurulunda Mimar Sinan Muhterem Locasının kurulması ittifakla onaylandı.

Büyük Loca'nın 2 Mayıs 1965 günkü toplantısından sonra, yine bu toplantıda alınan karar gereğince Büyük Kurula verilen yetki ile ilgili olarak hazırlanması istenilen Mimar Sinan Muhterem Locasının İç Yönetmeliği tasarısı işi bana tevdi edilmişti. Hazırladığım tasarı ve bu tasarıya giriş olarak birlikte ele alınan "**Önsöz"** Büyük Kurul tarafından hiçbir değişiklik yapılmadan aynen kabul edilerek yürürlüğe konmuş oldu. Mimar Sinan Muhterem Locasının on yıllık çalışmalarını kâfi bir açıklıkla belirtebilmek için, müsaadenizle önce sözünü ettiğim Önsöz'den ve İç Yönetmeliğin maddelerinden bazılarını hatırlatmak isteyeceğim:

İç Yönetmeliğin Önsözünde noksanlarımızla ilgili olarak şu husus açıkça belirtilmektedir:

"Türkiye'de bu noksanlığın sebeplerini belirtmek güçtür. Şu kadar var ki, Mason sembolleri, gelenekleri ve gerçek tarihî bilgiler, tam bir objektiflik içinde Türk Masonlarına izah veya intikal ettirilmiş olduğu takdirde, Türk Masonluğunun, şimdiye kadar olanla kıyas edilemeyecek bir derece ve nispette gelişme sağlaması ve tarihî görevini-mission'unu yerine getirmesi çok daha kolay ve kesin olabilecektir.

"Bu hususu iyice kavramış olan kardeşlerimiz genel Masonluk Tarihini olduğu kadar Türk Masonluğunun da gelişmesini incelemek, Masonluğun gerçek sembollerini tesbit etmek ve hakiki ilkelerini meydana koymak üzere devamlı bir incelemenin lüzumunu takdir ederek, Büyük Loca'ya bağlı, "Quatuor Coronati" gibi özel bir araştırma müessesesinin kurulmasını istemişlerdir."

Burada kısaca durmak isterim. Nedir bu "Quatuor Coronati"? Quatuor Coronati Locası, 1886 yılında İngiltere Büyük Locasına bağlı olarak kurulmuş ve 2076 numara ile tescil edilmiş bir araştırma locasıdır.

Bu locanın kuruluş maksadı kısaca: Mason tarihini, lejandlarını ve sembollerini incelemektir. İngilizlerce bu Loca bir nevi arkeolojik dernek vasfında kabul edilmektedir. Mükemmel bir kitaplığı ve arşivi bulunan bu locaya "asil üye" olarak yalnız 40 Üstat Mason kabul edilmektedir. Bu sayı kesindir, hiçbir şekilde değiştirilmez. Fakat bu kardeşlerin gerçekten araştırıcı bilgin kişi olması aranılır.

Buna karşılık locanın dünyanın her köşesine yayılmış Masonlar arasından binlerce "muhabir" üyesi bulunmaktadır. Loca incelemelerinin sonuçlarını

her üç ayda bir yayınlamakta olduğu "Ars Quatuor Coronatorum" adlı bir dergide yayınlamaktadır. Bu yayınlar arasında çeşitli notlar, locada yapılan görüşme ve müzakerelerin tutanakları, tasvirler yer almaktadır.

Masonik incelemelerde bir otorite olarak bilinen bu locanın kuruluş talepnamesini 1884 yılında 9 üstat Mason imzalamıştır. Bu ünlü Mason üstatları arasında Gould, Hughan ve Speth gibi tanınmış araştırıcılar yer almıştır. Quatuor Coronati locasının 40 aslî üyesi arasında genellikle tarihî araştırmalarda ün yapmış kişiler bulunmaktadır. Bu suretle bir bakıma Fransızların ünlü "Académie Française"ine benzer bir müessese kurulmuştur. Bu locanın kuruluş esasları aynı zamanda dünyanın çeşitli yerlerinde kurulan benzeri araştırma locaları için bir model sağlamıştır.

Türkiye'de bizim böyle bir teşebbüse oldukça geç girişmiş olduğumuz bellidir. Böyle bir araştırma locasını kurmak kuşkusuz zor bir iştir. Fakat ne olursa olsun bu teşebbüse girişmek zorunlu olmuştur.

Bu zor iş ele alınmış ve bu gün on yıllık bir dönemi tamamlayabilmiştir. Mimar Sinan Muhterem Locasının amaçlarının ne olduğunu hatırlatmak için yine müsaadenizle İç Yönetmeliğin 4. maddesinde yazılı olanları arz etmek isteyeceğim. Bu maddede aynen şunları okuyoruz:

"Madde 4. Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locasının Ana Yasası ve Localar Umumî Nizamnamesi esas hükümleri dahilinde çalışmak üzere kurulmuş olan Mimar Sinan Muhterem Locası özel olarak şu amaçlara uygun olarak çalışacaktır:

4.1. Franmasonluk tarihi, sembolleri ve lejandları üzerinde incelemeler yapmak;

4.2. Türkiyede Masonluğun kuruluşu, yayılması ve gelişmesi ile ilgili gerçek tarihî bilgileri derlemek;

4.3. Masonluğun her yerde kabul edilmiş olan gerçek prensip, amaç ve yazılı veya yazılmamış kurallarını tespit ile muhtelif obediyanslarca kabul edilmiş veya millî karakterlerine daha uygun düşen değişik esasları teşhis ve tefrik suretiyle bunlara müteallik incelemelerde bulunmak;

4.4. Bir önceki fıkrada belirtilen hususlarla ilgili ve onlara paralel

olarak Türkiye'de kurulmuş ve gelişmiş Franmasonluğa ait bilgileri toplamak, derlemek ve bunlar üzerinde objektif incelemeler yapmak;

4.5. Araştırma ve incelemelerin sonuçlarını, mümkün olduğu kadar geniş ölçüde bütün Masonların istifadesine arz etmek."

Arz ettiğim bu amaçlara yönelmiş olduğumuzdan şüphe etmiyorum. Ancak, itiraf edelim ki, bu on yıllık çalışmaların yoğunluğuna rağmen gayeden henüz çok, hem pek çok uzaktayız. Şimdi daha iyi anlıyoruz ki öngördüğümüz bu amaçlara uygun bir çalışma yapmak sanıldığından da güç bir iş! Şu kadar var ki, Mimar Sinan Muhterem Locası'na katılmış olan bütün aslî üyeler iyi niyetle çalışmalarına hiç ara vermeden devam etmişlerdir. Belki İç Yönetmeliğimizin amaçlar maddesinde sıralanan işler kifayetli bir şekilde görülmüş değildir. Fakat unutmamak gerekir ki bu on yıllık devre bir bakıma bizim için tecrübe ve alışma devresi olarak kabul edilebilir. Kaldı ki bu dönemde birçok noksanlara rağmen her üç ayda bir toplanılmış, çok önemli görüşler üzerinde durulmuş ve derlenebilen incelemeleri bir dergide yayınlama imkânı bulunmuştur. Bu güne kadar 15 nüshası yayınlanmış olan bu dergiyi bütün Türk Masonlarının araması ve her gecikmede Mimar Sinan üyelerini sorguya çekmesi Araştırma Locasının ne derecede büyük bir ihtiyacın karşılığı olduğunun güzel delilleridir. Özetle denebilir ki Mimar Sinan Muhterem Locası'nın yapmış olduğu işler, ne kadar tatminkâr olmaktan uzak olsa da yine de fazla küçümsenemez.

Acaba İç Yönetmelikte belirtilmiş olan ve asıl görevimizi teşkil etmesi gereken Masonik incelemeler beklenilen ölçüde yapılabilmiş midir? Bunu söylemek güçtür. Birkaç tebliğ, birkaç makale ile bu işin yerine getirildiğini iddia etmek şüphesiz mümkün değildir. Bu itibarla bundan sonraki dönemlerde bu alanda yapılacak işlerimiz çok, hem de pek çoktur. Bu maksatla İç Yönetmeliğin biraz önce okuduğum esasları çerçevesinde, gerek aslî üyelerimizin, gerekse bütün localarımızın bilgili, hevesli ve araştırıcı kardeşlerimizin çalışmalarımıza gönüllü olarak katılmalarını aramamız ve teşvik etmemiz bir görev olmalıdır.

Bu arada şu hususu da belirtmekte yarar olacağı kanısındayım: Genel olarak Masonluğun tarihî gelişmelerini ve gerçek sembolizmini

araştırırken, özellikle Türk Masonluğunun geçirmiş olduğu safhaları ve her şeyden önce de 1909'dan beri bu güne kadarki dönemleri daha fazla gecikmeden incelemelerimiz arasına almamız gerekmektedir. Bugün hâlâ aramızda bu devreyi yaşamış olan kardeşlerimiz bulunmaktadır. Onların bildiklerini, belirli bir plan dahilinde toplamamızın ve arşivlerimize birer not halinde yerleştirmemizin çok değerli bir çalışma işi olacağına inanıyorum.

Mimar Sinan Muhterem Locası hakkında belki daha birçok şey anlatmam gerekli olabilirdi. Bana ayrılan süre içinde bunun kolay olmayacağı kanısındayım. Bundan sonraki çalışmalarımızda daha başarılı olmak temennisiyle hepinizi sevgi ve saygılarımla selâmlarım, aziz kardeşlerim."

Mimar Sinan Locasının, Masonluk tarihi ve özellikle Türkiyedeki Masonluk tarihi alanındaki çalışmaları 1976 yılında hızlandı. 24 Temmuz 1976 günkü Mimar Sinan Locası toplantısında, Türkiye'deki Masonluk Tarihi'nin 1956-1966 dönemine ait araştırma yapmak üzere, Büyük Üstat Nafiz Ekemen'in başkanlığında; Mukbil Gökdoğan, Orhan Alpyörük ve Suha Umur Kardeşlerden oluşan bir komite kuruldu.

Büyük Üstat Nafiz Ekemen Kardeş, 1965 olaylarına ait 150 belgeyi Mimar Sinan locasının 8 Ekim 1977 tarihindeki toplantısına getirdi. Konulara göre ayrılmış ve kendi içinde kronolojik sıralanmış belgeler, yorum eklenmeden, "Arşivlerimiz İçinde 1965 Olayları" adı altında, Nisan 1978'de yayınlandı.

Mimar Sinan Araştırma Locasının 7 Temmuz 1978 tarihindeki celsesinde, Suha Umur Kardeş Büyük Loca ile ilgili olarak, 1956 ya kadar olan belegeleri derleyebileceğini, ancak belgeler büyük hacim tuttuğundan, hangilerinin öncelikle yayınlanacağının tesbiti için bir ekip çalışması yapılması gerekeceğini bildirdi.

Ziya Umur Kardeşimizin 31 Mart 1979 tarihindeki toplantıda verdiği "Uyanıştan 1956 ya kadar Masonik tarihimizle ilgili belgeler" konulu tebliğ üzerine, Mimar Sinan Locası'nda, Daimi Heyet, Büyük Mahfil ve Gran Loj'a ait Genel Kurul zabıtlarının öncelikle yayınlanmasına ve bunun için durumun Büyük Görevliler Kurulu'nun onayına sunulmasına karar verildi. Bu konuda Ziya Umur Kardeş tarafından hazırlanan rapor, Büyük

Görevliler Kurulu'nun 8 Eylül 1979 tarihindeki toplantısına sunuldu. Söz konusu belgelerin peyderpey neşredilmesinin kararlaştırıldığına dair Büyük Sekreterliğin 10 Eylül 1979 tarihli yazısı, Mimar Sinan Araştırma Locasının 29 Eylül tarihindeki celsesinde okundu.

Mimar Sinan Araştırma Locasının 22 Aralık 1979 tarihindeki toplantısında, Fikret Çeltikçi Kardeşimiz, üzerinde 10-15 senedir çalıştığı Mason tarihini tamamladığını bildirdi ve 319 daktilo sayfası tutan bu eserin yayımlanması kararlaştırıldı.

Suha Umur Kardeşimiz, yaptığı araştırma sonucunda, 1951-1956 yılları arasındaki Daimî Heyet, Büyük Mahfil ve Gran Loj'un kuruluş ve ortadan kalkış tarih ve tarzlarını tesbit edebildiğini ve böylece bunlara ait belgeleri tasnif etme imkânının doğduğunu Mimar Sinan Locasının 22 Mart 1980 tarihindeki celsesinde ifade etti.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 26 Ocak 1980 toplantısında, Mimar Sinan Locasından gelen ve Fikret Çeltikçi Kardeşin Masonluk Tarihine ait yazmış olduğu "Hür Masonluk Tarihinden Notlar" kitabının basılıp basılamayacağı hakkındaki levha okundu. Yapılan müzakere sonunda, mâli imkânlar temin edildiği takdirde, daha önce basılmasına karar verilmiş bulunan belgelerin yayınlanmasından sonra bu kitabın da bastırılabileceğine karar verildi.

Büyük Görevliler Kurulu'nun, 23 Nisan 1980 tarihindeki Büyük Loca toplantısına sunulan raporunda, Atatürk'ün doğumunun yüzüncü yıldönümü sebebiyle Kardeşlerin çalışmalarından oluşan bir kitabın yıl içinde yayınlanmasına karar verildiği, Mimar Sinan Locası'nın bu konuda çalışmalara başladığı; yine Mimar Sinan Locasının giriştiği "Türkiye'deki Masonluk Tarihi" çalışmalarının da devam ettiği belirtildi. Basılmasına karar verilmiş olan 1951 - 1956 dönemine ait "Dâimî Heyet ile Büyük Mahfil ve Gran Loj zabıtları" ile Fikret Çeltikçi Kardeşimiz tarafından hazırlanmış olan Masonluk Tarihi ile ilgili eserin, Mimar Sinan yayınları arasında yıl içinde bastırılacağı ifade edildi. Bilindiği gibi sonradan Atatürk'ün doğumunun yüzüncü yılında konu ile ilgili yayın yapmak izne bağlandığından hazırlanan yazılar Mimar Sinan dergisinin 1981 yılında çıkan 41. sayısında özel sayı şeklinde yayınlanmıştır.

1980'lerde, Mimar Sinan Araştırma Locası'nın, içtüzüğü gereği amil azalarının sayı ile sınırlanmış olması, Locanın yılda 4 defa toplanması

soru işaretleri doğurmaya başladı. Bu dönemde, Araştırma "Locası mı, Komisyonu mu?" sorusu dile getirildi. Bu konu, Araştırma Locasının kurulduğu 2 Mayıs 1965 günkü Büyük Loca toplantısında ele alınmıştı. Fikret Çeltikçi Kardeş, "bu teşekküller her büyük obediyansta vardır. İsimleri Kolej veya Enstitü değil Locadır. Büyük Locadan patent ve numara alarak çalışırlar. İki türlü üyesi vardır: Bir aslî üye ki, bunların sayısı belirlidir ve bu sayı içinde kendi üyesini kendisi seçer. Bir de muhabir üyesi vardır ki, bunlar belirli araştırma görevlerini yaparlar. İyi inceleyelim ve kuralım" demişti. Cevat Memduh Altar Kardeş de, "Fikret Kardeşimin hakkı vardır, isminin Loca olması, Büyük Locadan numara alması lazımdır" diye onu desteklemişti.

Büyük Görevliler Kurulu'nun 29 Eylül 1984 tarihli toplantısında, Mimar Sinan Locasının berat ve mühür talebi üzerine bu Locanın başka localardan farklı olup olmadığı, Tekris, Geçiş, Yükseliş törenleri yapıp yapamayacağı, görevlilerinin başka localarda görev alıp alamayacakları ve tüzüğü görüşüldü. Araştırma Locası'nın neden 18 yıl sonra berat istediği soruldu.

1990'larda, Mimar Sinan Locası çalışmalarında, tebliğ sunulması seyrekleşti, toplantıların çoğunda ağırlıklı olarak Mimar Sinan dergisinde yayınlanmaya aday yazılar görüşüldü.

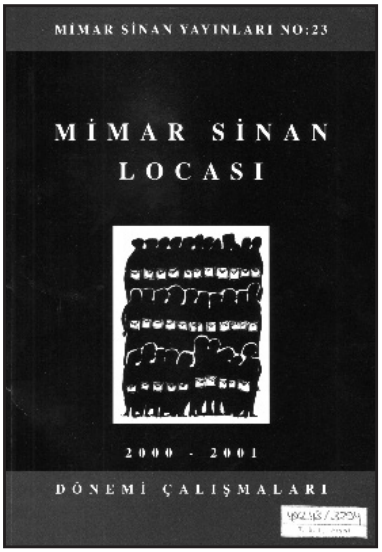
8 Mayıs 1999 tarihli Büyük Loca toplantısında "Bütün Araştırma Locaları için bir Yönetmelik" hazırlanıp yürülüğe konması için Büyük Görevliler Kurulu'na yetki verildi.

2000'ler Araştırma Locaları için yeni bir dönem oldu. 22 Nisan 2000 tarihli Büyük Loca Toplantısı'na sunulan raporun 47. Sayfasında Mimar Sinan Locası'na Komiteler arasında yer verildi. Mimar Sinan Locası görevlilerinden üçü, Komitelerde olduğu gibi "Başkan, Başkan Yardımcısı, Raportör" olarak raporda yer aldı. Böylece Mimar Sinan Locası için Loca görevlileri seçimi sona ermiş oldu. 8 Aralık 2001 tarihli Büyük Loca Toplantısına sunulan raporda bir yenilik daha yer aldı. Raporun 49. Sayfasında Mimar Sinan Locası Görevlileri Komiteler arasında "Başkan ve Başkan Yardımcısı" şeklinde yer alırken, raporun 51. sayfasında ayrıca Mimar Sinan Dergisi Yayın Komisyonu yer aldı.

Bu uygulamalarla Mimar Sinan Araştıma Locası kuruluşundan 35 yıl sonra bir Komisyon hüviyetine büründü. Bu değişikliğe temel teşkil eden

Araştırma Locaları Yönetmeliği 14 Aralık 2002 günkü Büyük Loca Toplantısında kabul edildi. Bu yönetmelikle her vadide bir araştırma locası kurulması kabul edildi. Ankara Vadisi'nde Anadolu Güneşi Araştırma Locası AGAL, İzmir Vadisinde İzmir Vadisi Araştırma Locası İVAL kurularak çalışmaya başladılar.

Derginin ayrı bir yayın kurulu tarafından çıkarılmaya başlanmasıyla birlikte Mimar Sinan Araştırma Locası toplantılarının asıl teması, tebliğ sunulması oldu. Toplantılarda sunulan tebliğler Mimar Sinan Yayınları olarak kitap ve CDler halinde basıldı. Mimar Sinan Araştırma Locasının kitap yayınları (tekrar baskılar hariç) 32 kitabı bulmuştur.

Mimar Sinan Araştırma Locası'nda verilen tebliğler

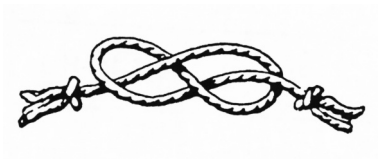
2011 yılındaki Büyük Loca Toplantısı Araştırma Locaları için yeni bir dönem açtı. 19 Kasım 2011 tarihli Büyük Loca Toplantısında değişen Tüzüklerle Araştırma Locaları yeniden Loca olarak kabul edildi. Localar Genel Tüzüğü 15. Maddede Araştırma Localarının Loca olarak tanımlanmasıyla, 1965-2000 arasında olduğu gibi yeniden Loca Görevlileri seçilmeye başlandı. Araştırma Localarına Berat verildi. Araştırma Locaları Sancak sahibi oldu.

Mimar Sinan Araştırma Locası'nın kuruluşunun ellinci yılında, kurucu üyelere, Üstadı Muhteremlere, Loca Görevlilerine, Loca üyelerine ve çalışmalara katılmış muhabir ve ziyaretçi üyelere en içten saygı ve şükran duygularını ifade ediyoruz. Bu vesile ile Mimar Sinan Araştırma Locası'nda Üstadı Muhteremlik yapmış ve Ebedi Maşrıka emanet ettiğimiz Kardeşlerimizi bir kere daha hatırlıyoruz:

En Muhterem Hayrullah Örs Kardeş	1966-1967-1968-1969
Pek Muhterem Cevat Memduh Altar Kardeş	1970-1971-1972
En Muhterem Hayrullah Örs Kardeş	1973-1974

Muhterem Mukbil Gökdoğan Kardeş	1975
Muhterem Sahir Erman Kardeş	1976-1977-1978-1979
Pek Muhterem Suha Umur Kardeş	1980-1981
Muhterem Reşat Atabek Kardeş	1982-1983
Muhterem Tayfur Tarhan Kardeş	1984-1985-1986
Pek Muhterem Ziya Umur Kardeş	1987-1988-1989-1990
Muhterem Cumhur Ferman Kardeş	1991-1992-1993-1994-1995-1996
Muhterem Fuat Göksel Kardeş	1997-1998-1999
Muhterem Doğan Yalım Kardeş	2000-2001-2002-2003

Mimar Sinan Araştırma Locası'nın ilk elli yılını özetleyen bu yazıyı bitirirken Mimar Sinan Araştırma Locası'nın Ebedi Maşrıka intikal etmiş üyelerini bir kere daha sevgi, saygı, şükran ve rahmetle anıyoruz.

ÇIRAK HİRAM, ÜSTAT HİRAM

M.Ender ARKUN

Story tellers used to visit coffee houses of ancient Ottoman cities and told stories about historical events. This was one of the favorite leisure times of people, especially during Ramadan, the month of fasting. The stories told usually contained half truths about incidences of the past, mostly pertaining to religious parables from the holy book, but in many cases they also dwelled on lives of non-religious ancient figures. To make the stories interesting, to keep people listening to the end and therefore to deserve larger tip from the audience inside the hat they passed around, the story tellers embellished their stories with creations of their imaginations and twisted them around so that a lesson would always be available at the end for the listeners to take.

In this case, I tried to imitate one of these ancient Ottoman era story tellers and imagined the beginning of the story of Hiram, son of a poor widower, an entered apprentice at a local masons lodge in the ancient city of Tyre, and tried to visualize how he managed to become the master mason who would be nominated by King Hiram to build the Temple of Solomon and also the master metal caster, who would cast significant metallic ornaments and utilities for the Temple. I also freely embellished the story with fruits of my imagination and twisted it around so that a lesson would be derived at the end, for those willing to take it and also to see that my hat doesn't come back to me with miserly alms.

Çırak Hiram uyandığında daha gün doğmamıştı. Basit tahta kerevet üzerindeki otla doldurulmuş yatağından kalktı ve penceresinin tahta panjurlarını açıp dışarıya baktı. Sur kentinin taş binalarının düz toprak damları üzerindeki belli belirsiz aydınlık doğmakta olan günün işaretini veriyordu. Havada zeytin ve zakkum ağaçlarının kokusu ile şurada burada yanan ateşlerden çıkan hafif duman vardı.

Babası o çok küçükken ölmüştü onu hayal meyal hatırlıyordu. Ama annesinin de ona her zaman anımsattığı babasının bir sözü aklından çıkmıyordu. "Emek en büyük değerdir, ancak yapıcı düşünce ile tamamlanmadıkça emeğin bir değeri yoktur" demişti babası. Şimdi, bir çırak olarak taşçı ustalarının arasına katıldığından beri, bu sözün değerini daha iyi anlıyordu.

O ocaktan çıkarılıp önüne getirilmiş taş blokları, kalfasının gösterdiği gibi, taşçı kalemiyle yontuyor, çekiçle düzeltiyor ve istenen boyutlara gelip gelmediğini cetveliyle ölçüyordu. Sonuçta, diğer çıraklar gibi kenarları düzgün, köşeleri keskin, boyutları tam taş bloklar oluşturuyordu. İyi de, onları bir araya getirip yapıyı oluşturmayı sağlayan düşünce gücü olmasaydı, düzgün kesilmiş taş bloklar kimin ne işine yarardı?

Basit evlerinin sofasında gezinen dul annesinin hafif ayak sesleri duyuluyordu. Annesi her zamanki gibi ondan önce kalkmış, zeytin, incir, ev ekmeği ve kendi elleriyle yaptığı şıradan oluşma basit kahvaltısını hazırlıyordu. Taze pişmiş ekmeğin kokusu genzini gıcıklıyor, açlığını pekiştiriyordu.

Ekmek kokusu, annesi için kendi elleriyle yaptığı ekmek fırınını hatırlattı ona. Emeğine düşünce gücünü katarak kendi başına yarattığı tek eserdi o fırın. Taşları dikkatle seçmiş, onları avadanlıklarıyla yontup şekillendirmiş, içini ateşe dayanıklı kille sıvamış sonra özenle yaptığı bacanın dumanı çekmediğini görünce dünyalar başına yıkılmış ama yılmamıştı.

Fırın, şurada burada gördüklerine biçim olarak benziyordu ama onlar gibi iş görmüyordu. Dumanı çekip götüreceğine duman içine doluyor, bir süre sonra odun ateşini söndürüyordu. Bir fırıncı ustasına danışacağına bu sorunu düşünce gücüyle kendisi çözmeye karar vermişti. Yoksuldular, çırak nafakası dul anasıyla kendisini geçindirmeye ancak yetiyordu, fırıncı ustasına verecek bir şeyleri yoktu. Ayrıca, en büyük değer yapıcı düşünce ile desteklenen emek değil miydi?

Kutsal ateşi incelemeye, onun hangi koşullarda nasıl yandığını anlamaya karar verdi. Tanrı Baal'in insanlara ihsan ettiği en büyük armağanlardan biriydi ateş. Ama akıl da bu armağanlardan biriydi, ve belki de en başta geleniydi. Ateşi akılla yoğurdu. Kısa süre sonra, ateş büyüklüğüne uygun hava akışının fırın içinde ne oranda ve hızda olmasının en iyi yanmayı sağladığını buldu. Fırın ağzı genişliğinin, baca çapı ve boyunun ölçüleri

ortaya çıkmıştı. Fırınını bu ölçülere göre düzelttiğinde, mükemmel çalıştığını görerek sevindi.

Annesi de oğluyla gurur duyuyordu. Eşini genç yaşta kaybettiği için başka çocuğu yoktu. Sonra bir daha evlenmeyi düşünmemişti. Bütün yaşamı tek çocuğu, oğlu Hiram üzerine kurulmuştu. Hiram, on altı yaşına yeni basmış güçlü ve yakışıklı bir gençti. Annesi onun evlenme çağına geldiğini düşünüyordu ama Hiram'ın böyle bir düşüncesi yoktu. İnsanlar kırk yaşına geldiğinde artık yaşlanmış oluyorlardı, Hiram ise daha şimdiden on altısındaydı, şunun şurasında kırka ne kalmıştı ki!

Ama Hiram'ın aklı başka yerdeydi. Ekmek fırını ile yaşadığı deneyim ona ateşi öğretmişti. Ateş olağanüstü bir kudretti. Kontrollu bir ortamda, hava akışı denetlenerek yakılan ateş açık havada yanan ateşten kat kat büyük bir güç oluşturuyordu. Bronzdan yapılmış avadanlıklarına baktığında hangi büyük bilgi sahibi ustaların onları nasıl olup da düşünüp tasarlayıp yaptıklarına şaşardı. Şimdi ise bunun ardındaki sırları kavramaya başladığını düşünüyordu. Düşünce ateşe, ateş de madene hükmediyor, ona düşüncenin öngördüğü gücü ve biçimi verdiriyordu.

Okumayı kendi kendine öğrenmişti. Ama matematik ve özellikle geometri olmadan düşüncenin tasarıma dönüşemeyeceğinin bilincindeydi. Çalışma saatlerinin arasındaki dinlenmelerde, Hiram'ın merak ve yeteneklerini gören yaşlı bir kalfa ona bildiği kadar, matematik ve geometri öğretmeye başlamıştı. Kalfanın bıraktığı yerden ötesini, Hiram'ı bir evlat gibi sevip benimseyen taşçı locasının üstadı alıp götürmüştü.

Hiram daha yirmisine yeni bastığında kalfa olmuştu bile. Taşçı locasının yaşlı ve bilge üstadı onu kendi yerine aday görüyor, onu bir gün locasının üstadı olacak şekilde yetiştiriyordu. Malzeme bilgisi, kemer geometrisi, kubbe dengesi ve genel olarak geometrik yapı mekaniğini Hiram kısa sürede kavramıştı. Bunlar gizli bilgilerdi ve aşama aşama veriliyordu. Her aşamanın iyice anlaşılıp sindirildiği belirlenmedikçe bir sonraki aşamaya geçilmiyordu. Öğrenme süreci ise uygulamalıydı. Öğrenmenin ürünü olan tasarımı uygulama izliyor, fikri çalışma, bedeni çalışmayla tamamlanıyordu.

Ama hem fikri hem de bedeni çalışmayı birlikte tamamlayan bir üçüncü öğreti düzeyi daha vardı. Bu da ahlaki çalışmaydı. Bir üst bilgi düzeyine geçmek bir üst ahlaki yetkinlik düzeyine geçmeyi de gerektiriyordu. En zor sınavlar da burada verilmesi gerekenlerdi.

Daha çıraklığa kabul aşamasından başlayan ahlaki değerlendirme öğrenmenin her aşamasında tekrarlanıyor ve geliştiriliyordu. Bir kere, dürüstlük en önde gelen, kesin olarak sapılmaması gereken erdemdi. Her taşçı ustası, her koşul altında, ne kadar büyük bir maddi veya manevi dürtü ile karşılaşırsa karşılaşsın, bencillikten uzak kalmayı, başkalarının hakkını ihlal etmemeyi, hak etmediklerini istememeyi, kendisine emanet edilenleri kendi malı gibi korumayı öğrenmeli, doğruyu söylemeli ve bütün bunları bir yaşam biçimi şekline getirebilmeliydi.

Sır saklama, daha başlangıçtan beri öğrenilerek pekiştirilmesi gereken bir erdemdi. Sır saklama, mesleğin sürdürülmesi ve yaşatılması, hak etmeyen ellere geçtiğinde kötüye kullanılabilecek bilgilerin korunması için gerekli olduğu kadar, aynı zamanda, bir nefis terbiyesi aracıydı.

Adalet ise sonra, zamanla öğrenilen bir erdemdi. Derecelerde yükselen kardeşlerin daha alt derecedeki kardeşleri değerlendirirken, onlara dağıttıkları iş yükü ve nafakaları kararlaştırırken uygulamaları gereken ön yargılardan uzak hakkaniyetin ölçüsüydü. Adalet, aynı zamanda kişinin kendi nefsini değerlendirirken de uyması gereken ölçünün belirleyicisiydi. Belki de en gerekli ve geçerli olduğu yer de burasıydı.

Bilgi, ahlaki değerler ve erdemlerle birleştiğinde yeni bir boyut kazanıyor, bilgeliğe dönüşüyordu. Hiram'ın peşinde olduğu da bu değeri kazanabilmekti. Genç bir kalfa olarak, üstatlık yolunda ilerlerken ulaşmak istediği mevki üstatlık derecesinin ötesinde, bilgelikti.

Doğanın verdiği taşa, ağaca şekil vermek, onlardan mabetler, saraylar, sarnıçlar, kaleler yapmak; fikri çalışmasını güçlü bedeninin çalışmasıyla tamamlamak Hiram'a huzur ve mutluluk veriyordu. Her seferinde daha büyük kemerler, daha yüksek sütunlar, duvarlar yaparak yeteneklerini geliştiriyor, bilgisi ve kuvvetiyle yaptıklarını güzellikle süslüyordu. Ama, Hiram, tanrıların verdiği ateşi unutamamıştı. Ateşin, çekiç ve kalemi çok aşan biçimlendirme gücünü kullanabilmek düşlerini süslüyordu.

Hitit ülkesinde bronzdan çok daha güçlü ve sağlam bir maden olan demirin çok sıcak fırınlarda işlenebildiğini ve bundan üretilmiş avadanlıkların bronz avadanlıklardan çok daha dayanıklı ve güçlü olduklarını duymuştu. Diğer taraftan madenle çalışmak, çok büyük olanaklar sağlayabiliyor, yaratıcı gücünün sınırlarını çok genişletiyordu.

Beklediği fırsat, bir gün ayağına geldi. Sur ülkesinin kralı Hiram, tanrıların en büyüğü olan Baal Tanrısı adına bir mabet ve onun uzantısında bir

saray yaptırıyordu. Hem mabet, hem de sarayda çok sayıda altından, gümüşten ve bronzdan eşya bulunması gerekiyordu. Sur'da maden ustası yoktu, maden eritip dökecek fırınlar da yoktu. Bu işleri yapmak için Finike'den yaşlı bir bronz ustası getirtmişti. Kral, maden ustasına iş gücünü sağlaması ve yardımcı olması için, saray ve mabet inşaatını üstlenmiş olan Hiram'ın üyesi olduğu inşaatçı locayı seçmişti. Locanın üstadı da, bu alandaki tutkusunu bildiği Hiram'ı bu ustaya kalfa olarak atadı.

Fırınlar kuruldu, ocaklardan maden cevherleri taşındı, potalar yapıldı ama iş bir türlü yürümüyordu. Fırınlar istenilen sıcaklığa getirilemiyor, madenler eritilip alaşımlar yapılamıyordu. Kral sabırsızlanıyor, Finikeli usta ise çaresizlik içinde kıvranıyordu. Hiram, bir süre sonra, Finikeli ustanın yalnız belirli koşullar altında işleyen fırınları bildiğini, bilgisinin sınırlarını fikri çalışmayla genişletmemiş olduğunu anladı.

Finike'de rüzgârlar, Sur'da olduğundan daha güçlüydü bu nedenle Finike'de geçerli olan fırın ağzı ve bacası biçimi, Sur'da geçerli değildi. Finike'de baskın rüzgâr yönü güney batıdan gelen rüzgârlar idi, Sur'da ise kuzey rüzgârları daha güçlüydü. Güney batıya dönük fırınlar, Sur'da yeterince hava alamadığından istenilen sıcaklığa ulaşamıyordu. Sur'un kuzey rüzgârları da Finike'nin güney batı rüzgârları kadar güçlü değildi.

Güney batıya dönük olarak yapılmış fırınları, kuzeye çevirmek hem masraflı ve hem de zaman alıcıydı. Kaldı ki, Sur'un kuzey rüzgârları da Finike'nin denizden esen güçlü rüzgârları gücünde değildi. Hiram, doğanın vermediği rüzgârı yapay olarak sağlamaya karar verdi ve bunun yolunu düşünmeye başladı. Locasında edindiği geometri ve matematik bilgisini ve evindeki ekmek fırını yapımından edindiği deneyimi bir araya getirerek istenen hava hacmini ve hava akış hızını sağlayacak büyük körükler tasarladı. Bunlar her fırın için iki adet olacak ve tahta iskelet üzerine giydirilmiş büyük baş hayvan derisinden yapılmış olacaktı. Her bir körüğü iki çırak işletecekti.

Kalfa Hiram, tersimatını hazırladığı körüklerin yapımına bizzat nezaret etti, ahşap parçaların biçimlendirilmesine, derilerin kurutulup kesilmesine ve körük şekline getirilmesine becerikli elleriyle yardım etti. Finikeli döküm ustası çaresizlik içinde Hiram'ı ve işçilerini izliyor, hayatında hiç görmediği körükle havalandırılacak fırınların çalışacağından kuşkulu ama çaresiz, sonucu bekliyordu.

Körükler tamamlanıp, fırınlardaki yerlerine yerleştirildikten sonra fırınların birindeki odunlar ateşlendi ve ateşin olgunlaşması beklendi. Daha sonra, Hiram'ın talimatıyla, önce bir çırak, sonra ikisi birden Hiram'ın belirttiği tempoyla körükleri çalıştırmaya başladılar. Ateş önce kırmızıdan sarıya, sonra da beyaza döndü. Fırın içi tuğlaları da ateşin rengini izledikten sonra toprak potalar fırına sürüldü. Finikeli yaşlı usta, fırın içi tuğlaların renginden fırının kıvamına geldiğini anlamış, kralın gazabından kurtulduğu için tanrılara dualar ediyor, kurbanlar adıyordu.

Kısa süre sonra potaların içindeki maden kaynamaya başlamış döküme hazır duruma gelmişti. Döküm başladı. Önce küçük parçalar döküldü. Ateşe dayanıklı özel bir kille karıştırılmış ince kumdan yapılmış kalıplar kullanılıyordu. Kalıplar, teker teker elle yapılıyor, heykeltıraş duyarlılığıyla, sanatkâr ustalarca şekillendiriliyordu. Kalıptan çıkan parça her zaman düzgün olmuyor, aşındırıcı sert taşlarla zımparalanarak düzensizlikler ve çapaklar alınıyor, parça özel yağlarla yağlanarak parlatılıyordu. Her dökümden sonra, kalıp genellikle kullanılamaz hale geliyor, aynı biçimli yeni bir parça için yeni bir kalıp kullanılması gerekiyordu.

Bu önemli bir sorundu. İşi yavaşlattığı gibi, eş olması gereken iki veya daha fazla parça, ayrı kalıplarda yapıldığı için biçim ve boyut farklılıkları gösteriyordu. Kalıpçı ustaları ne kadar becerikli olurlarsa olsunlar, bunlardan kaçınılamıyordu. Parçanın motifleri kurutulmuş ceylan derisi üzerine işleniyor, oradan da ince uçlu tahta kalemlerle kalıp çamuru üzerine taşınıyordu. Hiram buna bir çözüm düşündü. Kalıpların çok ince ayrıntıları dökülen metale aktarabilmesi için çok ince kumla birlikte; çok yapışkan, sıcaklıkta bozulup çatlamayan, çeşitli defalar ıslanıp kuruyarak olgunlaşmış kilden yapılması gerektiğini düşündü. Çok ince çöl kumu ile birlikte kışın dolan, yazın kuruyan bir bataklık gölün dibindeki saf balçık çamurun aradığı niteliklere uygun olduğunu gördü. Sıra, kalıpların eşdeğer özelliklerde tekrarlanabilmesine gelmişti.

Her parçanın önce, tik ağacından, usta sanatkârlarca yontularak yapılmış birer mastarını oluşturdu. Bu mastarı, iyice yağladıktan sonra, kalıp çamurlarına bastırarak aslına uygun, biri birinin tamamen aynı, yan yana dizili girintili modeller elde etti. Sonra, bu modeller üzerinde madenin akmasını, gazların çıkmasını sağlayacak yollar ve oluklar açtırdı. Bu kalıp "tarlasını" Sur kentinin güçlü yaz güneşi altında kurumaya bıraktı. Sabah güneş doğmadan ve akşamları güneş battıktan sonra yüzeyleri

ıslatıyor, kurumanın yüzeyden içeri doğru muntazam olmasını sağlıyor, dengesiz kuruma sonucunda, kilde çekmeler, kalıp yüzeylerinde çatlaklar oluşmasını önlüyordu.

Büyük bir potadan,"kalıp tarlası"na yapılan ilk döküm başarılıydı. Hem iş çok hızlanmış hem de kalite yükselmişti. Zaman zaman, habersiz olarak gelip işin gidişini izleyen Sur Kralı Hiram, bu denetimlerinden birinde, işe dalmış olduğundan geldiğinden habersiz olan Kalfa Hiram'ın çalışmasını sessizce izledi. Hiram bir ara arkasına döndüğünde kralın onu izlediğini görünce şaşırdı ve hemen saygıyla önünde diz çöküp başını eğdi. Kral Hiram gülümseyerek ona yaklaştı ve iki eliyle dirseklerinden tutarak onu ayağa kaldırdı ve alnından öptükten sonra, "Üstat Hiram" diyerek ona hitap etti. "Bundan sonra, herkes seni böyle bilsin."

Finikeli dökümcü ustasının Üstat Hiram'a öğretecek bir şeyi kalmamıştı. Tam tersine, bedeni çalışmasını fikri çalışmasıyla tamamlayarak yaratıcılık kazanan Hiram'dan kendisi çok şey öğrenmişti. İşi ona teslim edip memleketine dönmeden önce, saygıyla Hiram'ın elini öptü, "Üstat Hiram" dedi "Sen bu payeyi benden çok daha fazla hak ediyorsun."

Genç Üstat Hiram, kendisine verilen payelerden gurura kapılmamış, bedeni çalışmasını terk etmemişti. Başarılarını yeterli görmüyor dökümcülükte daha da ileriye gitmeyi düşlüyordu. Dökülen parçaların boyutları büyüdükçe, döküm işi zorlaşıyor, parçalarda yüzey hataları ve çatlaklar oluşuyordu. Bu durum, Üstat Hiram'ı endişelendiriyor, bunun nasıl önüne geçeceğini düşündürüyordu. Çünkü hayalinde bronzdan büyük parçalar yapmak, özellikle dinsel törenlerde kullanılması gelenek haline gelmiş tasfiye kazanlarının boyutlarını büyütebilmek yatıyordu. Şimdiye kadar, bunlar, döküm işinin bu sınırlaması nedeniyle belirli boyutları aşamıyordu.

Bronz alaşımını hazırlarken genelde 8 parça bakıra 2 parça kalay katıyorlardı. Kalay katkısı miktarını önce azalttı sonra çoğalttı. Kalay azaldıkça bronz sertleşiyor daha güçlü duruma geliyor ancak büyük parçaların yapımı durumunda yüzey hataları, çatlaklar oluşma olasılığı artıyordu. Üstat Hiram, dokuz parça bakıra bir parça kalay katarak bronzdan taşçı kalemleri, çekiç başları, tarım çapaları, saban bıçakları gibi avadanlıklar yaptı. Bunlar dayanıklı oluyor, çabuk aşınmıyordu.

Kalay katkısını artırdı, 7 parça bakıra 3 parça kalay kattı. Parçalar daha yumuşak ve kolay şekillendirilir oldular, ama gene de istediği sağlamlıkla

birlikte yüzey düzgünlüğü ve büyük parçalarda biçim değişmezliğini sağlayamadı. Kalay miktarının daha da artırılması söz konusu değildi, çünkü bu durumda alaşım bronz olmaktan çıkıyor yumuşak, çok kolay eğilip bükülen, sıcağa dayanıksız bir maden haline geliyordu.

Hiram, bronz yaparken bakır ve kalaya başka maddeler de katmayı denedi. Gümüş, altın, kükürt ve fosfor kullanarak yaptığı denemeler sonucunda istediği alaşımı bulmuştu. Bu alaşımla hem büyük hem de düzgün yüzeyli, çatlaksız ve sağlam parçalar yapılabiliyordu. Önemli olan, şimdi, büyük boyutlu kazanları dökmeyi sağlayacak kalıpları geliştirebilmekti. En zor iş de buydu.

Bu iş zordu çünkü bir kere kazanlar baş aşağı dökülmek zorundaydılar. Baş aşağı dökülmüş büyük bir kazanı kalıptan çıkarmak zor bir işti. İkincisi, ağır parçaları insan ve hayvan gücü ile çekip çevirmek başka bir güçlüktü.

Dikkatini önce kalıplara verdi. Her bir kazan için özel olarak tasarlanmış kalıplara gereksinme vardı. İç kalıp başta olmak üzere, kalıplar, döküm sırasında sıvı durumdaki madenin ağırlığını taşıyacak kadar sağlam olmalı, sıvı madenin sıcaklığına dayanabilmeliydi. Üstat Hiram Sur'un kırsal çevresini dolaştı, böyle bir malzeme aradı ve sonunda buldu. Bu, sarımsı gri renkli bir tebeşir kayasıydı. Sıcağa beyaz renklilerden daha dayanıklıydı. Kazılıp şekillendirilmesi de kolaydı.

Önce bir grup taşçı çırağı kaya kütlesini kabaca yontup, kazanın dış şekline uygun boyuta getirdiler. Sonra taşçı ustaları iç yüzeylerini düzgün duruma getirdiler, bronz döküldükten sonra bronz üzerinde kabartma olarak ortaya çıkacak motifleri ince kalemle yontarak girintili olarak oluşturdular. Dış kalıp hazırdı, şimdi sıra iç kalıbı yapmaktaydı. İç kalıp, gene, özel balçık ve ince çöl kumunun birlikte suyla karılmasından oluşmaktaydı. Ancak bu sefer boyut büyüklüğü nedeniyle ve üzerine gelecek sıvı madenin ağırlığı altında şeklini koruyabilmesi için, bünyesine sağlam palmiye lifleri katıldı. Gri tebeşir kayası havayla temas ettiğinde zamanla sertleşiyordu. Kum ve balçık karışımından yapılma iç kalıp da itinayla kurutulup, Sur'un güçlü güneşi altında pişirildi.

Kalıbın oluşturulduğu mekâna şantiye kurulmuş, aynı anda döküm yapabilmek için birlikte çalışacak altı döküm ocağı yapılarak körükler getirilmişti. Öküz çiftlerinin çektiği kağnı arabalarıyla ocaktan taşınıp getirilen maden cevherleri, ocak başına yığılmaya başlanmıştı. On

beş kadar çırak ham maden cevherlerinin çevresindeki taş ve toprağı temizleyerek saf madenlerin ortaya çıkmasını sağlıyorlardı. Hiram, titizlikle uygun alaşım karışımlarını ayarlıyor, potalara dolduruyordu.

Fırınlar ateşlendi, körükler çalışmaya başladı ve ateşi olgunlaşan fırınlara potalar aynı zamanda sürüldü.

Potalar kaynamaya başladıktan sonra otuz kadar çırak potaları fırınlardan çekip, uzun direklerle sırtlayıp kalıbın başına getirdi ve dört bir yandan eş zamanlı olarak, yavaş yavaş kalıbı doldurmaya başladılar. Üstat Hiram'ın hesabı doğru çıkmıştı. Altı büyük pota dolusu erimiş bronz kalıbı tam olarak doldurmuştu.

Kızıl renkli sıcak bronz soğudukça yeşile çalan sarımsı kırmızı bir renk alıyordu. İleride çatlamaması için çevresiyle ısı alışverişi yapıp tam ısıl dengeye gelmesini sağlamak üzere yeni dökülmüş tasfiye kazanı o gece kalıpta bırakıldı. Çevrede ateşler yakıldı, kuzu ve keçi çevrilip şarap içildi ve herkes o gece şantiyede sabahladı.

Ertesi sabah, güneşin ilk ışıklarıyla birlikte otuz kadar çırak, başta Üstat Hiram olmak üzere üç kalfanın nezaretinde, dış kalıbı oluşturan kayayı dikkatle kazmaya başladılar. Öğle vakti geldiğinde şimdiye kadar dökülmüş en büyük tasfiye kazanı ortaya çıkmıştı. Bütün süsler ve motifle kusursuz olarak oluşmuştu, kazan yüzeyi temiz ve çatlaksızdı. Sıra kazanı iç kalıptan ayırmaya kalmıştı.

Çıraklar, tahta tokmaklarla kazanın çeperlerine vurup, erimiş madenin sıcaklığıyla zamanla suyunu kaybedip çekmiş iç kalıbın yüzeye yapışmış olabilecek kalıntılarını ayırmaya çalıştılar. Vurmalarda kazan boş bir ses vermeye başladıktan sonra, çevreye kurulmuş üç ayaklı sehpaların üzerinden geçirilmiş sarmaşıktan yapılma iplerin ucundaki kancalar kazanın kenarlarına tutturulup öküzlere çektirilmeye başlandı. Devasa kazan, gıcırdayarak yerinden ayrıldı ve çırakların direklerle yönlendirmesiyle baş aşağı konumdan düz konuma getirilip, yoluna serilmiş yuvarlak kütüklerin üzerine alındı.

Başta Üstat Hiram olmak üzere herkes yorgun ama mutluydu. Şimdiye kadar gördükleri en büyük ve en muntazam tasfiye kazanına bakıyorlardı. Bu eser, bedeni çalışmasını fikri çalışmasıyla tamamlamayı bilen Üstat Hiram'ın ve ona inanıp yolundan giden kalfa ve çıraklarının eseriydi.

Kütüklerin üzerinden yuvarlanarak mabet inşaatındaki yerine getirilen, burada yüzeyindeki çapaklar alınıp yağlarla parlatılan kazanı Sur Kralı Hiram görmeye geldi. Bu muazzam eseri dört bir yanından zevkle izledikten sonra, Üstat Hiram'ı yanına çağırdı. Ona "Üstat Hiram, sen benim ulusumun onuru ve gururusun" dedi "Ordularımın gücü, sarayımın zenginlikleriyle, seninle gururlandığım kadar gururlanmıyorum. Çünkü onlar yalnız kuvvet ve zenginliğin simgesi. Sen ise yaratıcı aklı simgeliyorsun. Bir ulusun sahip olacağı en büyük değer, gücünü aklı ile yönlendirerek yaratıcılığa ulaşan insandır."

"Dostum İsrail Kralı Süleyman'ın çok büyük ve görkemli bir mabet yaptırmaya giriştiğini biliyorum. Benden bu görkemli yapıyı tasarlayıp gerçekleştirebilecek bir üstat mimar istedi. Bu mabette bronzdan, gümüşten ve altından yapılacak kazanlar, sütunlar ve süsler de bulunacakmış. Senin hem taşa hem de madene ne kadar büyük bir ustalıkla hükmedebildiğini biliyorum. Git ve bu işi en iyi şekilde başar ki, yalnız ulusun değil bütün insanlık çağlar boyunca senin adını ansın."

Bu bir meddah hikâyesi. Meddah hikâyeleri kulaktan kulağa taşınan kurmaca öykülerdir. Bu öyküyü de ben uydurdum yazdım. Gerçeğin böyle mi, başka türlü mü olduğunu hiç kimse bilemez. Aynen Hiram Efsanesinin, bizim ritüellerimizin parçası olan, benim öykümden sonraki bölümü gibi.

Ama her meddah hikâyesinde kıssadan alınacak bir hisse vardır. Ben benimkinin de böyle olmasını istedim.

Ülkeler yalnız topraklardan değil, insanlardan oluşur. Ülkeleri ulus yapan o ülkenin insanlarıdır. Eğer bir ülkenin insanları bedeni güçlerini fikri çalışmalarıyla tamamlamayı biliyorlarsa o uluslarda bilim ve sanat gelişir. Bunlar insanlığın en büyük değerleridir. Bilim ve sanat üreten ülkeler kalan zenginliklere de sahip olurlar ve diğer ulusların önüne geçerler. Bu ülkeler teknoloji üretirler, sağlığı, çevreyi ve insan varlığını koruyup insanların duygusal dünyasını yüceltecek sanat ürünleri ortaya koyarlar. Yalnız bedeni çalışmayı benimseyip, dogmalara ve hurafelere kapılarak fikir üretmekten, bilim ve sanat üretmekten uzak kalanlar ise bir gün bunlara esir olurlar.

VITRIOL'DEN VİCDANA

Erdal TÜRKER

One of the very first inscriptions a candidate meets is VITRIOL (Visita Interiora Terrae Rectificando Invenies Occultum Lapidem). What is this hidden stone and how it is searched. The author contemplates on the phrase and discusses several meanings of it. He concludes that the phrase states a reflection to one's inner self. The author believes that this reflection is related with the conscience. Conscience besides morals will guide the candidate through his inner journey.

Tekris olduğum güne geri dönüyorum. Hepimizin yaşadığı ve hafızalarımıza kazınan o süreç başladığında "V.I.T.R.I.O.L." diye benim için hiçbir anlam ifade etmeyen bir kısaltma ile karşılaştım. Bu kısaltma, her Masonun Tekris Töreni öncesinde harici âlemden gelip, karşılaştığı ilk Masonik sembollerden biridir.

Literatüre ilk kez 1700'lü yıllarda yaşayan bir rahip olan **Bacillus Valentinus** tarafından Latince kodlanan bu simya teriminin açılımı şöyledir:

V = Visita

I = Interiora

T = Terrae

R = Rectificando

I = Invenies

O = Occultum

L = Lapidem

İnsanlık tarihi ile neredeyse eşit sayılabilecek kadar antik çağlara ait ve spekülatif bir konu olan "Simya" konusu üzerine tarih boyunca farklı ve hatta karşıt anlamlar verilmiştir. Simya, bir yönüyle sembolik ve mitolojik bulguları M.Ö. 3000'lere kadar uzanan, ritüellerle insanın metalleri işlemeye başlaması ile hem bir iş, bir bilim, hem de diğer yönüyle aynı olgunun sembolleri arkasına gizlenen, ezoterik bir yol veya yöntem olarak kabul edilmektedir.

Simya: kimya, metalurji, fizik, tıp, astroloji, semiyotik, mistisizm, spiritüalizm ve güzel sanatları bünyesinde barındırır.

Simya sözcüğü, etimolojik olarak Türkçede var olan Kimya sözcüğü ile aynı kökenden gelmektedir. Kökeni Arapça olan bu sözcükler Arapçaya da "Kara Ülke" anlamına gelen "Khem" sözcüğünden geldiği ve bu "Kara Ülkenin" de Mısır olduğu ifade edilmektedir. Etimolojik bakımdan da Simyanın kökeni Mısır olarak gözükmektedir zaten.

Simya, var olduğu tüm kültürlerde her zaman bir ezoterik ya da mistik geleneğe sıkı sıkıya bağlı kalmıştır: Çin'de Tao ile, Hindistan'da Yoga ve Tantra ile, Helenleşmiş Mısır'da Gnosis ile, İslam ülkelerinde Tasavvuf akımları ile, Ortaçağ ve Rönesans boyunca Batıda Hermetizm, Kabala ve Hıristiyan Gizemciliği ile iç içe geçmiş biçimde olmuştur.

Simya gerçekte bir dönüşüm sanatıdır. Amacı, kirli olanı, hasta olanı birçok süreçten geçirerek, saflaştırmak ve mükemmel bir duruma dönüştürmektir. Simya, en genel anlamı ile bir sanat ya da bir teknik olarak anlaşılabilir ve amacı maddenin içindeki altını ortaya çıkarmaktır. Simyacılara göre madde hastadır ve iyileştiğinde "ALTIN" ortaya çıkacaktır. Simya bu amaçla "Felsefe taşını" aramaktadır. Bu taş maddeyi altına çevirebilmekte ve bundan elde edilen iksir (Elixir) ile insan ölümsüzlüğe kavuşabilmektedir.

Simyanın, madde içindeki altını tedavi yoluyla keşfetmesi, bir bakıma İNSANDAKİ TANRISAL CEVHERİN ORTAYA ÇIKARILMASI ile benzerlik göstermektedir. Metallerdeki hastalığın, kirin yok edilip altının ortaya çıkarılması gibi, uzun bir süreçten sonra da insandaki Tanrısal cevher açığa çıkabilir, kişi iyi ve iyilik için çalışabilir.

Öyleyse kendi içindeki Tanrısal cevheri bulmak isteyen kişi, tıpkı maddenin saflaştırılması gibi, kendi içine dönerek kendini saflaştırmalı

ve gizli olan, içindeki Felsefe taşına ulaşmalıdır. Simyada kullanılan yöntemler ezoterik olarak inisiyasyonu da bu anlamı ile temsil etmektedir.

Tekrar **"V.I.T.R.I.O.L."** sembolüne dönecek olursak;

- **Visita:** Gezmek, görmek, seyahat etmek, bir fiil, bir etkinlik, bir hareket... Ama nereye?
- **Interiora:** İç, içeri, içine. Neyin içine?
- **Terrae:** Yeryüzü, toprak. Toprak, hem fizik hem de sembolik yönden bedeni işaret eder. Egzoterik yaklaşımlardan kurtulup ezoterik anlama bakıldığında ise toprağın içine seyahat, "Kendi içine dön yani dış algılarından uzaklaş, zihinden, günlük olayların kaygılarından, duyguların esaretinden uzaklaş, kendi özünle baş başa kal," demektir.
- **Rectificando:** Rektifiye etmek veya arıtmak, olumlu yönde düzeltmek.
- **Invenies:** Arayıp bulmak veya keşfetmek.
- **Occultum:** Gizli, saklı, örtülü olan.
- **Lapidem:** Taş veya felsefe taşı.

Bütün bunların anlamı ise; "İçine seyahat et (içine dön), toprağının içindeki felsefe taşını arayıp bul ve onu rektifiye et, arıt, yont" demektir. Farklı geleneklerdeki terminolojiler ile ifade edersek bu eyleme derin düşünce, iç gözlem, meditasyon veya tefekkür de diyebiliriz.

Tefekkür Hücresinin Masonik inisiyasyonda adayın "V.I.T.R.I.O.L." sembolü ile karşılaştığı biricik yer olduğunu söylemiştim. Tefekkür Hücresi, mabet dışında Masonik inisiyasyonun en önemli sembolik mekânıdır. Küçük, dar kapılı, karanlık ve izole bir odacıktır. Gözleri kapalı olarak içine girilen, dış dünyanın tüm algılarından soyutlanılan, tüm metallerin ve paranın giremediği bir "BAŞ BAŞA KALMA HÜCRESİDİR"...

İçeride sadece simya sembolleri ve "V.I.T.R.I.O.L." kısaltmasının yer aldığı bir mağaracık... Toplantıların açılışında Üstadı Muhteremin bu bağlamda çok önemli bir tiradı vardır.

Bu konuşmadan anlaşılacağı üzere, Mason dış âlemden soyutlanarak kendini, düşünce ve davranışlarını kendi benliğinde sorgulayarak iyiyi kötüden ayırma yönünden içsel bir özgürlüğe kavuşur.

Yaşamda karşılaşılan olay ve olgularda sadece tek bir doğrunun olamayacağını bilen Mason, hak çekiciyle vicdan kalemini kullanarak, ahlakını bir cetvelin ölçüsüne, adaletine ve dengesine ulaştırır.

Ham Taş artık o eski hamlığından kurtulmuş, nefsinin efendisi olarak faziletli, akıl cevherini keskin bir sezgisel zekâya dönüştürmüş bir şekilde, basiretli ve vicdanında adaletli olarak hikmete ulaşabilir, yani ruhunu Yaradana yaklaştırabilir.

Son cümlelerde sık olarak **Vicdan** sözcüğünden bahsettim. "V.I.T.R.I.O.L." sembolü ile **Vicdan** arasında, derinlik bakımından bir hayli benzerlik olduğunu düşündüğüm için, aklımın ve bilgimin elverdiğince bu iki kavramı aynı konuşma içinde ele almaya devam edeceğim.

J.J. Rousseau şöyle demiş:

"Vicdan! Vicdan! İlahi içgüdü, ölmez ve ilahi seda; cahil ve görgüsüz olanların, zeki ve hür insanların en emin KILAVUZU; hayır ve şerrin hata yapmaz hâkimi... Sen olmasan, bizi hayvanların üstüne yükseltecek kuvvet ne olurdu acaba?"

Vicdan kelimesinin etimolojisine baktığımızda Arapça bir kelime olduğunu görmekteyiz. "Bulmak" manasına gelen Arapça kelimenin masdarı olarak kullanılmaktadır. Ancak sözlükler bu kelimeye sadece "bulmak" anlamını vermekle yetinmemiştir. Kelimeye verilen kök anlamların en ilginçlerinden biri de "Tefekkür yoluyla Allah'ın varlığını bulmak"tır.

Zaten, "V.I.T.R.I.O.L." sembolü de bizi, o yüce hakikate yönlendirmiyor mu? Bir başka yoruma göre ise vicdan, Arap dilinde geçerli olan vezinlerden "Fu'lan" veznine girmiş bir isimdir. Bu yoruma göre vicdan, bütün unsurlarıyla "doğuştan bulunan" manasına gelmektedir.

Rousseau ve Descartes gibi filozoflara göre vicdan bir nevi içgüdüdür, doğuştandır ve yanılmaz bir yargıçtır. İnsanı diğer canlılardan ayıran özgürlüğü olarak, onun doğal dürtülere karşı koyabilme yeteneğini

göstermektedir. İnsanı hayvandan ayıran özellik, onun anlama yetisine sahip olmasından çok "özgür" olmasıdır. İnsan özgür bir varlık olduğu için ahlakî bir varlıktır.

Başkaları hakkında tereddütsüzce hüküm vermemiz ve bir işi vazife olarak görmemiz gibi davranışlar insanda doğuştan mevcuttur. İyi ve kötüyü ayırt etme konusunda, vicdan yanılmaz bir yargıç gibidir.

Vicdanî bir gelişme göstermemiş toplumlarda ahlakî bir gelişmenin olması da mümkün değildir.

Vicdan, eğitim ve tecrübenin eseridir. Örneğin, kendini severlik duygusu, hayat tecrübesi arttıkça, insan toplumun mutluluğu için çalışmanın kendisini de mutlu edeceğinin farkında olmaya başlar ve karşılık beklememe duyguları gelişir.

Eğitim ve tecrübe, "doğal yeteneği" meydana çıkarmaya yarar. Dolayısıyla vicdan, ruh varlığımızın uzun evren yolculuğu sonucunda elde ettiği bilginin bir sezgi halinde ortaya çıkmasıdır. Bilgi nedir diye soracak olursak? Bilgi, Bilenle Bilinen, yani özne ile nesne arasında kurulan bağın sonucunda açığa çıkan bir üründür.

İyi ve kötüyü ayırabilmek için yalnızca içgüdüler ve duygular yeterli olmaz, bilmeyen insanın iyiyi ve kötüyü bilme şansı da yoktur. Bu nedenle bilgi ve vicdan, ayrılmaz bir ikili olarak birbirlerini tamamlar. Demek ki vicdan bir "gösterge" gibi çalışmakta ve bireye daima belirli bir yönü işaret etmektedir. Bu yön, ruhun kendi çabası ile izlenecek bir tekâmül yoludur. Bu kadar önemli olan bir olayı yöneten kuvvet vicdana verilmiştir.

Vicdan öz varlığın içinde cereyan eder. Böylece vicdanın temposu dışarıdan alınacak bir niteliği kendinde bulundurmaz. Vicdan ve Öz bilgi yan yana bulunur.

İnsan ruhu belirli bir anlayış ve kavrayış kudretine ulaşmadıkça, vicdan ruhun tekâmülüne faydalı olmaktan uzak kalır. Kişi; kurallar, yasalar ve şeriat altında, zorla ve çoğu kere yaptıklarının nedenini bulamayan bir robot gibi yaşar. Hâlbuki anlayış ve kavrayış bilgiyi davet eder. Bireyde kıyaslamayı, akıl yürütmeyi bilgi sağladığına göre, vicdanın iş görmesi (Örneğin iyi ve kötüyü ayırt etmesi) bilgiye bağlı kalmaktadır. Bundan dolayı vicdanın sesi anlayışımız oranında işitilir ve anlayış ve algılayış kudretimizle de birlikte tatbik edilir.

Gençliğimden beri kimin söylediği bilinmeyen anonim deyişlere ve deyimlere çok fazla ilgi duyan ve değer veren birisiyim. Zira bunlar geçmişte yaşanmış olan olayların sonuçlarına göre ortaya çıkan gerçekler veya bazı bilge kişilerin kendini ve toplumu geliştirme amaçlı söylemiş oldukları deyişler ve kullandıkları deyimlerdir. Konumuz vicdan olunca, vicdan ile ilgili söylenmiş bazı deyişleri ve deyimleri araştırdım. İşte bunlardan birkaç tanesini sizlere sunuyorum:

- Kapanmayan tek yara vicdan yarasıdır
- Vicdan azabı, insanın içinde bir Cehennemdir
- Nefsinin öğretmeni, vicdanının öğrencisi ol
- Vicdan azabı duymak
- Elini vicdanına koyarak söylemek
- Vicdan muhasebesi yapmak gibi

Vicdan aynı zamanda içimizdeki adalet terazisidir. Koruyucu bir rehberimizdir. Her bireyin vicdanı kendisine özgüdür.

İnsan önce kendini düşünen bir kimse iken, daha sonra başka seviyede ailesini de düşünmeye başlar. Giderek geliştikçe başkalarını da düşünmeyi sürdürür. Bunun sonucunda başkasının uğradığı bir haksızlığı kendine yapılmış hisseder, onun sıkıntılarını çeker. Böylece vicdan da ilerlemesini sürdürmeye devam eder. Artık öyle bir hale gelir ki, kendisiyle başkalarını ayırt etmeden ilerler. İyilik ve kötülük anlayışı değişmiştir. Kendisi değişmiştir. Vicdanı değişmiş ve gelişmiştir.

Nefs ile ilgili her türlü duygu ve düşüncenin, yani intikam, kıskançlık, öfke, hırs, nefret, acımasızlık, anlayışsızlık gibi, kökünde nefs ile ilgili olan kötü niyetlerden, vicdanlı hareketlere geçmenin öyle kolay olmadığını da belirtmekte fayda var. İnsanın kendi kendisini tanıma gayreti içinde gerçekleşen nefs eğitimi ölçüsünde, vicdanın sesinin gürleşeceği ifade edilmiştir.

Bu görüşten çıkan sonuç vicdanın aktif hale getirilmesi, onun hemen hemen zıttı konumunda olan nefsaniyetin yani bencilliğin inceltilmesine bağlıdır. Bu nedenledir ki, bütün var gücümüzle uyumsuz ve ham tarafımız olan nefsimizle yaptığımız savaşımızı kazanmak zorundayız.

Bu savaşta vicdan ile akıl prensipleri paralel götürülmelidir. Ancak vicdanla ilgili bir durumu, hareketi, tutumu akıl ile yozlaştırmamak gerekir.

Vicdanın sesini engelleyen unsurlar ortadan kaldırıldığında, o kendiliğinden duyulur hale gelecektir. Bir hareketin vicdanî olup olmadığını anlamak üzere, bunun içinde **"Samimiyetin"** ve **"İyi niyetin"** olup olmadığına bakmak gerekir. Kişi bazen nefsî hareketlerini vicdanlı hareket de zannedebilir. Vicdan, gitgide, kendisine has olan sahayı elde eder. Dinî ve ahlakî emir, kural ve yaptırımlardan ayrılarak "özel bir mevki" almak yolundadır. Bu özel mevki bireyin içyapısı ve anlayışı olmaktadır. Böylece, vicdan "manevileşmekte" ve yaptırım gücü doğrudan bireyin iç bünyesinden fışkırmaktadır.

Vicdan, hayatın maddî ve manevî faaliyet sınırlarını belirleyen bir rehberdir. Maddî yaşayışla manevî yaşayışı dengede tutar. Manevî tesirin maddede pozitif şekilde ortaya çıkmasını ve yeteneklerin gelişmesini sağlayıcı faaliyetleri düzenler. İnsanın maddî ve manevî hayatı birbirine girmiş durumdadır. Bu yüzden birini yaparken bir diğerini de yaparız, ama farkında olmayız. Gerçek de budur, madde ile ruhun, yani psişik varlığın birlikte bulunmasıdır. İnsan bu birliğin, dünya ortamında en mükemmel şeklidir. İnsan bir elinde maddî, diğer elinde manevî etkileri taşıyabilecek güçte bir varlıktır. Buradaki denge unsuru daima vicdandır.

Sesi duyulur hale getirilmiş bir vicdan, insanın en büyük yol göstericisidir. İşte bütün bunlardan dolayı dinlerde, felsefelerde, inisiyatik öğretilerde vicdan için ve vicdana göre hareket edilmiştir. Bu sezgi tarif edilemez, sebebi hakkında açık bilgi verilemez, sistemli tarzda ortaya konulamaz ve akıl ile kavranamaz. Sezginin nedeni ve niçin'i aranmaya başlandığı zaman, pratik aklın nefs ile ilgili müdahalesi sonucu hırpalanır, sönükleşir ve gittikçe zayıflar.

Genellikle bütün sezgilerin, fakat bilhassa vicdan kanalıyla gelen sezgilerin zapt edilmez bir hamlesi vardır. Bu hamle karşısında insan tarif olunamaz bir sevinç ve saadet duygusu içinde kalır. Bu sezgi bir anda her şeyin odağı olur ve kişi onun doğruluğunu, iyi ve üstün oluşunu şüphe etmeden kabul eder.

Yaptığımız hareketlerde, söylediğimiz sözlerde "adalete" uyup uymadığımızı araştıran, bizi tereddütte bırakan vicdanımızın sesidir.

Böylece hareketleri, düşünceyi, istek ve arzuları kontrol altına almaya ve onları denetlemeye özgü bir devre başlar.

Vicdan özgürlüğüne sahip olmayan bireylerin oluşturduğu toplumda, gelişme ve ilerleme yolunda büyük sıkıntılarla karşılaşılır.

Geleceğin yeni insanlık toplumunda, uygarlığın en büyük ölçüsü "Özgürlüğü" olacaktır. Gerçek kurtuluşa insanlık vicdan özgürlüğüyle kavuşacaktır. Vicdan özgürlüğü, ruhun madde karşısındaki zaferidir. Çünkü herkesin rehberi, yol göstereni kendi vicdanıdır.

İç özgürlük, maddeyle sıkı sıkıya olan bağlılıkların, bencilce eğilimlerin, duyarsızlığa yol açan her türlü üstünlük duygularının terk edilmesiyle meydana gelir. Bu içsel özgürlüğü nasıl oluşturacağımız, cevaplandırılması gereken ilk sorudur. Önce içsel özgürlüğümüzü engelleyen unsurların üstünde durmak doğru olur.

Ne yazık ki, pek azımız içsel anlamda tamamen özgürüz. Çünkü anne ve babamızın, toplumun, çevremizde egemen olan kültürün, inançlarımızın, tartışmasız kabullendiğimiz gelenek ve göreneklerimizin, siyasi eğilimlerimizin vb. üstümüzdeki etkilerinin farkında değiliz.

Farkında olabilmek tüm bunların üstümüzdeki etkilerini anlayıp bunlardan özgür olmak yani özgürlüğe kavuşmak, derin bir iç görü, derin bilgi ve uğraş gerektirir. Çoğu zaman bu etkilemeye karşı çıkamayız. Çünkü gelecek tepkilerden çekiniriz.

Aslında çoğu birey dünyaya içsel anlamda özgür olmayan insanların oluşturduğu çevrede doğduğu için, gerçek içsel özgürlüğün ne demek olduğunu bilmeden yaşar ve bilmeden ölür.

Terbiyenin kişilik üzerindeki etkisi bilinen bir gerçektir. İyi bir aile ortamında yetişmiş, iyi terbiye almış bireyler, diğerlerine göre vicdanî anlamda daha hassastır. Vicdan herkeste aynı kuvvette değildir; bazı kimseler büyük bir suç işledikleri halde vicdanları onları fazla rahatsız etmez. Bazıları da en ufak bir kabahat işleyince büyük bir suçluluk duygusuna kapılır.

Şimdi gençliğimde yaşadığım ve hâlâ aklımdan çıkmayan bir olayı kısaca aktarmak istiyorum. 1960'lı yıllarda 13–14 yaşlarında Alman Lisesi'nin orta kısmına devam ederken, o zamanlar okul sabah 8'de başlardı.

Yaşadığım Levent semtinden okulun bulunduğu Tünel semtine saat 8'den önce gelebilmek için, her sabah 7.15'te Levent'ten hareket eden İ.E.T.T.'ye ait "Talebe otobüsü"ne binmek gerekirdi. 9 yıllık Alman Lisesi hayatımda bu otobüsü 1 veya 2 kere kaçırmıştım.

O dönemde Levent'ten Tünel'e gidişin tek alternatifi, Taksim'e kadar bir başka otobüsle gelmek ve oradan da Tünel'e kadar yürümekti. Talebe otobüsünü kaçırdığım orta okul sıralarındaki o günü hiç unutamam. Taksim'e kadar bir başka otobüsle gelmiştim. Taksim'den Tünel'e yürürken İstiklal Caddesinden değil de, arka sokaklardan koşar adımlarla yürüdüğümü çok iyi hatırlıyorum. Sanki yollarda beni gören herkes benim okula geç kaldığımı biliyor zannediyordum. Bu nedenle okula bir an önce ulaşmak için, arka yollardan hızlıca giderek, daha az kişi ile karşılaşmaya çalışmıştım.

Şimdi hâlâ düşünüyorum... Bu yaşadığım okula geç kalmanın verdiği bir suçluluk duygusu mu, yoksa vicdanın rahatsız olması mıydı? Takdiri sizlere bırakıyorum…

Vicdanın kıymeti çok büyüktür. Nasıl olmasın ki, vicdan bir ilahî hediyedir, ruhtan kaynaklanan bir güzelliktir, insana hak ve hakikati gösteren manevî bir rehberdir. Ancak vicdan yanılmaz değildir. Vicdan bize bütün ahlakî vazifelerimizi gösteremez, bizim nelere karşı sorumlu olduğumuza kendi başına hükmedemez. Hele vicdan çok kere bazı sebepler tesiriyle bozulup, hataya düşerek, git gide sönük bir hale gelebilir. Nitekim bazı kimseler, kötülüğü iyiliğe tercih eder, sapkınlığı doğru yol zanneder, en erdemli hareketleri alaylı gülüşlerle karşılar.

İşte bu kötü huylu insanlar da kendilerinin bir selim vicdana sahip olduklarını iddia eder, kendi vicdanlarına yaptıkları hareketlerin uygun olduğunu söylemekten çekinmezler.

Günlük yaşamda yanlışlıkla "Vicdanımın sesi beni rahatsız ediyor" denmektedir. Oysa vicdanın sesi insanı asla rahatsız etmez, tersine mutluluk verir. Çünkü o ses, nefs dediğimiz bencilce duygularla bir anlamda çarpıştıktan sonra, bizde ortaya çıkmış olan varlık sesimizdir. Vicdanın tadına varmak için nefsten sıyrılmak gerekir. İkisi bir arada olmaz. Thomas'ın İncil'indeki veciz ifade gibi "İki efendiye birden kölelik edilmez".

Tekris Töreninde adaya Tefekkür Hücresinde sorulan sorulardan birisi de **"Nefsinize karşı vazifeleriniz nelerdir?"** sorusudur. Adayın bu soruya vereceği cevap çok önemlidir. Nefsinin esiri olmadığı yönündeki cevabı, taşını yontmaya müsait olduğunun ilk işareti olacaktır.

Tekris Töreninde II.Nazır derecenin avadanlıklarını anlatırken "Erdem ve vicdan çekiç gibi pürüzleri giderir" demektedir. Masonun, bencillikten kurtulup içsel özgürlüğünü kazanması için erdem ve vicdan sahibi olması gerekir. Gerek erdemlerimiz ki bunlar dürüstlük, hoşgörü, alçak gönüllülük, vefa, sadakat vb. ve gerekse vicdanımız sayesinde egolarımızdan kurtulabiliriz.

Dilerim tüm insanlar er ya da geç bu içsel özgürlüğe kavuşur.

KAYNAKLAR

- Kemal Gönenç Kardeş'in konuşması
- Akın Candan Kardeş'in konuşması
- İnternetteki bazı sitelerden alıntılar
- Çırak Derecesi Ritüeli

ZAMANIN DURDUĞU YER

Murad BABADAĞ

Old Testament, Exodus III.1-6, reads; "Do not approach here, take off your sandals, because the land where you stand is a holy land." Thanks to this warning, it was declared that there were some places different and separate from other "places" that must be appreciated. Mankind is a mythomane. From the moment the mankind became homo-erectus and felt Angst for the first time, he tried to prevail over the dichotomy of temporality versus permanence by trying to exceed his own boundaries by binding his limited story to a limitless myth. In order to escape from running linear time on earth, he needs another universe where time does not pass in a linear way.

The unique universe, where he can get out of the temporality and relativity of daily life is a "place" that he describes as "holy", and excluded from time. In order to live in the ancient times, when his ancestors used to live (ab origine, ab initio) and everything was excellent and ignoring and repealing historical non-religious time, he wanted to jump into a sacred time and place.

"Oğul şunu bil ki,
Sürgünün gerçek nedeni
meyveyi tatmak değil,
sınırı geçmekti"
İlahi Komedya /Cennet XXVI.115-17

Eski Ahid'in Çıkış bölümünde 3.Bap'ta 1'den 6'ya "Buraya yaklaşma, ayağından çarıkları çıkart çünkü durduğun yer kutsal bir topraktır" der. Bu uyarı sayesinde diğer "yer"lerden ayrı ve değişik, farklı değer verilmesi gereken yerlerin var olduğu ilan edilmiştir. İnsanoğlu mitoman'[1]dır.

1 *Mitoman: Psikolojide yalan söyleme hastalığı, yazıda mitoloji tutkunluğu anlamında kullanılmıştır.*

Geçicilik- kalıcılık dikotomisini[2] homo erectus olduğu ve Angst'ı[3] ilk hissettiği an'dan itibaren, kendi sınırlı hikâyesini sınırsız olan bir hikâyeye bağlayarak aşmaya çalışmıştır. İçinde bulduğu yerkürede işleyen doğrusal zaman'dan sıyrılabilmek için zamanın doğrusal olarak yaşanmadığı başka bir evrene ihtiyaç duyar. Günlük hayatın geçiciliğinden ve izafiliğinden sıyrılabildiği tek evren "kutsal" olarak tanımladığı, zaman'dan münezzeh bir "yer" dir. Atalarının yaşadığı zamana (ab origine, ab initio) her şeyin mükemmel olduğu o anlara dönmek ve o anları yaşayabilmek için tarihsel dindışı zamanı yok sayıp ilga ederek kutsal bir zamana ve yer'e sıçramak istemiştir.

Zamanın bir noktasında yeryüzüne düşürülen insan, sınırsız topografyada ve sınırlı zaman diliminde kendini boşlukta, kaybolmuş ve yitmiş hisseder. Kendini tanımlayabilmesi için çevresini ve bulunduğu zaman dilimini veya geldiği yeri, kaynağını tanımlaması gerekir. Bu durumda da bir "ilk an" tarifine ve bunun ortak kabulüne ihtiyaç duyar. İşte ortak zihinde biriktirilen bu hikâyenin tamamı mitolojidir. "Mitoloji kutsal tarihtir, ilk atalarının eylemlerini ve hayatı karşılayışlarını içerir ve her zaman bir "yaradılış"la ilgilidir. Bir şeyin nasıl yaşama geçtiğini ya da bir davranışın, bir kurumun, bir çalışma biçiminin nasıl yaratılmış olduğunu anlatır. Bu özelliğinden ötürü de mitler insana özgü her anlamlı eylemin örnek tiplerini oluştururlar." (M.Eliade/Dinler tarihine giriş) Eliade, kutsalı insanın tarihinde bir evre olarak değil, yapısının bir parçası olarak açıklar. Dolayısıyla ona göre kutsal, insanlık sürecinde geçilen bir ara aşama değildir. İnsan zihni bu unsurları geride bırakamaz. Kutsal, bizzat insan bilincinde içkin bir unsurdur, bir yapıtaşıdır. Tam bu noktada kutsal'ın tarifini yapmak gerekir. Kutsallık bir aşkın durum olsa da illa bir Tanrısal referans gerektirmeyebilir. Kutsal'ın içinde tecelli ettiği nesne-bu bir ağaç, taş, kaya olabilir (ki bunların hepsi aynı zamanda bir mekân tarifi olabilir) dış görünüş veya yapısal olarak bir değişime uğramaz. Fakat artık kendisi olmanın haricinde bir anlam yüklenmiş olur ve yukarıda bahsedilen "ilk an" a ait bir hatırlatma ve/veya sembol yüklenir.

Artık o mükemmel an dondurulmuş olarak kutsalda mevcuttur. Birey geçicilik-kalıcılık çemberinden ancak doğrusal ilerleyen zaman diliminden

---

2 *Dikotomi: Birbirinin zıddı olan ancak biri olmadan diğerinin de bir anlam ifade etmeyeceği şeyleri anlatan sosyal ve siyasal bilim terimi.*

3 *Angst: Belirsizliğin sebep olduğu hal, Heidegger'e göre insanın kendi ölümüyle tanışması için gereken hazırlık.*

kaçılarak ulaşılan o dondurulmuş an'da varlığını yeniden kurarak kurtulur. Kutsal'ın tezahür ettiği mekânın zamansızlığı, böylece zamanda yolculuğu mümkün kılar. Arapça mekân kelimesinin kökü olan ***kevn*** yapısının "olmak" anlamına gelmesi de bu noktada manidardır ve duruma uygundur. Gerçekte ancak orada ve o an'da "olunur". Olmak, zaman ve mekân içindeki doğrusal ve kesintisiz değişimi tarif ederken, kutsal mekân zamansız bir uzamı ve varlığı tarif eder. Bu alan, kutsalla buluşulan, dindışı dünyadan ve onun günahlarından arınmış bir mekândır. Kutsal mekân deneyimlerinin ayırt edici özelliği kutsalla temasa geçmeye imkân vermesidir. Buradan anlıyoruz ki (Eliade'nin de vurguladığı gibi) "ilk an" deneyimleri bir kerelik değildir, yani bir sefere mahsus olarak yaşanarak bitmez. Bazı eylemlerle bu anlara geri dönülür ve tekrar tekrar yaşanır. Bu an'lar "şimdi" haline getirilmiş, bir ilksel efsanevi zamandır. (M.Eliade/ Kutsal ve dindışı. s.48)

Dünyanın ilk varoluş anının saflığı yeniden kazanılması için akışkan zaman durdurulur. Ancak insan her anını kutsalla birlikte yaşayamaz, bunu istese de yapamaz. Bu zamansal geçiş bir yüktür, bu yükü taşımak ancak başka bir aşama veya hal içinde mümkün olur. Dolayısıyla ara ara kutsal mekânda ve onun dondurulmuş zamanında, izafi zamandan bağımsızlaşan insan, her seferinde dindışı zamana geri döner/dönmek zorunda kalır. Dondurulmuş ilksel an'ı yaşamak isteyen insan, yaradılış anının düzenin ta kendisi olduğunu ve zamanın kaos'a doğru ilerlediğini düşünürken, tüm yaşamını doğrusal zamanda yaşayan dindışı insan için durum tam tersidir. Sistem "ordo ab chao" yani kaos'tan düzene doğru ilerler. Karmaşadan düzene doğru yönlendiren araç ise insanın aklıdır. Bu iki zıt yaklaşımı özetlemek gerekirse, şöyle bir formül kurmak mümkün olabilir; İnsanlar, "ilk an"a kutsiyet verenler ve "şimdiki an"a kutsiyet verenler olarak ikiye ayrılabilirler. İlk an aşkın bir referans içerirken, şimdiki an'ın referansı doğrusal zamanda ve o an'ın içinde kurulur. Bu tez'e istinaden şu açıklamayı da yapmak mümkün; dindışı insan doğrusal zamanı içinde var olunacak tek yaşam biçimi olarak kabul etmiş, kendini tarih içinde belirlemiş, sadece tarih içinde var olmaya karar vermiştir. Dindışı insanın anlayışı ve bilinci açısından bakıldığında zaman tekdüzedir, mekân homojen ve olağan, nesneler ise değerler açısından nötrdür. Dindışı insan, dindar insanın hiyerofani[4] olarak algıladığı

4 Hiyerofani: Hiyero (hiero) ve fani (phany) kelimelerinin birleşmesinden türetilmiş kelime. Hiyero kutsal manasına gelmekte Antik Yunancada. Fani ise tezahür etmek, ışık saçarak ortaya çıkmak gibi manalara gelmekte.

şeylerde yalnızca doğal nesneler görmeye meyillidir. Dolayısıyla kutsal mekân kendini diğer topografyadan ayırırken, dindışı mekân kendini "yer" olarak kurar ve bu "yer" doğrusal zamanın en belirleyici unsuru olan "şu an"la ve dolayısıyla "burada" ile bağlantılıdır. Dindışı mekân sırf bu özelliği sebebiyle bile geometri ve topoloji terimleriyle tanımlanabilir. (C.Norberg-shultz, Genious Loci)

Kutsal mekân da, dindışı mekân da bir referans'a ihtiyaç duyar. Bu nokta her ikisi için de sabit bir noktadır. Kutsal mekân'da bu referans aşkın bir varlığın sembolü veya yansıması olarak düşünülebilecek iken ve birey yalnızca aracısı görevindeyken, dindışı mekânın tek referansı bireyin ta kendisidir. Bir dayanak noktası, bir sabit nokta olmadan hiçbir şey başlayamaz ve yapılamaz. Kutsal mekân için bu sabit nokta "axis mundi[5]"dir ve doğal olarak o da aşkın bir referans olarak gökyüzü, yeryüzü ve yeraltını taşır ve birleştirir. İlginç olan şu ki, kutsal mekân hiçbir zaman kendini tam olarak ifşa etmediği gibi, profan[6] da diyebileceğimiz dindışı mekân da hiçbir zaman kendini tamamen kutsala dönüşüme bırakmaz. Zaten bir varlık tümüyle kendisini ifşa ediyor ve ele veriyorsa onun sonsuzlukla ilgisi olamaz. Özellikle örtünmeyi seven, utangaç bir varlıktan bahsediyorsak aslında kendini açmak için özel bir aracıyı bekleyen bir gerçeklikten bahsediyoruz demektir.

Hiyerofani kendini açığa çıkarabilmek için bu dünyaya ve üzerindekilere muhtaçtır. Bu vacip olanın (necessaire), arızi olana (contigent) muhtaç olması ikilemidir. (M.Eliade/Din ve Fenomenoloji.s.71) Bu ikilem'in özü bu iki kavramın arasındaki sınırda yatar. Kutsal tezahür edebilmek için nasıl ki doğaya ihtiyaç duyar, aynı şekilde yazının en başındaki örnekte de görüleceği üzere yine kutsal kendini gösterebilmek için ayrıca bir aracıya da muhtaçtır ve o aracı bireydir. Bu şekilde düşündüğümüzde birey aslında ***axis mundi***'nin ta kendisidir. Paul Auster'in "*Yanılsamalar"* kitabında kullandığı örnek üzerinden düşünecek olursak, insanın olmadığı yağmur ormanlarında bir ağaç düşse, o ağacın düşüşüne bir aracı olarak insan şahit olmadığı için o ağacın düşmüş olduğu gerçeği anlamsızlaşır. Bu mantığın devamı bizi şu sonuca götürür; (belki de) kutsiyet dünyanın/evrenin her

5 *Axis Mundi: Dinlerde ve mitolojilerde yer ile cennet ve cehennem gibi ya da Tanrı/tanrıların ikamet ettiği yer arasındaki ilişkinin sağlandığına inanılan yer.*

6 *Profan: Evren içerisindeki her şey için kutsal olan ve kutsal olmayan şeklinde yapılan bir ayrımda kutsal olmayan.*

noktasında ve her anında kendini ifşa etmeye hazır olarak bekler, hatta bir tür yayın yapar ancak arayüz/aracı olabilecek zihin yapısındaki birey zamanın bir noktasında ve (tesadüfi) bir yerde kutsiyet akımına maruz kalır ve aracı olarak "gösteren, işaret eden" görevini yerine getirir. Umberto Eco'nun da vurguladığı gibi evrensel alegorizm evrene kurmaca ve sıradışı bir tarzda bakmayı temsil eder, nasıl göründüğü değil ne'yi ima edebileceği önemlidir. Doğa, doğaüstü evrenin büyük bir alegorik temsilidir. Aynı tarzda, aynı emirde ve aynı yaratıcı güç tarafından yaratılan evrenin homojen olmayıp bazı yerlerin ve bazı zamanların ontolojik anlamda bir farklılığa ve üstünlüğe sahip olduğunu açıklamak felsefi anlamda izahı zor bir tanımlamadır. Ayrıca bazı inanç biçimlerine göre yeryüzündeki her nokta ve varlığın her anı kutsal varlığın tecellisidir.

Kutsal, yeryüzünde aranıp bulunmayı bekleyen izler bırakmış sayılır. Aracı bireyin üzerine düşen bu terkedilmiş, çok anlamlı izleri cesaretle açığa çıkarmak ve sahip çıkmaktır. Tabii şunu da kabul etmek gerekir; örgütlü maneviyat türlerinde, yaratan ile yaratılmış olanın karşı karşıya geldiği mekânda korkunç bir asimetri açığa çıkar. Bir yanda var olanların tümünden sorumlu ve her şeye gücü yeten bir güç, diğer yanda aciz ve haddimi aşarım korkusuyla kıvranan, çekingen bir aracı tiplemesi yer alır.

Pekiyi, bu açıklamalardan sonra akla şu soru gelmiyor mu; kutsal görünmeye neden ihtiyaç duyar? Birey açısından bakacak olursak (başka da şansımız yok zaten), suretsiz bir dindarlığın var olması, yaşamda bir yer sahibi olması zordur. Öte taraf gözlerden uzak tutulmamalı, unutuluşa terk edilmemeli, sürekli teşhir edilmelidir. Kalabalık insan toplulukları dünyevileşemeyen bir maneviyata sahip çıkmazlar. (Ö.Taburoğlu, Dünyevi ve Kutsal, s. 121)

Yazının başında mekân'ı tarif ederken kullandığımız *sınır* kavramını da tarif etmek gerekir. Örneğin bir ağaç altını mekân olarak tarif ettiğimizde, ağacın yapraklarının hizasını o mekânın sınırı kabul ederiz çünkü mekân boşluğa sınır getirir, böylece bir alan tarif edilir. Aynı şey kutsal için de gereklidir. Bir yerin kutsallığından bahsediliyorsa o yer'in sınırları çizilebilmelidir. Kutsal'ı kutsal olmayandan ayıran bir eşik olmalıdır. Ancak bu sınırı kim çizer, kutsal kendini belirli bir alan veya nokta da mı tezahür ettirir?

Yunanlıların dediği gibi aslında sınırda bir şeyler var olmaya başlar. Sınırlar da içerden çizilir ve sınırın dışı güvenli olmayan alandır. Tam

bu noktada "kutsal" kelimesinin etimolojik yapısını incelersek bir ipucu bulabiliriz. "Kutsal" kelimesi Türkçe kut köküne sel-sal eklenmesiyle oluşturulmuştur. Anlamı, fırsat, hayır, ***bereket***'tir. Arapça'da ise kutsi kelimesi q-d-s kökünden türemiştir, İbranice esaslıdır ve anlamı eksiklikten arındırma, ***temizleme***'dir. Dolayısıyla anlaşılan o ki; sınırın dışı temiz, arınmış veya hayırlı değildir, ancak dünya oradadır, her şey orada olup biter, hayat orada geçer, sınavlar orada verilir. Sınırın dışını keşfetme cesareti "ölümü göze" alma deneyimi ile elde edilir (*Hegel). Bu birey'in kutsalın sınırının dışında var olma mücadelesinin verildiği alandır, birey yorgun düştüğünde, arada, kutsal alana sığınabilir ancak tüm zamanını orada geçirmez, geçiremez. Ayaltı sakinleri, yere daha sağlam basabilmek için sonsuzluğa sınırlar çekerek, korku veren boşluğa anlamlar yükleyerek, rahatlatıcı bir zihin açıklığı kazanabilmelidirler. Verilen yaşam süresi ancak bu şekilde sürdürülebilir.

Sonuç itibariyle metin boyunca kutsal'ın mahiyetinin zamandan münezzeh olmayla doğrudan ilgisi gösterilmeye çalışıldı. Bu durumun en iyi örneği de Yunan mitolojisinde görülür. *Gaia* yeryüzünü simgeleyen, arzın tecessümü olan tabiat tanrıçası ve *Cronos*'un karısıdır. Cronos zaman tanrısıdır ve felsefi anlamda her varlığı kemiren ve yiyen bir mitolojik figürdür. Doğan her çocuğunun Cronos tarafından yenmesi yüzünden Gaia tekrar hamile olduğunda Girit'te İda dağında doğumunu yapar ve doğan çocuğu Cronos'tan saklar. Doğan çocuk *Zeus*'tur ve büyüdükten sonra titanlarla anlaşarak Cronos'u tahtından eder ve onun yerine geçer. Böylece zaman tanrısının hükmünü yok eder, artık zamandan münezzehtir. Kutsal olabilmek için *zaman* denilen zalim hükümdarın yok edilmesi gerekecektir. Zaman tarafından tüketilmemek için zamandan kurtulmak gerekir. Zamandan özgür olmak geçicilik çemberinin kırılması ve dolayısıyla profan'lıktan hiyerofan seviyesine yükselme, kutsal'ın doğrudan deneyimlenmesi anlamına gelmektedir. Bu durum doğası gereği sınırlı bir deneyimdir ve yine doğası gereği belirli bir mekânda yapılması gerekir. Kutsal mekân'ı tanımlayan tam da bu deneyimdir, ancak noktaya kadar anlatılan dikotominin özünde şu problem yatar: Zamanın miktarını arttırmak veya dondurmak (bu deneyimin sürekli yinelenerek tekrarlanması) yine aynı kavramın niceliği ile ilgilidir. Zamandan gerçekten münezzeh olmak zamanın varlığına rağmen içinde olunan akışın farkında olmaktır. Kaba bir tabirle zaman an'lardan oluşur, geçmiş, bir hatırlama şuurundan ibarettir, gelecek ise

umut etme prensibine dayanır. Dolayısıyla elimizde sahip olunan bir an da yoktur. Sadece akışın bütünü vardır ve ölçek olarak (ancak birey ölçeğinde sonlandığında) değerlendirilebilecek bir aralık vardır. Bu durumda bireyin yapabileceği en anlamlı davranış o akışın bütününü "yaşadım" diyebilmek için niteliğini arttırmak olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Eco Umberto: Ortaçağ estetiğinde sanat ve güzellik, Can Yayınları, İstanbul, 2012
- Eliade Mircea: Dinler tarihine giriş, Kabalcı Yayın Evi, İstanbul,2009
- Eliade Mircea: Kutsal ve dindışı, Gece Yayınları, Ankara, 1991
- Eliade Mircea: Din ve fenomenoloji, İz Yayıncılık, İstanbul, 2000
- Norbergshults Christian: Genius Loci: Towards a phenomenology of architecture, Rizzoli, 1991
- Taburoğlu Özgür: Dünyevi ve Kutsal, Metis Yayın Evi, Ankara, 2008

KARAGÖZ ve HACİVAT

Cem KARAGÖZLÜ

Turkish shadow theatre Karagöz & Hacivat, as a practical field of sociological critism, combined with art and humor, has been adopted and widely spread as a heritage of folklore. The origin of the shadow plays is accepted from southeastern part of Asia around Java to Anatolia. Turkish traveler Evliya Çelebi says that the play was first performed at the Ottoman palaces in the late 14th century. Karagöz & Hacivat play is played depending on the talent of an artist. Moving the design on curtain, voicing them, dialects or imitations are all made by the artist. The subjects of Karagöz & Hacivat plays are funny elements with double meanings, exaggerations, verbal plays, and imitating accents. There is always satire and irony.

"Perde kurdum, şem'a yaktım, meclis-i irfâna gel
Kıl temaşa dîde-i ibret ile ikana gel"

"*Perde kurdum, ışık yaktım, bilenlerin meclisine gel,*
İbret alan gözlerle seyret, kesin olarak bilmeye gel!"

Karagöz ve Hacivat oyunu izlemeyeniniz var mı? "İzlemedim" veya "İzledim ama üzerinden yıllar geçti" diyebilirsiniz. Belki de "Karagöz ve Hacivat çocuk oyunu değil mi?" diye karşı bir soru da yöneltebilirsiniz bana. Benim cevabım "Bence çocuk oyunu değildir" olacaktır. Neden diye soracak olursanız, **"Almasını bilene verebilecek bir dolu öğretisi, gülmesini bileni kahkahalara boğacak espriler saklıdır"** içinde.

Yaklaşık elli yıldır bir çocuk eğlencesi olarak ele alınan Karagöz, aslen yetişkinlere yönelik bir oyundur. Karagöz'ün toplum algısında giderek bu tür bir değişime uğraması, sanatçıları da çocuklara yönelik gösteriler

yapmaya yönlendirmiştir. Oysa bu temaşa mirası, kıraathanelerin, konakların hatta sarayların en seçkin eğlencesi olma onurunu yüzyıllarca taşımıştır. Karagöz sanatının yalnızca bir performans sanatı olmaması, aynı zamanda edebiyat, resim ve musiki ile sıkı ilişkisi, çok farklı bir birikim ve donanımı sanatçılarının önüne koymuştur. Günümüzdeki örneklerinde pek sık rastlayamadığımız bu bütüncül sanat yaklaşımı Karagöz'ü bugüne kadar ayakta tutan en önemli unsurdur. Öyleyse nasıl olmuştur da Karagöz hemen hemen sanatın bu temel alanlarını kucaklayan biçime ulaşmıştır? Üstelik hem resmin, hem musikinin hem de taklit sanatlarının tartışmalı olduğu İslam uygarlığında.

Türk seyirlik oyunları söze dayanan ve sözsüz oyunlar olarak ikiye ayrılır. Sözlü oyunlarda taklit en önemli yeri tutuyordu, başlıca çatışma ve kişileştirme yöntemiydi. Genellikle karşıtlıktan yararlanılıyordu. Söyleşen iki kişi arasındaki **"karşıtlığın"** vurgulanması en önemli öğelerden biriydi. Oyunlarda 'dişi konuşan' diye adlandırılan kişi karşısındakine nükte yapma fırsatını verir. Buna 'anahtar verme' denir. Karagöz'de Hacivat, ortaoyununda Pişekâr 'dişi konuşan' kişilerdir. Buna karşın 'erkek konuşan' diye adlandırılıp laf yetiştiren kişi, Karagöz'de Karagöz, ortaoyununda ise Kavuklu'dur.

Karagöz oyunları, eski tarz (kar-i kadim) ve modern (nev-icad) oyunlar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan birinci grupta yer alan ve sayısı 28 olan klasik oyunlar, eskiden Ramazan aylarında, Kadir gecesi hariç olmak üzere, her gece oynatılmıştır. Bilinen Karagöz oyunlarının sayısı daha fazla olması dolayısıyla, Karagöz ustaları, Ramazan ayları için bu oyunlardan 28 oyun seçerek kendilerine göre bir dağarcık oluşturmuşlardır. Modern oyunlar ise, bir kısmı klasik oyunların etkisinde bir kısmı ise döneminin özelliklerine göre yeniden yaratılmış oyunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karagöz izlemeye gittiğinizde, koltuğunuza oturduğunuz an, karşınızda saydam bir perde olduğu dikkatinizi çeker. Ne zamanki oyuna az bir zaman kalmıştır, pat diye bir ışık belirir perdenin hemen arkasında, peşi sıra gelen "nareke" sesiyle birlikte (Nareke; bir çeşit düdüktür ve zırıltılı sesi vardır) izleyicileri bir nevi sessizliğe davet eder. Hacivat tasviri de belirdi mi sahnede, bir gazel okumaya başlar ki, işte o dakika müzikle iç içe bir oyun izlediğinizin bilincine varırsınız.

Çoğunlukla bir oturuşta izlenilen oyunun çabucak bittiği kanısına varılsa da, Karagöz oyunu kendi içinde de net ayrımı yapılamayan dört temadan oluşur.

1. Mukaddime (Giriş/Öndeyiş): Öncelikle müzik eşliğinde perdeye bir göstermelik yerleştirilir. Göstermelik oyun ile ilgisi olmayan bir süs görüntüsüdür. (Kedi, saksı, ağaç vs.) Nareke sesini işittikten hemen sonra tefin vuruşuna uygun hareketlerle Hacivat perdenin sol tarafından içeri girer ve bir semai okumaya başlar. Semai bitince "Hay! Hak!" nidalarıyla başlayarak perde gazelini okumaya devam eder. Bu gazellerin her birinde **"Dünyanın faniliği, dış görüntüye aldanmayıp onun ardındaki gerçeği görmenin gerekliliği"** üzerine öğütler verilir. İlk temanın sonuna doğru Hacivat; "*Yar bana bir eğlence, aman yar bana bir eğlence!"* sözleriyle seslendikten sonra seyirciye, perdenin sağ tarafından Karagöz çıkagelir, Hacivat ile dövüşür. Sonrasında Karagöz boylu boyunca yere uzanır ve bir tekerleme söylemeye başlar.

2. Muhavere (Diyalog, Söyleşme): Karagöz ile Hacivat arasında geçen söz düellolarından oluşan bu bölüm gerçek oyun ile ilgili değildir. Bir nevi 'Fasıl' ismi verilen, asıl oyun konusuna girme hazırlıklarından oluşan bir temadır diyebiliriz. Muhavere'den gerçek oyun konusuna geçmek için Hacivat perdeden uzaklaşır. Karagöz de hemen arkasından şu sözleri söylemeye başlar: "*Sen gidersin de beni buraya pamuk ipliğiyle bağlamıyorlar ya! Varayım idgâha, dolaba, dilber seyrine, bakalım ayine-i devran ne suret gösterir*."

3. Fasıl (Asıl Oyun): Karagöz ve Hacivat'tan başka kişilerin de perde de gözüktüğü, belirli bir olayın anlatıldığı asıl bölümdür. Kısacası, oyunun oynandığı bölümdür. Karagöz oyunları bu bölümdeki oyunun adıyla anılır.

4. Bitiş: Bu bölüm Karagöz ile Hacivat arasındaki kısa bir konuşmadan oluşur. Fasıl bölümündeki olay gereği Karagöz ve Hacivat kılık değiştirmişse asıl kıyafetler ile tekrar perdeye dönerler. Karagöz, Hacivat'ı yine tartaklar ve Hacivat şu sözleri söyler:

"Yıktın perdeyi eyledin viran, varayım sahibine haber vereyim heman!"

Karagöz perdede yalnız kalır ve şu sözlerle oyuna son verilir:

"Her ne kadar sürçülisan ettikse af ola!!"

Perdeyi aydınlatan mumun sönmesiyle oyun sona erer.

Deriden yapılan tasvirlere arkadan vuran ışığın tasvirlerin gölgesini beyaz bir perde üzerine yansıtması temeline dayanan gölge oyunu, doğu kültürlerine özgü bir sanattır ve ortaya çıkışı hakkında değişik rivayetler vardır. Bir rivayete göre Çin hükümdarı Wu (M.Ö. 140-87) karısının ölümü üzerine derin bir üzüntüye kapılır. Şav Wong adlı bir Çinli, hükümdarın üzüntüsünü hafifletmek için sarayın bir odasına gerdiği beyaz bir perdenin arkasından geçirdiği bir kadının perde üzerine düşen gölgesini ölen kadının hayali diye sunar (Bizdeki Karagöz ve Hacivat efsanesine benzerlik dikkat çekicidir). Bir başka rivayete göre ise Hint'ten çıkmış 4. ve 5. yüzyıllarda Java'ya geçmiş ve buradan da Batı dünyasına yayılmıştır.

Gölge oyunu tekniğinin Türk toplumunda ne zaman kullanılmaya başlandığı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Bir görüşe göre Çinlilerden Moğollara, onlardan da Türklere geçtiği varsayılmaktadır. Daha sonra da Türk akınlarının istikametine paralel olarak Batıya gelmiştir. Bu tekniğin Türk halk kültüründe ortaya çıkışı ve ne zaman Karagöz ve Hacivat olarak biçimlendiği hakkında değişik görüşler vardır. Bunlardan en yaygın olanı Sultan Orhan devrinde (1324-1362) Ulu Cami'nin inşaatı sırasında Bursa'da geçmiştir. Cami inşaatında çalışan **"Demirci Ustası"** Kambur Bâli Çelebi (Karagöz) ile **"Duvarcı Ustası"** Halil Hacı İvaz (Hacivat) arasında geçen nükteli konuşmaları dinlemek isteyen işçiler işi gücü bırakıp onların etrafında toplanır, bu yüzden de inşaat yavaş ilerlermiş. Bu durumu öğrenen padişah her ikisini de idam ettirmiş. (Bir rivayete göre ise Karagöz idam edilmiş, Hacivat ise hacca giderken yolda ölmüştür). Daha sonra çok pişman olan padişahı teselli etmek isteyen Şeyh Küşterî başından beyaz sarığını çıkarıp germiş ve arkasına bir şema (ışık) yakarak ayağından çıkardığı çarıkları ile de Karagöz ve Hacivat'ın tasvirlerini canlandırıp nükteli konuşmalarını tekrar etmiş. O tarihten sonra da Karagöz oyunları değişik mekanlarda oynanır olmuş. Günümüzde de Karagöz perdesine Şeyh Küşterî meydanı denir ve Şeyh Küşterî Karagözcülüğün pîri kabul edilir. Yalnız burada üzerinde durulması gereken nokta şudur ki; Bursa'daki Ulu Cami Sultan Orhan döneminde değil, Yıldırım Bayezid döneminde olmasında tereddütler vardır. Dolayısıyla bu söylenti gerçek olamaz. Karagöz hakkında ilk kesin belge Padişah 3. Murad'ın oğlu Şehzade 3. Mehmed'in sünnet şölenini anlatan 1582 tarihli Surname-i Humayun'da rastlanır. Şenlik 52 gün sürmüştür ve şenlikler Padişah 3. Murad'ın emri ile kitap haline getirilmiştir.

D.T.C.F. Tiyatro Kürsüsü eski başkanlarından Prof. Metin And'a göre ise, 1517 yılında Mısır'ı fetheden Yavuz Sultan Selim'in Memluk Sultanı Tumanbay'ın Nil nehri üzerindeki Roda adasında asılışını hayal perdesinde canlandıran bir hayal sanatçısını, oğlu Kanuni Sultan Süleyman'ın da görmesini arzu ederek İstanbul'a getirmesiyle gölge oyunu Anadolu'ya girmiştir: "Türkler 16. yüzyılın başında perde gerisinden gölge yansıtma tekniğini Mısır'dan almışlardır. Mısır oyunlarında birbirinden kopuk sahneler bulunduğu için ilk başlarda Türk gölge oyunlarında da buna uyulmuştur. Ayrıca, Mısır gölge oyunlarında belirli, kalıplaşmış kişilere pek rastlanmaz. Nitekim 16. yüzyılda Karagöz ve Hacivat'ın adını pek duymayız. Böylece, Mısır'dan alınmış olan bu yeni oyuna zamanla Türk yaratıcılığı katılmış, çok renkli, hareketli bir biçim verilmiş, kesin biçimini aldıktan sonra da Osmanlı İmparatorluğunun etki alanı çevresinde yayılmıştır. Böylece gölge oyunu Mısır'a yani geldiği yere bu yeni biçimiyle dönüp yerleşmiştir. Nitekim birçok gezgin, 19. yüzyılda Mısır'daki gölge oyununu anlatırken, bunun Karagöz olduğunu, Mısır'a Türkler tarafından sokulduğunu ve çoğunlukla Türkçe oynatıldığını belirtmişlerdir. "

Sayın Prof. Metin And'ın bu görüşüne paralel olarak Cevdet Kudret üç ciltlik "Karagöz" kitabında şöyle yanıt vermektedir; "Geleneksel tiyatromuz üzerindeki çalışmalarıyla konuya yeni belgeler ve görüşler kazandıran değerli incelemeci Metin And, Geleneksel Türk Tiyatrosu adlı büyük eserinde gölge oyununun Türkiye'ye 16. yüzyılda gelmiş olduğunu ve Türkiye'de gölge oyununun varlığını kesin olarak gösteren kaynaklara da 16. yüzyılda rastlanmakta olduğunu ileri sürmüştür. Kitabın ön yazısında da söz edildiği üzere İbni İlyas adlı bir Arap tarihçinin eserine göre 1. Selim (Yavuz) Mısır'ı aldığı yıl (1517), Cize'de seyrettiği bir gölge oyununu çok beğenmiş, Memluk Sultanı 2. Tumanbay'ı nasıl idam ettirdiğini gösteren bu oyunu oğlu Veliaht Süleyman (Kanuni)'ın da görüp eğlenmesi için Mısır'lı hayalciyi İstanbul'a götürmek istediğini bildirmiştir. Metin And, bu belgeyi gölge oyununun Türkiye'ye 16. yüzyılda Mısır'dan gelmiş olduğu üzerine kesin bir kanıt olarak görmekte ve Türkler 16. yüzyılın başında perde gerisinden gölge yansıtma tekniğini Mısır'dan almışlardır demekte; 13. yüzyıldaki Mısır gölge oyunlarıyla 16. yüzyıldaki Türk gölge oyunları arasında ortak noktalar bulunduğunu belirttikten ve Mısır gölge oyunu tasvirleriyle Türk gölge oyunu tasvirleri arasındaki benzerliklere de işaret ettikten sonra 16. yüzyılda Türkiye'de gölge oyunu üzerine belgelerin birden bire artmış olması ve kukla için kullanılan hayal'i gölge

oyunundan ayırmak için hayal-i zıll veya zıll-i hayal deyimlerinin gene bu yüzyılda kullanılmış olmasının bu görüşü destekleyen kanıtlar olduğunu söylemektedir.

Karagöz oyunlarının başlarında okunan perde gazellerinde hem perdeye yansıyan suretlerin varlık nedeninin ışık olduğu, hem de bu oyunun Şeyh Küşteri tarafından kurulduğu sık sık vurgulanmaktadır. Bazı kaynaklar Şeyh Küşteri'yi aslen Horasan'ın Tüster şehrinde doğup (815), yetişmiş Sehl bin Abdullah Tüsteri olarak yorumlar. İlk mutasavvıflardan sayılan Tüsteri'nin raks ve musiki ile ilgili düşünceleri, sanatların İslam'la çatışması şöyle dursun, zikrin bir parçası olabileceği üzerine fikirleri, kendinden sonra gelen pek çok sufiyi etkilemiştir. Bunlardan en önemlisi Tüster'de öğrencisi olan "En-el Hak!" sözüyle ünlü Hallacı-ı Mansur'dur. Ancak gerek yaşadığı tarihlerin ne Karagöz tarihçesine uyması, ne de 16. yüzyılda yaşamaması, diğer yandan Tüsteri'nin bilinen yaşam hikayesinde Bursa'ya gelmediği kesindir.

Ancak günümüze aktarılmış oyun metinlerinde "Şeyh Küşteri" adı sıkça geçer, ayrıca tüm hayaliler oyun sırasında: **"Ehli hal olmayana bilmek muhal, pirimiz üstadımız Şeyh Küşteri eylemiş böyle hayal"** derler. Bazı kaynaklara göre de Şeyh Küşteri Horasan'dan Bursa'ya gelmiş, mutasavvıf, âlim bir şeyhtir. Bursa'da Karaşeyh mahallesine yerleşerek yüzlerce müride ders vermiştir.

Ünlü Hayali Küçük Ali Küşteri ile ilgili bir anıyı şöyle aktarır; Küşteri bir gün dersini bitirdikten sonra müritlerinden birisi sorar: "**Üstat bize, irşatlarınızla hak yolunu anlattınız. Biz bunlarla uhrevi alemi anladık. Fakat bu dünyevi alem ve hayat nedir?"**

Bunun üzerine Şeyh Küşteri başındaki sarığı çözerek, odanın bir köşesine bir perde kurar ve müritlerine dönerek: "Bu perdenin dört köşesi: Şeriat, Tarikat, Hakikat ve Marifet köşeleridir. Ayrıca her köşeyi üçer parçaya bölerek 12 bölüm yaptığımızda bunlar da 12 imamdır" der. Sonra perdenin arkasında bir meşale yakarak, elini perde ve meşale arasında tutar ve gölge yapar. "İşte şu gördüğünüz perde dünyadır. Arkasında yanan meşale ise ruhtur. Şu elimin gölgesi de cisimdir." der ve meşaleyi söndürür. Sonra meşale yani ruh sönünce de cisim yani gölge kaybolur. Bunun üzerine: "İşte hayat budur. Ruh sönerse cisim de yok olur. Yalnız baki kalan perdedir. Perde dünyadır. İşte insanlar bu perdede oynayan birer hayaldirler." diyerek tasavvuf felsefesini açıklar.

“Perde kurdum, şem’a yaktım gösteririm gölge hayal. Bir hakikat perdesidir perdemiz sanılmaya martaval.”

Karagöz oyununda okunan perde gazellerinden bazılarında bu ve benzer ifadeler geçer. Dört köşe perde üzerinde gösterilenlerin kuru kuruya bir eğlence aracı olmadığını, aslında tasavvufi hakikatleri dile getirdiğini anlatır.

“Bahçe” oyunundaki perde gazeli şöyledir;

Nakş-i sun’un remz eder hüsnünde rü’yet perdesi

Hâce-i hükm-i ezeldendir hakikat perdesi

Sîreti sûrette mümkündür temâşa eylemek

Hâil olmaz ayn-i irfâna basiret perdesi

Her neye imân ile baksan olur iş âşikar

Kılmış istilâ cihâna hâb-i gaflet perdesi

Bu hâyal-i âlemi gözden geçirmektir hüner

Nice kâra gözleri mahv etti sûret perdesi

Şem-i aşka yandırıp tasvir-i cismindir geçen

Âdemi âmed-şüd etmekte azîmet perdesi

Hangi zılla iltica etsen fenâ bulmaz acep

Oynatan üstâdı gör kurmuş muhabbet perde si

Dergeh-i Âl-i abâda müstakim ol Kemterî

Gösterir vahdet elin kalktıkça kesret perdesi

Açıklaması:

Görünen perdedeki güzellikler (Tanrının) yarattığı şekillerin sembolüdür Hakikat perdesi Tanrının ezeli hükmünden başka bir şey değildir. Dış görünüşte iç anlamı görme olanağı vardır, dış görünüş kalp gözüyle seyredenlerin gerçeği görmesine engel olmaz.

Gaflet uykusu perdesi dünyayı kaplamış fakat her neye iman ile (kalp gözü ile) baksan her şey aşikar olur.

Marifet bir hayalden başka bir şey olmayan dünyayı gözden geçirmektir.

Bu gaflet uykusu (dış görünüşe aldanma cahilliği) nice kara gözleri mahvetti.

Aşk mumuyla yanıp geçen tasvir senin vücudundur (perde arkasında yanan mumun görünür kıldığı tasvirler aslında seni temsil eder), bu perde (dünya) insanın bir süreliğine gelip geçtiğini temsil eder.

Hangi cisme sığınsan yok olmaz ki, sen asıl bu muhabbet perdesini kurup oynatan üstadı görmeye çalış (Her şeyin arkasındaki yaratıcıyı görmeye çalış).

Ey Kemterî (perde gazelini yazan kişinin mahlası), Muhammed soyunun dergâhında doğru ol, çokluk perdesi ortadan kalkınca birlik (vahdet-i vücud- tek varlık, Tanrı) görünür.

Tasavvuf; İslam'da ezoterizmin karşılığı olarak ele alınır. Tasavvufun karşılığı çeşitli disiplinlerde "Nirvana", "Yeniden Doğuş", "Aydınlanma", "Kalp Gözünün Açılması", "Arınma" ve "Kavuşma" gibi değişik adlarla tanımlanan ezoterik dönüşümün İslam dini içinde gerçekleştirilmesidir. Ezoterizm, tasavvufi ilimlerin üzerinde yoğunlaştığı bir sahadır. Ezoterik yaklaşımın özü; bireyin kendi kendini aydınlatmasındaki zorluklar nedeni ile bu kişinin bir disipline ve onu aydınlatacak bir grubun olması gerektiği olgusuna bağlıdır. Ezoterik öğretinin bu uygulamasına karşın mistisizm ve tasavvuf işte bu noktada uygulamada bir nebze ayrılabilir. Mistik kişi yani mutasavvıf, gizemci çoğu zaman elini eteğini dünyadan çekmiş bir "münzevi"dir, düzen ve denetimini tek başına kurar ve günlük yaşamın dışındadır. Gerçeğe "sezgi" yoluyla varır.

Oysa, ezoterizmde, kişi ancak **"inisiyasyona"** dayalı bir grup veya bir örgüt tarafından ışığa kavuşturulabilir. Ezoterik örgüt kişiye, öncelikle ruhsal bir etki aşılar, sonra bu etkinin üzerine bir **"öğreti"** kurmaya çalışır; bunu yaparken de belirli bir hiyerarşik yapıyı ve disiplini izler. Mistisizm'in bazen salt bireysel düzeyde kalabilmesine karşın, ezoterizm daima örgütsel bir yapıdadır. Aslında her iki uygulamada doğru yanları vardır. İçe doğuşlarla aydınlanma da mümkündür, ama disiplin olmadan bu aydınlanma hali korunamaz. İster ezoterik bir grupla çalışılsın, ister bireysel uygulama yapılsın sonuç hiç fark etmez.

Diğer yandan geçmiş dönemde bir çok Karagözcünün Bektaşi olduğu bilinmektedir. Bektaşilik hümanist esaslı bir öğretidir. Öğretinin odağında **"insan"** vardır. Amacı, İnsan-ı Kamil olarak tanımlanan, olgun, yetkin insana ulaşmaktır. Bu ise bir eğitim sürecini gerekli kılar. Bir taraftan İlahi aşkı kalplerinde duymaya başlayan, diğer taraftan da nefislerinin arzularına tutsak olmamayı öğrenen Bektaşi dervişleri, hakikat ehlinin davranışlarını göstermişler; Hacı Bektaş Veli'nin irşad ve tavsiyeleri doğrultusunda incinseler de incitmemişler, yetmiş iki millete bir gözle bakmışlardır. Hacı Bektaş Veli'nin tekkesinden aldıkları tasavvufi eğitim neticesinde olgunlaşmışlar.

Temâşâ-i hayâl erbabına özge temâşâdır

Meâli ehline mâlum olur ise de sırrı muammadır

Ne anlar cahil-i nâdân olan sırrı muammadan

Bakar zâhir gözüyle sanki mîr-atı mücellâdır

Verâsın fehm-ü idrâk eyleyen yârâna aşk olsun

Değildir ehl-i irfâna hafî zâhir hüveydadır

Misâl etmiş onu Şeyh Küşterî gülzâr-ı dünyâya

Anınçün sâbıka zıll-i hâyâl ile müsemmâdır

Ul-ül ebsâr olan çeşm-i faziletle nigâh eyler

Cihâna ibret gözüyle bakmayan zahirde âmâdır.

Açıklaması

Hayal (Karagöz) oyunu erbabının anlayabileceği bir oyundur.

Ki anlatmak istediği şeyi ancak o anlayabilir ama işin sırrı bilinemez.

Bilgisizler (kalp gözüyle görmesini bilmeyenler) ne anlar bu sırrı

Bir aynaya bakar gibi dış görünüşü seyreder.

Görünüşün ardındaki iç anlamı anlayabilen dostlara aşk olsun.

Bu anlam bilgili (kalp gözüyle görmesini bilenler) kişiler için ortadadır.

Şeyh Küşterî (perde gazelini yazan kişinin mahlası) onu dünyanın gül bahçesine benzetmiştir.

Onun için hayal gölgesi diye adlandırmıştır.

Görmeyi bilenler dünyaya bilgi gözüyle (kalp gözüyle) bakarlar.

Dünyaya ibret gözüyle bakmayanlar aslında kördür.

"Sır" anlayışı Masonları, sırlarını kıskançlıkla koruyan ve hiçbir uygulamanın veya ibadetin gizli tutulmadığı diğer tarikatlardan bu bakımdan ayrılan Bektaşi dervişlerine daha da yakınlaştırır. Aslında tarikatların da "sırları" vardır, ama bu tinsel (ruhsal) niteliktedir. İslam tasavvufunda keşfedilmeyi bekleyen "batıni şeyler" ancak tefekkürle bulunabilir ve her isteyen kişi tarikatların törenlerine katılabildiği için, bunların gizli veya kapalı cemiyetler oldukları söylenemez. Bununla birlikte İran'da herkesin giremediği kimi kapalı çevreler vardır. Ama sadece Bektaşilikte kelimeler ile ifade edilmez sır, gizli ibadet ve adetler ekler. Bektaşilik ve özellikle onun içinden çıkan akımlar Anadolu'da belirli dönemlerde gizli cemiyetler gibi çalışmışlar ve özellikle 1825'ten itibaren yasaklanmışlardır. 19. yüzyılda gizli bir cemiyetten kapalı bir cemiyete dönmüştür. İşte bu noktada Bektaşiliğin tarihi ile Masonluğun tarihi arasında belli yakınlıklar kurulabilir.

Diğer yandan oyunun tarihine dönecek olursak bu oyuna zıll-i hayâl (hayal gölgesi), hayâl-el sitare (perde hayâli) gibi adlar verilmiştir. Bazı İslam tasavvufçularının eserlerinde hayal sahnesi Dünya'ya, insanlar ve diğer varlıkları perdedeki geçici hayallere benzetilmiş. Oyundaki hayaller nasıl perde arkasındaki sanatçı tarafından oynatılıyorsa, evrendeki varlıkları da görünmeyen bir yaratıcının hareket ettirdiği anlatılmıştır.

16. yüzyılda hayal oyununun yaygınlığını ve Osmanlı eğlence sanatlarının başlıcalarından olduğunu gösteren pek çok belge vardır. Şeyhülislam Ebussuut Efendi'nin (1490-1574) hayal oyununu ibret gözüyle seyretmenin cezayı gerektirmeyeceği yolundaki fetvası bunların en önemlisidir. Ebussuut Efendi;

Rayetu hayâl al-zılli ekbera ibrâtın

Limen huva fi ilmil-hakikatı râkı

Şuhusun ve eşbahun temerru ve tankadî

Vatefna serian vel-muhariku bakî.

(Gerçek biliminde yükselmek isteyenler için gölge oyununda büyük ibretler olduğunu gördüm. Kişiler, kalıplar gölge gibi gelip geçiyor ve çabucak yok oluyor, onları oynatan ise durucu kalıyor) demiştir.

17. yüzyılda Karagöz ile ilgili yazılı belgeler daha da çoğalmaktadır. Evliya Çelebi, Naima gibi yazarların eserlerinden ve o çağda İstanbul'da bulunmuş Avrupalıların anı ve gezi kitaplarından öğrenildiğine göre Ramazan ayında kahvehanelerde, başka zamanlarda da evlenme, doğum, sünnet düğünü vs. dolayısıyla saray, konak ve evlerde yapılan şenliklerde oynatılan bu oyunlar Osmanlı toplumunun belli başlı eğlencelerinden biriydi.

19. yüzyılda da yine sarayın ve halk toplantılarının gözde eğlencelerinden olduğunu yerli ve yabancı kaynaklardan öğreniyoruz. Söz konusu yerli kaynaklara göre, II. Mahmut devrinde şehzadelerin sünnet düğününde geceleri on bir ayrı yerde Karagöz oynatılmıştır. Abdülaziz ve II. Abdülhamit devirlerinde bazı Karagöz sanatçıları Mızıkayı Hümayun himayesine alınmışlardır. Bu dönemde yetişen Karagöz sanatçılarının kimisinin tekkelerden (Şeyh Fehmi Efendi, Müştak Baba), kimisinin medreseden (Darphaneli Hafız Efendi, Hafız Mehmet Efendi). Kimisinin Enderundan (Enderunlu Hakkı Bey, Enderunlu Tevfik Efendi), kimisinin katiplikten (Katip Salih Efendi), kimisinin cerrahlıktan (Cerrah Salih Efendi), pek çoğunun da esnaflıktan (Yorgancı Abdullah Efendi, Püskülcü Hüsnü Efendi, Kantarcı Hakkı Efendi, Hamamcı Süleyman Efendi, Yemenici Andon Efendi, Çilingir Ohannes Efendi) olduğu görülür.

Buraya kadar kısaca anlatmaya çalıştığım Karagöz ve Hacivat görüldüğü üzere çocuk oyunlarına pek benzememektedir. Karagöz ve Hacivat oyunu aslında insan ruhunun kötülüklerini, zaaflarını apaçık ortaya seren, genellikle güncel olayları korkmadan sakınmadan eleştirel, politik taşlamaların yapıldığı bir oyundur.

Tasavvuf düşüncesine göre Karagöz ve Hacivat dediğimiz aslında sahnede birer deri parçasıdır. Karagöz'de iki tane ses kullanılır. Biri ince, biri kalın ses. Hacivat sahneye çıkar ve der ki: "Hayy-ı Hak! Yâr bana bir eğlence meded." İşte oyununda geçen Tasavvuf öğretilerinden vahdetin kesrete dönüşünü yani "Bir" in çoğaldığı andır bu andır. "Bir" vahdettir. İki dediğimiz zaman kesrettir. "**İki**" ile "iki milyar"ın farkı yoktur. "**İki**" her zaman kesrettir.

Önce Hacivat sahneye çıkıyor. Vahdet. Kendisine bir arkadaş, bir eğlence arıyor. "Muhabbet, iki kişi arasında olur. Biri söyleyen, biri dinleyen ya

da dinleyenlerdir. İnsan, tek başına ancak içinden konuşur. Dudakları kıpırdamadan, kalıpları kullanmadan konuşur. Harfler de mananın kalıbıdır.".

İşte kendimizle kaldığımız zaman, kendi kendimizle konuşurken tek mi oluruz? İnsan sustuğu zaman düşünce alemine dalar. O düşüncenin de sınırı yoktur. Descartes'in dediği gibi "İnsan düşündüğü kadar insan,"dır. Karagöz ve Hacivat hayalinin içinde de bir hakikat saklıdır.

Neticede Karagöz ve Hacivat'ın gerçekten yaşayıp yaşamadıkları ise hiçbir şekilde ispat edilememiştir. Bir dönem Karagöz ve Hacivat'ın gerçek birer kişi mi, yoksa bir hayal ürünü mü olduğu hakkında uzun süreli yazılar yazmışlarsa da, bu konu hiç bir zaman açıklık kazanamamıştır. Tarihlerdeki çelişkiler, Karagöz ve Hacivat'ın yaşadığına veya yaşamadığına dair kesin hiç bir kanıt olmadığına ve bugüne gelen anlatım ile yazılı araştırmaların hatta düşüncelerin ışığında Karagöz'ün varlığını kabul etmemek belki de daha doğru olacaktır. Karagöz ve Hacivat maddi yokluğuna rağmen, görsel – simgesel – alegorik olarak asırlarca yaşamaktadır. Karagöz ve Hacivat'ın ete kemiğe bürünmesine de ihtiyacı yoktur. Konuyu okuyup incelemem sırasında rastladığım yokluk iddiaları karşısında; Karagöz ve Hacivat'ın varlık ya da yokluğunun neticesinde onların değeri ya da öneminde bir azalma olmadığını gözlemledim. Karagöz renkli bir deve derisine bürünerek karşımıza geldiği zaman gerçekten daha canlı bir hayal şeklindedir. Sonsuz bir kişiliğe bürünmüştür. Türk kültürü yıllardan beri Karagöz oynatması ile ona ölmez bir can vermiştir. Aslında Karagöz ve Hacivat'ı bir fani zannetmek, onlara bir mezar düşünmek, onları küçültmek, onları öldürmektir düşüncesindeyim.

Düşünün ki hayatımız bir Karagöz oyunu. Biz ise bazen Karagöz, bazen Hacivat, bazen Zenne, bazen Tiryaki, bazen bir başka oyunun karakteri veya bunların hepsinin oynatıcısı olan **"Hayali"**... Perde ise bu Dünya... Perdenin arkasında yanan ışık ruhumuz. Perdeye yansıyan görüntüler, bazen iç dünyamız (mikrokosmos). Hayallerimiz, duygularımız, düşüncelerimiz; bazen dış dünyamız olan makrokosmos. Veya mikrokosmos ile makrokosmosun birleşimi olan hayatımızın kendisi.

İnsan aslında arayışta olan bir varlıktır. Yaratılışının temel sebebi, bunu bulmaktır. İnsanın yaptıkları tamamen bu arayış üzerine şekillenir. **"İlham"** insanın içinden çıkan bir şeydir. Aynı zamanda ilham bizi gerçeğe ulaştıracak gizemleri içerir. Bu gizemleri çözmek ise insanın ana amacı yani arayışıdır. Bunu pekiştirecek birçok öğreti, tarih boyunca insanların

kutsal saydıklarından, gizli öğretilere kadar bulunmaktadır. Bilinmesi gerekenler bunların içinde saklıdır. Ve bunların birçoğunu kalp gözü açık olan bir insan okuduğunda ve yaşadığında algılayabilir. Bu konumda ister Masonluk, ister Tasavvuf, ister Budizm ve diğerleri olsun, benzer öğretiler bu yaşamın gizliliklerinin somuta dökülmüş biçimleri sayılabilir. İster Hiram'ın hikayesi, ister Karagöz ve Hacivat olsun. Neticede kişisel olarak yukarıda paylaşmaya çalıştığım düşünceleri kavramış bir insan, bu öğretilerle kendine yol haritası bulabilir. Masonluk bizlere; ezoterik dilde insanın inisiyasyona uğrayıp bilinçlenmesi ve bundan sonra ışığı bulma çalışmalarını kapsar. Bunun içindir ki çalışmalarımız ve Masonluk bizlere bir yaşam biçimi sunar.

"Her ne kadar sürçülisan ettikse affola!.."

KAYNAKLAR

- Akay, E. 2006. Karagöz. National Geography. Aralık 2006. 50 – 60.
- And, M. 1985. Geleneksel Türk Tiyatrosu. s. 278. İnkilap Kitabevi.
- Gener, C. 2007. Ezoterik - Batıni Doktrinler Tarihi. Yurt Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. 1982. Felsefe Sözlüğü, İstanbul.
- Kudret, C. 1970. Karagöz . Cilt 1-2-3 s. 543. Bilgi Yayınevi
- Naudon, P. 1968. "Tarihte ve Günümüzde Masonluk" – 138 s. Varlık Yayınları -İstanbul
- Sunar, C. 1975. Tasavvuf Tarihi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayını.
- Zarcone, T. 2003. İslam'da Sır ve Gizli Cemiyetler. (Çeviren Ali Berktay) Alkım Yayınları.

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	LOCA	EBEDİ MAŞRIK'A İNTİKAL TARİHİ
AYTEKİN ÖZALP	ONUR	24.02.2015
HİKMET ANDAÇ	İREM	26.02.2015
MEMDUH ALTAÇ	MÜSAVAT	27.02.2015
İSMAİL NEVZAT ESER	PINAR	05.03.2015
DAVİD MENASE	GÖNYE	16.03.2015
TURGUT ÖZTÜRK	BAŞKENT	22.04.2015
YAHYA CAVİT ADALI	ÇAĞ	21.05.2015
KAZIM AKFERT	GAZİMAGUSA	22.05.2015
AYKUT İSMAİL GÜZELİŞ	HERMES	01.06.2015
DURU GÜNERİ	SEMBOL	02.06.2015
CENGİZ GÜRSU	İLKE	03.06.2015
GÜNER SÖNMEZALP	ANKARA	04.06.2015
VASİL YAĞCIOĞLU	HAKİKAT	07.06.2015
EROL SİMAVİ	BAŞAK	07.06.2015
TAHSİN BUMİN	DELTA	13.06.2015
YÜKSEL İNAN	ÜÇGÜL	22.06.2015
BEDİİ ZİVER	ŞEFKAT	06.07.2015
KAMİL GÜNEL	HÜRRİYET	29.07.2015
SELÇUK OKYAY	İRFAN	10.08.2015
KAYA SÜKAN	DORUK	12.08.2015
ERSAN KÜLTÜRAL	ÜÇIŞIK	12.08.2015
FUAT CUDİ ÖZGÜZ	DOĞU	19.08.2015
İBRAHİM CAN AYTİŞ	PİRAMİT	23.08.2015
İLHAN HAKMAN	AKEV	25.08.2015
İBRAHİM ÖZKAN	GÜN	28.08.2015
ONUR BELGE	ÜLKE	06.09.2015

HİÇBİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Ebedi Maşrık'a intikal eden Kardeşlerimize Evrenin Ulu Mimarı'ndan sonsuz mağfiret kederli ailelerine ve bütün Kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN DERGİSİ YAZI KABULÜ ve YAYIN KURALLARI

Yazının Kabulü

Mimar Sinan Dergisi Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Derneği'nin üç ayda bir yayınlanan akademik nitelikteki yayın organıdır ve 10 Ekim 1966 tarihinden beri yayınlanmaktadır. Dergide, Masonlukla ilgili özgün araştırma, makale ve çeviriler yayınlanır.

Mimar Sinan Dergisi iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, hakemler tarafından değerlendirilen ve yayınlanması uygun görülen, konuya ilişkin yeni bir bilgi, belge veya yeni bir özgün yaklaşım getiren araştırma yazılarına, ikinci bölümde de dergi alanı kapsamındaki konulara ilişkin özgün bir bakış açısıyla ele alınmış yorum makalelerine yer verilmektedir.

Yazarlar, makalenin özgün bir yazı olduğunu, daha önce herhangi bir yerde yayınlanmadığını ve makalenin değerlendirme süreci içerisinde başka bir yerde yayınlanmayacağını kabul etmelidirler.

Yazılardaki bilgilerin ve kaynakların doğruluğundan tümüyle yazarlar sorumludur. Dergide yayınlanan yazılar, yazarların şahsi görüşlerini ifade eder ve sorumluluğu tamamen kendilerine aittir. Bu yazıların Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın veya başka bir Masonik biriminin resmi görüşlerini veya fikirlerini temsil ettiği iddia edilemez.

Yayın Kuralları

Hakemli bölüm için gönderilen yazılar 15 A4 (daktilo/12 pt bilgisayar çıktısı) sayfasını, kişisel yorum makaleleri ise 10 (daktilo/12 pt bilgisayar çıktısı) sayfasını aşmamalıdır. Araştırma yazılarının ve makalelerin 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti adı ile kurulmuş olan Türk Dil Kurumu yazım kurallarına uygunluğu şart olup, imlâda bu kurallara uyulacaktır. Bir sözcüğün yazımında tereddüt olduğu takdirde yukarıda anılan Türk Dil Kurumu'nun yayınlamış olduğu Ömer Asım Aksoy'un **Ana Yazım Kılavuzu**'na bakılacaktır. (Son baskısı Epsilon Yayınları tarafından basılmıştır.) Kısaltmalarda da yukarıda anılan kitaptaki kısaltmalar kullanılmalıdır. Mimar Sinan dergisindeki yazılarda (tarihi belgelerin transkripsiyonu veya alıntılanması dışında), "Masonik kısaltma" kullanılmamaktadır.

Yazılar elektronik ortamda verilmeli, yazar/yazarların iletişim bilgileri belirtilmeli, konferans üslubunda olmamalıdır. Özgün araştırmaların dayandırıldığı atıflar, kaynaklar ve belgelerden alıntılar sarih bir biçimde, dip not veya son not olarak belirtilmelidir.

Hangi kaynaktan yararlanılmışsa o kaynak referans verilmeli; yararlanılan kaynağın kaynak gösterdiği, yazarın görmediği referanslar dipnot olarak verilmemelidir. Yazarın yararlandığı kaynaktaki görüşler ile kendi görüşleri birbirinin içine katılmamalı, yararlanılan kaynaktaki analiz, yargı ve sonuç cümleleri "tırnak içinde" uygun atıfla verilmeli, olası bir intihal sorununa yol açılmamalıdır. Yabancı bir kaynaktan alınma bir yazının veya kitabın bütününü veya bir kısmını çevirip yayınlamak izne tabidir. İzinsiz yayının, telif anlaşmazlıkları doğuracağı unutulmamalıdır.

Kullanılan görsel malzemenin (fotoğraf, resim, çizim, vb.) telif hakkı alınmış olmalı veya telif hakkı bulunmayan malzemeden seçilmelidir. İnternetten indirilen veya bir kaynaktan taranan görsel malzemenin telif hakları izni alınmadan kullanılmasının telif anlaşmazlıkları doğuracağı da dikkate alınmalıdır.

Makalenin ilk sayfasında makalenin, yazarının ve varsa çevirmeninin adı yer almalıdır. Ayrıca yazının Türkçe ve mümkünse İngilizce kısa bir özeti (özet – abstract) ile yazı başlığının İngilizcesi bulunmalı ve faydalanılan kaynaklar belirtilmelidir. İnternet'ten alınan kaynakların doğruluğu mutlaka tahkik edilmelidir.

Yazıda resim veya şekil kullanılmışsa; bunlar yazının içindeki yerine konulduğu gibi, ayrı birer dosya olarak da verilmeli, resimler basılabilecek kalitede (en az 300 dpi) olmalıdır.

Çeviri yazılarda; yazarın ve çevirmenin adı ile birlikte orijinal yazının nerede ve hangi tarihte yayınlandığı belirtilmeli ve orijinal yazı da birlikte gönderilmelidir. Ayrıca müellifin onayı alınmış olmalı ve çeviri yazının telif hakkı sorun olmamalıdır.

Gönderilen yazılar Yayın Kurulunun onayından geçtikten sonra yayınlanır. Yayınlanmayan yazılar için geleneğimiz uyarınca herhangi bir gerekçe gösterilmez. Yayın Kurulu gerekli gördüğü durumlarda metinde editoryal düzeltmeler yapabilir. Gönderilen veya yayınlanan yazılar için herhangi bir ücret ödenmez, yazı yayınlandığı takdirde bütün telif hakları Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Derneği'nin olur.

Yazarlar yazılarını, Yayın Kuruluna teslim ettiklerinde bu şartları kabul etmiş sayılırlar.

Yazılarınızı, her türlü istek, soru, şikayet ve önerilerinizi aşağıdaki yazışma ya da e-posta adresine gönderebilirsiniz.

YAZIŞMA ADRESİ:
MİMAR SİNAN DERGİSİ YAYIN KURULU
Nuru Ziya Sokak, No. 9, Kat 2 34420 Beyoğlu – İstanbul
e-posta : mimarsinandergisi@gmail.com

MİMAR SİNAN

The Quarterly Journal of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons

ISSN 1301-2762

CONTENTS

7. Message from the Grand Master ..... Ömer KÖKER
9. Mimar Sinan Journal is 49 Years Old ..... Mimar SİNAN
17. The Origins of the Regalia of Our Jurisdiction ..... Haluk SANVER
24. Anatomy of The Trees – A Masonic Interpretation ..... Tamer AYAN
30. Lodge Cappadocia in WW1 1918 ..... John BELTON
Comp./Trans.: Celil LAYİKTEZ
37. Lausanne Congress of 1875 ..... Comp.: Ahmet ŞENKUT
Transl.: Ali VERBAS
61. 50th Anniversary of The Mimar Sinan Research Lodge ..... Mimar SİNAN
78. Aprentice Hiram, Master Hiram ..... M. Ender ARKUN
88. From VITRIOL To Conscience ..... Erdal TÜRKER
98. A Place Where Time Stops ..... Murad BABADAĞ
105. Karagöz and Hacivat ..... Cem KARAGÖZLÜ
118. Obituaries ..... Mimar SİNAN
119. Article Submission Rules ..... Mimar SİNAN

Address : 9, Nuruziya Sokağı – Beyoğlu / İSTANBUL - TURKEY

YEAR : 2015 NO : 168